

CONTROVERSIA DE NECESSARIA RESIDENTIA PER

sonali Episcoporum & aliorum inferiorum Pastorum
Tridenti explicata per fratrem Bartholomæum Car
ranzan de Miranda instituti beati Dominici.

Et regentem in collegio sancti Gregorij
eiusdem ordinis in Valle Oletana,

Luce Decimo.

Mensis quidem multa operarij autē pauci, rogate ergo do
minum menses, ut mittat operarios in messem suam.

Car. all. M. de ...
spes eius, & non respexit

Beatus noster, cuius est dominus

in uentibus, & in finibus suis

VENETIIS AD SIGNVM
SPEI. MDXLVII.

ILLVSTRI AC REVERENDISS.

in Christo patri ac D. Domino Fracisco de Na-

uarra Episcopo Ecclesie Pacensis F. Bar-

tholomaeus Carranza de Miranda

Christi gratia et perpetuam

in Dño felicitatem.

INCIDIMVS pater in Christo
mibi obseruandissime in tēpora cala-
mitosissima, peruenere res in eian-
locum, quem nec mali homines suis
cupiditatibus sperare sunt ausi, nec
boni timuerunt posse fieri, ut ad hanc perfidiam deueni-
rent. Nutat res Christiana, laborat sua potentia imperiū
sacerdotale, dormiunt interim, quibus subueniendi impe-
rium datum est. Plebs nondum sua rescuit mala, more
hominum qui postremi siquid domi turbatum est, intella-
ligunt, qui uero medicum obtinent locum, rem uidentur
tractare alienam, et dum priuatis commodis student,
cōmunia contemnuunt, aut si nō contemnuunt, sese incen-
dio subtrahunt, quod nolunt, etiam si possent, sua ruina
extinguere, ruina uocantes exsimationē et opinionē
popularem, et siquid argenti repositum habent, nequid
interim pereat omnes nussitamus, in aurē loquimur, et
nutibus tantum significamus, quae in rem Christianam
erat, in culminibus tectorum et in plateis praedicari, et
stentoreo clamore oīam auribus obtrudi. Quod si ro-
ges, unde putem datam hanc stragem in Christi ouibus,
non aliunde (teste conscientia mea) dicere possem, q̄ ex
focordia et negligentia hominum tui ordinis, oues com-

missas prædant arbitrantur, et semel tradito episcopatu, quasi re bene gesta, in utraq; dormiunt aure, aut in hac parte secuti, alia prædant maiore ambiunt. Gaude pater optime quod te ista non tanguit, legerat te Cesar inter eos, penes quos summa fidei uertitur in Hispania, curasti pro utilitate ouium tuarum uincula illa abrimpere, accitus deinde ad hoc conciliū maturasti ne in mora esses, siquā opem labanti ecclesie pro tua uirili ferre posses. Præstera iam te Cesar anno proximo elapso conuentui Iliberritano, quem Granatensem uocat, ut eius illic partes ageres præfectus prætorio, sapienter quidē ille qui tuam fidem industriam et prudentiam perspectam habet, sed tu noluisti tibi deesse in tanto reuolui cardine. Vidisti nō posse te Christi Vicariam agere et Cesaris, hoc est, ut et oues pasceres spiritali uictu, et leoni rugienti interdum occurreres, et scabiē depelleres et reiculas semoueres, et simul totus esses in litibus occupatus, inuigilans rubricis Iustiniāni, utilibus quidem illis sed tamen humanis et ab alijs hominibus tractandis. Quid episcopo cū stillicidijs et aqua pluuiā qui ē lapide Christo uiuā aquā et salientem in uitam eternam elicere debet suo gregi? Vidisti inquam quam præposterum erat pastorem spirituum et patrem animarū sedere iudicem causarum ciuiliū, doctorem illius philosophiæ coelestis iugiter diu noctuq; impediri in administrandis legibus imperatorū (immittat Christus hanc mentem Cesari et alijs principibus Christianis ut uelint excludere et arcere a suis audis prætorijs, et tribunalibus ecclesiasticis ministros, et tractēt fabrilis fabri) Deniq; excusasti te gratias interim agens q. te tanto muneri parem putasset, nimirum

sciebas q. Christianū haberes Imperatorē, nec dubitabat futurū, id quod postea res indicauit, quin Cesar hac de re plus te esset amaturus, recepit excusationē tuā, et te qua est pietate laudauit in frequenti magnatū corona. Onero sat scio pudorem tuū, sed patere me in hæc diuertere tam rara exempla nostræ tempestatis, quæ tamen si olim audita fuissent, nullo futura erant in pretio. Quis enim ex illis sanctissimis patribus episcopū laudaturus erat, qui monstrum nō faceret? An nō meminissent quid Christus Iesus dñs noster in huiusmodi negotio fecisset, cū fratres de familia hereticunda repellit: Quis, inquit, homo me constituat iudicē aut diuisorem supra uos. An nō credis cū hæc dixerit, seipsum digito demonstrasset ac si diceret, me uos de his nugis iudicē facitis, me inquam, quē pater misit mundi saluatorem, me qui ueni querere et saluū facere qd' perierat, me partitorē coelestium bonorum? me inquā dispensatorē bonorū spiritualium et eternorum petitis diuisorē bonorū temporalium et carnalium? Nūc pater optime adeo mores pessimi ierūt, ut episcopos simus laudari, q. non aperte grassentur. O temporalis mores, ego, ut ingenue fatear, nullā salutē moribundis ecclesie negotijs spero. Illud tantū superesse arbitror, ut lachrymis à Christo cōtendamus, ne oues sanguine eius redeptas culpa pastorum perire patiatur, et Iosaphat Regē Iudeæ emulantes dicamus dño. Cū ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nros dirigamus ad te. Quoniā et nūc cōtra Christi ecclesiā ascendit armati filij Moab et Amon, sicut et tūc cōtra Iudā et Hierusalē. Rident nri aduersarij mores et abusus hactenus, nec imerito quidē, ridebāt etiā nostram doctrinā, sed falso, nec

illis cauillis aliquid potuerit obtinere, nō labē, nō rugā
ostēdere, nūc uero (qd' priē dolore scribere uix possum)
uereor ut Saban, nec hanc partē reliquam nobis faciat,
nisi nos ipsos opponimus eius ualidissimo arieti. O Pī
nō satis erat periclitari in moribus, & in ea parte male
audire nisi periclitemur etiā ī doctrinā. Exoritur enim
(ut audio) nōnulli, qui nunc tandem in dubiū reuocant,
unde Episcopi originē ducant, iure diuino an humano
fuerint cōstituti. Tū etiā an teneātur presentes Episcopi
suas opes pascere, an uero satis sit mercenariū pastore
gregi praeficere ut ipsi ā cura soluti alias res agant, hoc
est, ut alter noīe quidē sit Episcopus, et ob hoc onus ton
deat, ne dicā deglubat, alter conductitiū pastoris obeat
munus. Nouē sunt doctring, nec dubito, quin illarū quas
Paulus demoniorū uocat. Rogas Pī optime & in Chō
mibi charissime, quid de huiusmodi controuersijs sentia,
scio te nihil addubitare, ut q' diu ī lege Dñi sis uersatus,
in qua, ut optime nosti, si abundat pius affectus, adest ē
rectus intellectus, operando enī discimus, et quo magis
in opibus pmouemus, eo magis ī nobis cognitio diuinæ
legis uiget. Legisti non semel illud Dauidis. Intellectus
(inquit) bonus oībus facientibus mandata Dei. Faciam
tanē quod iubes, uel ob hoc solū quod iubes. Aperiam
itaq; auium meū in re alioqui adeo clara, ut mihi uidean
tur aduersus solem etiā locuturi (ut uetus uerbū est) qui
hic dubitant, nedū qui in illam inclinant partē, quæ tibi
stomachū mouet. Sed iam ad controuersiam accedo, ne
præcluda ipsam opus superent. Vale in Chō perpetuo
felix. Pater obseruandissime. Tridenti in festis Mathie
Apostoli Anni M. D. XXXXVII.

ARGVMENTA OMNIIVM CAPITV

lorum sequentis controuersie de residentia Pas
storum Ecclesie ī compendium redacta.

Caput Primum.

Declaratur quibus generibus argumentorum examinan
da sit praesens controuersia de residentia personali
Pastorum Ecclesiasticorum.

Caput Secundum.

Explicatur & demonstratur per duo axiomata totus
status praesentis controuersie de residentia.

Caput Tertium.

Quinq; testimonijs ueteris testamenti probatur necessa
ria residentia personalis ministrorū ecclesie ex libro
Num. cap. 18. ex libro Prouerborū cap. 27. ex Eze
chiele Propheta cap. 34. ex Zacharia cap. 11. Postre
mo ex libro Numerorum cap. 27. & Esai. 40.

Caput Quartum.

Testimonijs tribus euangelicis, & uno ex actis aplice
probatur residentia personalē episcoporū esse de iure
diuino. Ex Matthæo c. 10. ex Ioā. eodē cap. Deinde
ex eodē Ioan. cap. 21. Ex actis Apostolicis cap. 20.

Caput Quintum.

Quinq; testimonijs apostolicis ostēditur de iure naturali
et diuino esse necessariā personālē residentiam mini
strorum ecclesiasticorū ex prima ad Cor. cap. 9. ex
prima ad Thessaloniceū c. 5. ex prima ad Timotheū
c. 3. ex secūda ad eundē c. 4. ex prima Petri c. 5.

Caput Sextum.

Explicantur noīa episcoporū secundū usum diuinum
literarium, Nā & hæc scriptura diuinæ partem esse

uidentur, quæ ut à spiritu sapientiæ indita semper
consonare debent rebus ipsis.

Caput Septimum.

Legibus conciliorum generalium & provincialium com-
probatur Pastorum ecclesiæ residentia necessaria.

Caput Octauum.

Summorum Pontificum decretis & doctrina episcopo-
rum personalis residentia necessaria conuincitur.

Caput Nonum.

Sanctorum Patrum & Doctorum ecclesiæ doctrina, re-
sidentia episcoporum demonstratur necessaria.

Caput Decimum.

Compendio recensetur et explicatur sententia Cardina-
lis Caietani circa præsens argumentum, cum firmio-
ribus eiusdem rationibus.

Caput Undecimum.

Argumentis humanis manifestantur uera quæ per fidem
scripturariam et Patrum ecclesiæ, docuimus de resi-
dentia pastorum ecclesiasticorum.

Caput Duodecimum.

Examinatur an sint aliqua quæ possint excusare epi-
scopum à perpetua residentia, & soluantur rationes
aduersariorum.

5
CONTROVERSIA DE RESIDEN-
tia ministrorum ecclesiæ.

CAPVT PRIMVM.

DECLARATUR QVIBVS GE-
neribus argumentorum examinanda sit
præsens controuersia.

IN SACRIS disciplinis multi-
plex est locus arguendi unus est
ex sacrarum scripturarum testimo-
nio, & hic est firmissimus locus
arguendi. Alter est ex sacro-
rum conciliorum generalium, uel provincialium tradi-
tione. Tertius est ex sanctorum, & ueterum
Patrum ecclesiæ sententia. Isti omnes sunt pro-
prie loci Theologici, quibus omnibus conten-
dam demonstrare, uniuersos ministros ecclesia-
sticos ex iure naturali & diuino teneri ad resi-
dentiam personalem in ecclesijs à quibus tem-
poralia stipendia desumunt. Postremo addemus
& rationes humanas, qui locus arguendi non est
alienus ab hac disciplina, sed ne diu uagemur,
Primum ostendamus, unde uim habeant quæ
nobis præcipiuntur, & an pastores spirituales
dignitate tantum nobis præsent et imperio, an
etiam munere et officio. Magna quidem res est
residētia pastoralis et grata omnibus esse debet
& iocunda certe populo christiano, quando-
quidē ex ea omnis instaurandæ ecclesiæ ratio,

Cap. II. De necess. residentia

ois restituēde religionis modus leges, instituta, mores, ueterem christianā uerancq; disciplinā reuocandi facultas p̄deat atq; proficiat: quē cum ita sint, & tanti referant, silere nō licet, neq; in tanto religionis nostrae discrimine tantoq; aiarum cōmuni periculo cuiquam cōsulere potius, q̄ officio nostro, & publicae utilitati.

CAP. II. QVO EXPLICATUR PER
duo axiomata totus status p̄iis controuersiae.

ORVM ad quē legibus tene-
mur, quēdam sunt iure diuino
prohibita uel p̄cepta, quae nul-
lam institutionem habēt à iure
naturali, ut baptizari atq; et usus
aliorum sacramentorum. Alia uero sunt iure
naturali prohibita, quae nullam nouam institu-
tionem habēt à iure diuino, ut furari, mœchari
&c. Alia autem ab utroq; iure prohibita sunt,
uel p̄cepta V. g. reuerenter tractare sacra-
menta, mundum summere coenam Domini-
cam, ne liceat uendere sacram uestem, aut p̄ae-
bendā, quia sacra res est. Haec p̄dent ab utroq;
iure. Qui in istis offendit, omnia iura uiolat
naturalia & diuina: quoniam haec habent in-
stitutionem à iure diuino (ab eo enim sunt sa-
cramenta & ministeria sacra) si tamen dederis
aliquid esse à Deo destinātū ad sacra, aut assum-
mi instrumentum ad sanctificandos homines
(quod uocant sacramēta) iura naturalia prohi-

Episco. & alio. mini. ecclesiae. 6

hent illa uendere, aut emere. Nec opus est no-
ua aliqua prohibitione, aut lege diuina. Et ea-
dem iura p̄cipiunt, ut istae reuerenter tra-
ctentur. Huius tertij generis sunt, quae nunc
controuertuntur, de residentia ministrorum
ecclesiasticorum.

Futuros esse in ecclesia Episcopos, & pasto-
res alios inferiores iura diuina instituit, et Apo-
stoli tradiderunt. Act. 20. Attēdite uniuerso
gregi in quo spiritus sanctus uos posuit episco-
pos ad regēdam ecclesiam Dei &c. 1. Timoth. 3.
& Tit. 1. Et iura naturalia, & eadem diuina p̄-
cipiunt, ut faciant officia sua. Ideo utriusq; iu-
ris uiolator est, qui ab illo cessat. Quo circa sta-
tuatur. 1. conclusio quam inter orthodoxos
indubitata processu operis demonstrabimus,

Omnes ministri ecclesiastici praesertim Episcopi, & parochi ex iure naturali & diuino
tenentur non per mercenarios, sed persona-
liter facere officia sua. 1. Conclus.

Ex qua colligitur secunda conclusio aequae certa.

Ex utroque iure tenentur Episcopi & pa-
rochi ad regularem & ordinariam residētiam,
siue praesentiam corporalem in suis ecclesijs &
diocessibus. 2. Conclus.

Arbitror nō esse diuersa, re, teneri ad usum
officij, & ad residentia personalē, sed solo noīe
esse diuersa. Qm̄ ad hoc nēpe personaliter resi-
dere nemo tenet nisi pp̄ illud, s. ut faciat officia
suū, Vnde siquid operis est, quod ponit absens

Cap. II. De neceſſ. reſidentia

eccleſiæ ſuæ facere, in eo non tenebitur eccleſiæ adeſſe, q̃a ceſſante cauſa, ceſſant & illa, quæ ad eā conſequuntur. Quo circa eiſdem argumentis oſtendemus utranq; conſuſionem.

Ad utriuſq; igitur euidentem demōſtrationem ſtatuamus iſta miniſteria & prelaturas eccleſiaſticas eſſe à Deo inſtituta, & ad hoc inſtituta, nempe ad certas aſtiones exercendas, ut patet ex Ioan. cum Chriſtus inſtituebat Petrū primum & ſummum eccleſiæ paſtorem, non dixit ei, eſto Pontifex, ſed: paſce, guberna, rege oues meas, gregem meum, certam operationē mandauit, nempe paſcere, regere, & Num. 18. cum in lege inſtitueret dñs ſacerdotes: Aarōni & filijs ſuis tradit primitias pro oſſicio ſacerdotali: filijs autem Leui iubet donari oēs decimas pro miniſterio, quō ſeruiunt ei in tabernaculo fœderis. & 1. Timoth. 3. Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, opus dixit, non imperium, nō dominationem, nō dignitatem, quamuis ſit etiam præclara dignitas. & Aug. (explicans Paulū) inq̃t, exponere uoluit Apoſtolus, quid ſit epiſcopatus, q̃a nōmen eſt operis, non honoris. Epiſcopi ſunt ſuperintendentes &c. Et habetur, 8. q. 1. Qui epiſcopatū. Ergo ſua inſtitutione tenentur, ad præſcriptam operationē. Et Hierony. ad Oceanum explicans eiſdem Apoſtoli uerba. Siquis epiſcopatum deſiderat &c. opus, non dignitatem, laborem, non delicias, opus, per quod humilitate decre-

Auguſti-
nus.

Epiſco. & alio. mini. eccleſiæ. 7

ſcat, nō intumefcat ſaſtigio &c. Idem ad Nepoſtianum. Epiſcopi ſacerdotes, ſciāt ſe miniſtros eſſe, nō dominos. Et infra ſubdit. Recordamur ſemper quōd Apoſtolus Petrus præcepit facerdotibus. Paſcite. n. qui in uobis eſt gregem Domini: prouidentes non coacte, ſed ſpontaneæ, ſecundū Domini præceptum habetur diſt. 95. eſto. Origen. in Eſaiam. Hom. 7. Qui uocatur ad epiſcopatum, non ad principatum uocatur, ſed ad ſeruitutem totius eccleſiæ. Si uis credere de ſcripturis quia i eccleſia ſeruus ſit omnium, qui præeſt, ſuadeat tibi ipſe Saluator & Dñs, qui talis tantuſq; factus eſt in medio diſcipulorum, nō quaſi diſcumbens, ſed quaſi miniſtrās. Accipiens linteum poſtq; exutus eſt ueſtimentis &c. Bernar. ad Eugenium papam epiſtola. 237. Si Chriſtus te miſit, aſtimabis tibi, non miniſtrari ſed miniſtrare ueniſſe, & miniſtrare, non ſolum ſubſtantiam, ſed ipſam quoq; animam, ſicut præſatus ſum &c. Huc facit canon ille eccleſiaſticus. Beneficium datur propter oſſicium. Omne ergo miniſterium eccleſiaſticum inſtitutum eſt ad aliquam aſtioneſ hęc eſt ſtatus noſtri tam firma & certa probatio, ut ſi opus ſit etiam aduerſus omnes portas inferorum queat ſubſiſtere.

Origenes.

Bernar-
dus.

CAPVT. III. QVO TESTIMONIIS
ueteris testamenti probatur necessaria residentia
personalis ministrorum ecclesie.

Primus lo-
cus scriptu-
re.

ED iam ostendamus quod in principio promissimus, nos osten-
suros, teneri, scilicet pasto-
res omni iure ad residentiam
personalem, ac primum quid

in sacris literis inueniamus incipientes ab scri-
pturis ueteris instrumenti.

Nam. 18.

Postquam Dominus sub Mose constituerat
ministros tabernaculi sui Aaronē & filios eius
addideratq; eorum coadiutores Leuitas fra-
tres suos, dixit uniuersis. Excubate in custo-
dia sanctuarij, & in ministerio altaris, ne oria-
tur indignatio super filios Israel &c. omnia que
sanctificant a filijs Israel tradidi tibi & filijs suis
pro officio sacerdotali legitima sempiterna, fi-
lijs autem Leui dedi omnes decimas Israelis in
possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi
in tabernaculo fœderis &c. Hæc Dominus
ad Aaronem. Omnia in figura fiebant apud il-
los, inquit Paulus, & tabernaculū illud nræ ec-
clesie figura fuit i Aaronē et filijs, intellige pasto-
res maiores, nempe Romanū cū cæteris epis
orbis. In filijs Leui adsumptis a Dño, ut mini-
strent maioribus ministris, nempe Aaroni &
filijs suis, intellige inferiores pastores, quos olim
uetus ecclesia uicarios, uel coadiutores episco-

porum uocabat. Vniuersis igitur dixit Dñs.
Excubate in custodia ecclesie meæ, & in mini-
sterio altaris mei, ne oriatur indignatio sup po-
pulū meū. Non dixit dominus. Ne oriatur in-
dignatio mea super uos dormientes aut ocio-
sos, abalienatos a ministerio altaris mei, sed sup
populū meum, ostendens puniturum peccata
sacerdotum in populo, nō in illis tantum, quo-
niam populus particeps semper est delictorū
ministrorum: Vix caueri potest, ut corrupto
sacerdotum collegio, nō corrumpatur & po-
pulus, iuxta illud: Qualis populus talis facer-
dos. Deinde si cessent sacerdotes fungi suo offi-
cio, necesse est, indignetur Dominus super Israe-
lem, a quo semper offenditur, & nisi placetur
intercessione sacerdotū, seuitura est ira eius in
populum. Modo certum est sacerdotes in cur-
rijs Pontificum aut Cæsarum degentes, aut
alijs secularia negotia tractantes, nō posse ex-
cubare in custodia ecclesie suæ, nec in mini-
sterio altaris sui occupari. Si ergo id exigebat
Dominus a Leuiticis ministris, quid exactu-
rum putas ab Euangelicis quorū iustitia abun-
dare debet supra iustitiam scribarum, & Pha-
risæorum? Merito timeamus, ut hæc mala,
quibus nunc premitur ecclesia, immiserit Do-
minus propter cessationem, & ignauiam Pa-
storum. deinde annota quod cū assignat Do-
minus mercedem temporalem suis ministris
semper subiungit, hæc tradidi tibi pro officio

Caput. III. De necessaria residentia

sacerdotali & filiis leui dedi decimas pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo unde collige quod si cessent ibidem seruire, non meretur mercedem eis assignatam.

Secundo Salomon libro Prouerbiorum, inquit, diligenter cognosce uultum pecoris tui, tuosque greges considera. non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione & generationem. Hebræa uersio sic habet, cognoscendo cognosces faciem pecoris tui, & pone cor tuum ad greges. Bona pars Doctorum ecclesiæ putat hæc dicta ad ministros ecclesiasticos habentes curam aliquam animarum.

Quid, n. lucidius potuit proponi, ut intelligeremus lege esse prohibitam absentiam ministro- rum ab ouibus suis? Si non satis est ministro de noie tantum agnoscere oues suas, sed oportet (ut uidemus ex præcepto Dominico) quod de facie etiam uniuersas & singulas agnoscat, quæ uix potest facere præsens & in suo munere uigilantissimus episcopus, quomodo absens poterit satisfacere huic præcepto spiritus sancti? Minime gentium. quod dixit hic Salomon spiritu Dei afflatus uisa est aperte explicare æterna illa sapiëntia Christus Iesus, dicens: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Et paulo inferius. Et oues uocem pastoris audiunt, & sequuntur illū, quia sciunt uocem eius, et pastor proprias oues uocat nominatim, & deducit eas, & cum proprias oues emiseric

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

9

emiseric ante eas uadit. hæc Christus, hic pastor princeps & cuius alius uerus pastor cognoscendo cognoscit faciem pecoris sui, suosque greges considerat. Et quid obsecro est dicere: Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis, nisi quod iuxta hebræam uersionem hic dicitur. Pone cor tuum ad greges, quæ uerba singularem quandam curam & insignem sui gregis dilectionem designant, de qua dilectione Ioannes. In hoc cognouimus (inquit) charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Si pro fratribus quorum non est peculiaris cura nobis, debemus uniuersi animas ponere, quanto magis pastores hoc ipsum facturi sunt pro animabus illorum pro quibus reddituri sunt rationem Domino in die iudicii: hic nihil exaggeramus, sed tamen relinquitur sola uerba spiritus sancti prudenti lectori expendenda, & quid sentiendum sit de hac diuina ordinatione ipse iudicet.

Tertio pduco ex ueteri testamento Ezechi. Tertius lo prophetam ad quem sic dicit Dominus. Fili hominis cui scriba propheta de pastoribus Israel, qui pascebant semetipsum. Nonne greges a pastoribus pasceuntur? Lac comedebatis, lanis operiebamini, quod crassum est occidebatis, & gregem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, quod ægrotum non sanastis, quod contractum est, non consolidastis, & quod abiectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quaesistis, sed

1. Epistola
cap. 3.

1021. 10.

B

Caput .III. De necess. residentia

cum austeritate imperabatis eis, & cū potētia. Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in uniuerso colle excello, & super omnem faciem terræ dispersæ sunt, et nō erat, qui requireret &c. quo loco audi Grego. in Pastora. parte. 1. cap. 6, Abiectum reducitur, cum quis in culpa lapsus ad statum iustitiæ ex pastoralis sollicitudinis uigore reuocatur, fracturam uero ligamen astringit, cū culpam disciplina deprimit, ne plaga usq; ad iteritū defluat, si hanc distinctionis seueritas non coartat, sed sæpe deterius frangitur, cum fractura incaute colligatur, ita ut grauius scissuram sentiat, si hāc imoderatius ligamenta cōstringant. hactenus Grego. Nō uideo quid explicatius possit dici. Hic opus est non argumentatione aliqua, sed attentione sola & fide. Si ad hæc uerba attendamus et credamus, quod ex ore dñi prodierint, & ab spiritu dñi proponantur, quis negabit tēneri pastores ad perpetuam residentiam in suis ecclesijs? Si hæc requirenda sunt à pastoribus, si ea cura, ea sollicitudo, ut quod ægrotū est in aiabus fidelium contendant sanare, quod contractum est, alligare, quod abiectū est, reducere, & quod perierit ex numero fidelium reuocare, uiderint illi, si hæc absentes & ignorantes ouium suarum quas absentes cognoscere minime potuerunt, prestare poterunt, Quod si possunt,

Episco. & alio. mini. ecclesie. 10

dicant se nullo iure obligari, ut inter oues suas sint frequentes, & familiariter conuersentur. Quod si non possunt (ut uerum est) relinquunt aulas, & ueniant ad caulas ouium suarum, & curā earū agant. Obserua lector uerba illa Dñi. Dispersæ sunt oves meæ, & factæ sunt in deuorationem bestiarum agri, eo quod non sit pastor. Quid est dictū non esse pastorem aliquem in Israel? Si nullus erat pastor, quid est, quod Dominus dicit ad prophetam. Fili hominis propheta de pastoribus Israel. Et propheta clamat. Væ pastoribus Israel, & si ueri pastores erant in Israel quid dicit, eo quod non sit pastor? Certum est dixisse dominum, non esse pastores in Israel, quia perinde est, absentes esse pastores, aut ociosos, nec exercentes officia sua, quod non esse pastores. Quid enim confert esse pastorem, si nihil agat? Huic ueritati prætexunt aliqui, & causantur, quod sint iusto occupati in negotijs & officijs publicis, quorum recta & bona administratio est ecclesiæ maxime necessaria, & ideo per uiros probos & doctos exercenda. Hac excusatione puto grauari magis peccatum eorum, quoniam stipendijs ecclesiasticis obeunt prophana munera. Sed & quamuis necesse sit, publica illa officia p tales uiros administrari, non tamen hæc tam necessaria, & tam sacrosancta munera erant propter illa deferenda, sed econtra, illa alijs deleganda, ut hæc possent per

Caput .III. De necess. residentia

idoneos ministros rite dispensari, sicut fecerunt Apostoli, de quorū successione Epī uere gloriantur. Qui cū oconomiam exercerēt, & curam pauperum haberent, uidentes quod minime possent utriq; officio pro sua necessitate satisfacere, abdicarunt sese ab officio suo ciuili, & reseruarunt solū ecclesiasticum, elegerunt Diaconos siue oconomos, qui oconomiam exercerent, ut ipsi Apostoli prædicationi & orationi uacaret. Quia in re obseruandū est, q̄ longe ab Apostolis distent nostri pastores. Nam Apostoli retinuerunt id officium, quod uere Apostolicū erat, purā administrationē euangelij. At, nostri pastores abdicato alijsq; delegato prædicandi euangelij, officio, retinuerunt sibi ciuilia & prophana ministeria. Utinam ad mēsas & curam pauperum, quam reliquerunt Apostoli, isti redissent.

Quartus
locus scri-
pturæ.
Zacha.
cap. 11.

Præterea quarto sunt uerba Dñi ad Zachariam prophetā dicentis. Ad huc summe tibi uasa pastoris stulti, quia ecce ego suscito pastore in terra, q̄ derelicta nō uisitat, dispersum non quaeret, & contritum nō sanabit, & carnes pinguium comedet. O pastor & idolum derelinquens gregem gladius super brachium eius, & super oculū dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebre fecens obscurabitur. Hec dicit Dñs. Vide q̄ graphice depingantur nūnulli Pastores huius nostræ tempestatis, qui habent quidē uasa pasto-

Episco. & alio. mini. ecclesie.

11

ralia, peram, baculum, & mitram, & lana, & laticia ouium fruuntur: gregē tamē eis commissum non pascunt: Hos appellat spiritus Dñi, pastores & idola: Pastores quidē, propter auctoritatem Epālē, quam etiā mali pastores retinent: idola, propter representationem eius rei, quā uere nō habent, sed mortuam illius imaginem. Iam Christus, ne uideamus & reliqua, quæ spiritus sanctus cōminatur Epīs derelinquentibus gregem sibi commissum, nempe gladium super brachium eorum, hoc est, super potētiam eorū temporalē, sicut iam ab Aquilone descendeat, dissecans, & perdens ecclesiasticam potestatem, nisi dominus ecclesie suæ misertus, p̄ Carolum Cēsarem huic gladio occurrisset, qui in fortitudine brachij sui, aduersariorum ecclesie comminuit hoc anno potentiam.

Per oculum dextrū intellige rectitudinē iudicij, prouidentiam, sollicitudinem, in agēdis, intelligētiam legis, & mysteriorum eius. Hunc minatur excæcandum Dñs pastoribus stultis, qui derelinquunt gregem, cōtra quos spiritus Domini adhuc clamat per Hierē. Sacerdotes non dixerunt populo meo, ubi est Dominus, & tenentes legē nescierunt me: Et pastores pruaricati sunt in me. Hoc ipsum uisus est dixisse Hiero. cū scriberet ad Heliodorū. Nō oēs epī, epī sunt, qm̄ ep̄s græce inspector est siue curator. Hinc falso dicunt episcopi, qui sibi uiuūt, non gregi, sed de noibus, suus post erit locus.

Hiere. 2.

Duo sunt hoc loco, quæ meo iudicio eu-
denter demonstrant immane delictum reputari
apud Deum absentiam episcoporum à suo gre-
ge. Primum est, quia eiusmodi episcopos dere-
linquentes greges, uocat spiritus Domini pa-
stores et idola. Alterum est seuera illa poenæ in-
terminatio. Brachium eius ariditate sicabitur.
Quibus malis non solet comminari Dominus,
nisi ubi est insigniter offensus, quæ duo lectori
expendenda relinquo.

Quintus lo- Item lib. Nume. Moses cui iam significata
cus scri- erat mors sua, de pastore sui loco ordinata
ptura. sic dominū allocutus est. Provideat dominus
Num. 27. deus hominem, qui sit super multitudinē hae,
& possit exire & intrare ante eos, & educere
eos, uel introducere, ne sit populus Domini
sicut oues absq; pastore. Quibus uerbis aperte
Moses declarauit officia episcoporum, quæ (ut
uides) necessario requirunt præsentiam perso-
nalem eorundem, confirmat hoc Esai. enun-
cians aduentum filij Dei in carne, describitq;
Esai. 40. illum pastorem, & in eo declarat munus spiri-
tuale pastorum, dicens: Sicut pastor gregem
suum pascet, in brachio suo congregabit a-
gnos, & in signo suo leuabit: fœtas ipse por-
tabit. Diligentius adhuc hæc duo loca consi-
derarem acque tractarem, nisi haberem alia
loca multo manifestiora, quibus collatis & ista
liquidius manifestantur, & si ista non essent, illa
sufficerent.

CAPVT .IIII. QVO TESTIMONIIS
euangelicis probatur residentiā personalem mini
strorum ecclesie esse de iure diuino.

MATH. 10. quādo misit Christus lo-
sus duodecim Apostolos per ^{cus scri-}
ciuitates Israelis predicare euan-
geliū, cū præsatus fuisset, Melsis ^{ptur.e.}
quidem multa, operarij uero ^{Math. 10.}
pauci, rogate Dñm melsis ut
mittat operarios in messē suam &c. Sed hæc
obiter annotemus, quia non dixit Christus sa-
cerdotes pauci: doctores pauci, sed operarij
pauci: quia semper orbis habuit sacerdotum
et doctorum numerosam multitudinem, ope-
rarios uero, qui sacerdotum & episcoporum
officio recte fungerentur, semper habuit pau-
cos. Hæc igitur præsatus primo ordinauit ut
gratis administrarent munera illa ecclesia, tan-
tum permisit, ut operantes apud illos salutem
æternā quæ ad uitā naturalem seruandam erant
necessaria, desumerent, dicēs. Edentes & biben-
tes, quæ apud illos sunt, qm̄ dignus est ope-
rius cibo suo. Theophi, hoc est a discipulis pa-
scemini, debebūt enim hoc uobis ut oparijs.
Dixit autē cibo: nō luxu, neq. n. delitiosi opor-
tet doctore. Hęc Theophi. Expendamus uo-
cem illam, operarius: Qui nō est operarius, nō
est dignus cibū desumere, nec illi debet aliqua
merces in ecclesia: Sed q nō sunt in diececli sua
nō possunt i ea opari, ergo absentes nō possunt

Caput .IIII. De necess. residentia

iure accipere mercedem aliquam, cum nō sint operarij. Hoc idē præscripsit Christus septuagintaduobus discipulis. Luc. 10. Dicēs: Comedite, & bibite, quæ uobis apponuntur, dignus est operarius mercede sua. Theophi. Pro mercede autem habete cibum, & ne queratis et pasci, & mercedē insuper accipere, sed cibum pro mercede habetote. Soli ergo operarij suscipiūt ex institutione euāgelica mercedem in ecclesia. Chrysost. super Math. cap. 10. Expendamus utranq; uocē, operarius, & mercede sua: Mercedem appellat, ut rem debitam dari sibi ostenderet. Dignus est oparius cibo suo dixit Christus, ne Apostoli plus aliquid quærant. Confirmatur hoc ex uerbis Pauli in. 2. ad Timot. 2. Solicite autem cura teipsum probabilem exhibere deo, operariū inconfusibilē recte tractantem uerbū ueritatis. Quo loco Paulus instruit episcopum & præcipit ut se exhibeat operariū inconfusibilem. Secundo confirmatur hoc ex eodē Paulo. 1. Timot. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in uerbo & doctrina. Dicit. n. scriptura: Dignus est operarius mercede sua, & nō alligabis os boui trituranti. Obserua uerba Pauli, docet duplici stipendio dignos presbyteros, sed eos tantum, qui bene præsunt, & eos, qui laborant in uerbo & doctrina, quod probat per scripturā, quæ iubet, ne infrenetur bos triturans. Vnde ociosus bos poterat infrenari.

Episco. & alio. mini. ecclesie. 13

Ergo & minister ociosus & absens potest infrenari, ne pascatur ex fructibus ecclesiæ. Igitur si uelint pasci, & fructus desumere, tenentur laborare triturando messem Christi, quod absentes facere nō possunt. Ergo quatenus tenentur ad actionem ministerij & laborem, eatenus tenentur ad præsentiam regularem in ecclesijs suis. Chrysost. 1. Timot. 5. Duo adducit Apostolus testimonia primum ex lege Deut. 25. Non alligabis &c. Alterū ex Christo. Dignus est operarius &c. & ambo sibi consentiunt, uult Dñs laborare doctore. Itaq; si quis delicatus est, aut remissus fuerit, dignus profecto non est. Nisi quis fuerit bos triturans, & per gelu, & spinas iugum sustinens, traxerit, dignus non est. Ergo ecclesiæ præfides (audenter dixerim) nihil præter uictum, & uestitum habere oportet, ne ad ista terrena trahantur desiderio. Audi quid addit. Qui bene præsunt &c. Quid est bene præesse? Audi Christum. Bonus pastor aiam suam ponit pro ouibus suis. Hæc Chrysost.

Ioannis. 10. Christus describit conditiones *Septimus* boni pastoris, dicens. Bonus pastor animam *locus scrie* suam ponit pro ouibus suis, & oues uocē eius *pture* audiūt, & proprias oues uocat nominatim, & Ioan. 10. educit eas, & cum proprias oues emiseric, ante *Consulat* eas uadit, & sequuntur illum, quia sciūt uocem *lector B.* eius. Alienū autem non sequuntur, sed fugiunt *Cyrrillum* ab eo, quia non nouerunt uocem alienorum. *in 10a. lib.* Hoc prouerbiū dixit Iesus &c. Nolo propo- 7. cap. 5.

Caput. II. De neceſſ. residentia

nere efficacius argumentum quam nuda hæc & ſimplicia uerba Chriſti, oculis legentium ſubijcere. Conſiderent hæc, qui paſtores ſe proſtitentur in eccleſia, & intelligant, quæ ſint, quæ requirit Deus in paſtoribus, & ſi ualent hæc præſtare uel ocioſi uel abſentes, uel ſecularibus negotijs implicati. Ego ad tribunal ſuarum conſcientiarum prouoco. Tantum allegabo, quæ Chriſtus ibidem de ſe ſubijciat dicens. Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis: mercenarius autem, cuius non ſunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oues. Mercenarius fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego ſum paſtor bonus, & cognosco oues meas, et cognoscunt me meæ. Haſtenus princeps paſtorum Chriſtus Ieſus per hæc allegata, & probata ipſius dei teſtimonio ſerant in hac cauſa ſententiam ſi uelint etiam ipſi aduerſarij, libens aſtabo ad tribunal ſuarum conſcientiarum: ſed primo audient uerba illa Chriſti: bonus paſtor proprias oues uocat nominatim, & educit eas, & cum proprias oues emiſerit, ante eas uadit. quibus auditis condemnent meam ſententiam ſi poſſunt. o tempora, in quibus iam bona pars epiſcoporum non putet ſui eſſe muneris uel reſidere apud eccleſias ſuas, uel ullam paſtoralis

Epico. & alio. mini. eccleſiæ. 14.

functionis partem per ſe illis præſtare: cumque epiſcopi eo degenerarint cæteris prælatis, ut idem facerent licentiâ dederunt, & hinc uentum eſt ad præſentes eccleſiæ calamitates & uernas. Theophilaſtus in Ioannem. Hoc loco agnoſces differentiam paſtoris & mercenarii. Nam mercenarius quidē nescit oues, quod contingit, quia non ſæpe illas inuiſit: nam ſi ſæpe inuiſeret cognosceret illas, ac paſtor qualis Chriſtus cognoscit ſuas oues, quia curam illarum agit, & ruruſ cognoscitur ab illis, quas uiſitatione dignatur, & propter conſuetudinem agnoſcentium ſuum curatorem. Obſerua quid interſit inter mercenarium & paſtorem. Ille ſi lupum uidet uenientem, fugit, quia non pertinet ad eum de ouibus. Iſte uero ponit animam ſuam pro ouibus ſuis. Et quot exempla nobis exhibent huius doctrinæ præſentia hæc deploranda ſecula? Quid perdidit totam ſerè Germaniam, niſi ocium & abſentia paſtorum? Volentes eſſe principes ſeculares, deſierunt eſſe paſtores. Venerunt lupi in ſtabulum ouium, non inuentis paſtoribus raperunt, & aberrare fecerunt oues, ſicut nunc miſere per uarias hæreſes & ſectas aberrant. Quæ mala flebat olim Dominus p̄ Hier. cap. 50. Grex perditus factus eſt populus meus, paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque uagari in montibus, de monte in collē tranſierūt, obliui ſunt cubilis ſui. Quid abalienauit a tota

Theophilaſtus

Cap. IIII. De neceſſ. reſidentia

eccleſia Angliam, niſi quod uix unus paſtor inuentus eſt: qui poneret animam ſua pro ouibus ſuis? Et cum hæc ſint luce meridiana lucidiora, ſunt non rari paſtores, qui ſibi perſuadent ſe nullo iure teneri, ut ſint cum ouibus ſuis, niſi conſtitutione quadam Pontificia: non autem conſtringi lege aliqua diuina, aut naturali. Hoc loco idem Theophi inquit: Hinc differentiam mercenarij & paſtoris elicies. Nā mercenarius ignorat oues, quia raro uiſitat eas, paſtor uero cognoscit oues proprias, tanq̃ erga eas ſollicitus. Item Chryſo, ſuper Ioan. 10. hom. 59. explicans uerba Dñi: Ego ſum paſtor bonus, ita ſcribit. Magnū quiddā dilectiſſimi magnū in quā eſt eccleſiæ prælatio, & quæ multa indiget ſapientia & fortitudine qualem Chriſtus propoſuit, ut nunq̃ oues deſeramus: lupo generoſe reſiſtamus. Hæc enim inter paſtorem, & mercenarium differentia. Alter propriæ contēptis ouibus, alter ſua contempta, ouium ſemper ſoluti inuigilat. Et hoc ipſum ex teſtimonio Ezechielis cōfirmat. c. 34. Vē paſtoribus Iſrael &c.

Dilutio o=
biectionis
cuiusdam.
Quidam uoluit inſirmare argumentū acceptum ab hoc loco dicens uerba huius capituli pertinere ad ſolum Chriſtum, nec ad alium paſtorem poſſe accommodari, ac proinde aiebat, quæ in eo capite dicuntur, non eſſe requirenda ab alio paſtore eccleſiaſtico, nec ex his ſumendum argumentum, ut probaretur reſidentia ex iure diuino. Sed q̃ ſint hæc uolūtarie dicta, pa-

Epifco. & alio. mini. eccleſiæ. 15

ret. Primo, idē Apoſtolus qui ex perſona Chriſti recensuit, quæ hoc capite annotantur, ſcripſit in epiſtola ſua prima (et forſan arguēs ex his, quæ ſcripſerat in hiſtoria euangelica) In hoc cognouimus charitatem dei, qm̃ ille animā ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere, hic Ioannes ex factō Chriſti arguit, quid nos debeamus facere, ad hunc modum ex his quæ hoc loco dixit Chriſtus de ſe, proponens ſcipſum exemplar à nobis imitandum, arguere debemus, quæ ſint, quæ ille requirat à reliquis paſtoribus eccleſiaſticis, quod & ante nos fecerunt omnes patres eccleſiæ: Auguſtinus i epiſtola ad Honoratū arguit, quod inſtante aliqua perſecutione ouiu epifcopus non poteſt fugere, quia exēplo Dñi tenetur bonus paſtor, ponere animam pro ouibus ſuis, ſimile quid collegit ubi ait. de uerbis Dñi Serm. 50. *Auguſtia*
paſtor bonus Chriſ, quid Petrus, nonne bonus *nus ſuper*
Paſtor? nonne & ipſe animā ſuam pro ouibus *Ioan.*
poſuit? Quid Paulus: Quid cæteri Apoſtoli:
Quid eorum tempora conſequentes beati epiſcopi Martyres? Quid etiā iſte ſanctus Cyprianus: Nonne oēs paſtores boni? Nō mercenarij de quibus dicitur. Amen dico uobis perceperunt mercedē ſuam? Omnes ergo iſti paſtores boni, non ſolum quia ſanguinem fuderunt, ſed quia pro ouibus fuderūt. Idem alibi citatus in cathena. Si autē præpoſiti eccleſiæ, qui filij ſunt, paſtores ſunt, quomodo unus paſtor eſt, niſi

Lib. 7.
cap. 3.

Capit. II. De necess. residentia

quia sunt illi omnes unius membra pastoris, & quidem qui pastor est, dedit hoc membris suis. Nā & Petrus pastor & ceteri Apostoli pastores, & omnes boni episcopi. Vides lector secū dum Augustinum uerba huius capituli, non ad solum Christum pertinere. Eadē & fusius annotauit B. Cyrillus in Ioannē, cuius uerba infra recensebo. Deinde Christus hoc loco distinguit inter mercenariū, & pastore, & generaliter notat signa quibus iste distinguit ab illo, et unū est hoc, quia bonus pastor ponit animam suā pro ouibus suis, nec fugit uenientē lupo, quod facit mercenarius. igitur non de solo xpō accipienda sunt, quæ hoc capite docentur, sed ab illo ad reliquos pastores transferenda, & ab eis requirenda.

Octauus Octauo arguit ex uerbis Dñi ad Petrū, uolens Dñs ascēsurus ad patrem Vicarium in terris instituire & Petrum uniuersę ecclesię pastorem p̄ficere dixit illi, Simon Ioannis diligis me plus his? dixit ei, etiā domine, tu scis quia amo te. Dixit ei, Pasce agnos meos, dixit ei iterū Simon diligis me? ait illi etiā domine, tu scis quia amo te. Dicit ei iterum, Pasce agnos meos. Dicit ei tertio, Petre amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me, & dixit ei, Domine tu omnia nosti, tu scis, quia amo te. Dicit ei, Pasce oues meas. Hoc loco solo scripturarum contendit, Caie. Cardinalis demonstrare certū & euidentē episcopos uniuersos teneri

Episco. & alio. mini. ecclesię. 16

ex p̄cepto iuris dinini ad residentiam personalem, & uere locus hic est, meo quidem iudicio efficacissimus, quia uerba illa tertio repetita, Pasce oues meas, sunt uerę et absolutū Dñi p̄ceptū, quibus aperte p̄cipiunt ministeriū pascēdi & regēdi oues Dominicas ijs qui hanc curā susceperint, qđ exerceri nulla ratione potest nisi adsit ep̄s p̄sēns. Quoniā ministerium pascendi implicat multa, quæ necessario requirunt p̄sentiam personalem, ut locupletissime explicauit Card. Caietanū, & nos fusius infra adnotabimus. Sic intellexerunt hunc locum sermō omnes Patres ecclesię, quorū primo loco produco, Bernardū, qui super cantica sermo. 76. Sic ait, Non ociose toties repetitū est, Petre amas me, in commissione ouium, & ego quidem id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Iesus, Nisi testimonium tibi perhibente conscientia quod me ames, & ualde perfectęque ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plusquam & te, ut huius repetitionis meę numerus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguis utiq; meus effusus est. Terribilis sermo, & qđ possit etiā impatida quorūvis tyrannorū corda concutere. Propterea attendite uobis quicunq; opus ministeriū huius sortiti estis. Attendite inquā uobis & pretioso deposito, quod uobis creditum est. Ciuitas est, uigilate ad custodiam, sponsa est, studete ornari

Bernardus.

bonp

Caput. IIII. De necess. residentia

oues sunt, intendite pastui, & hæc tria ad illam Domini trinam sciscitationē forte non incongrue pertinere dicent. Porro custodia ciuitatis ut sit sufficiens trifaria erit, à ui tyrānorū, à fraudē hæreticorum, à tentationibus dæmonum. Sponsæ uero ornatus in bonis operibus & moribus & ordinibus. Ac pastus ouium communiter quidem in pascuis scripturarum tanq̃ in hæreditate domini, sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata quæ duris atq; carnalibus animis imponuntur ex lege uitæ, & disciplinæ: Et sunt olera dispensationum, quæ infirmis & pusillis corde de respectu misericordiæ apponuntur. Et sunt consilioꝝ solida fortiaq; quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis & qui exercitatos habet sensus ad discretionem boni & mali. Paruulis nanq; tanq̃ agniculis adhortationis lac, potus datur, nō esca. Ad hæc boni solliciti pastores ipinguare pecus non cessant bonis lētisq; exemplis & suis magis q̃ alienis, nam si alienis & non suis ignominia est illis, & pecus ita non proficit. Si. n. (uerbi causa) ego qui uideor inter uos pastoris gerere curam, uobis apposuerō Moyſi mansuetudinem, patientiam Iob, misericordiam Samuelis, Dauid sanctitatem, & si qua sunt eiusmodi exempla bonorum, immitis ipse, & impatiens atq; im-misericors, et minime factus, sermo, ut uereor, minus lapide eueniet, & uos minus auide capietis. Verum hoc supernę pietati relinquo, ut quod

Episco. et alio. mini. ecclesie. 17

quod minus uobis ex nobis est ipsa suppleat, & quod perperam ipsa corrigat. Nūc uero bonus pastor hoc quoq; curabit, ut secundum euangelium inueniatur habere sal in semetipso, sciens quia sermo sale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantū proderit ad salutem. Hęc interim de custodia ciuitatis atq; ornatu sponsæ, nec non & pastu ouiu dicta sint. Hęc Bernardus. Audis candide lector testem omni exceptione, maiore qui perspicue & plene confirmat sententiam nostram. quid potest ad hæc respondere, nisi negetur tanti doctoris autoritas sed audi rursus eundē.

Itē sermone secundo de resurrectione Christi, sic ait. Petrus mandatum accepit tertio pascere gregem domini. Pasce, inquit, mentes: Pasce oves: Pasce opere: Pasce animi oratione, uerbi exhortatione, exempli exhibitione: Itē Alcuinus eiusdem uocis significationem explicat: dicens: Pasce oves est, credentes in Christo ne à fide desiciant cōfortare, terrena subsidia si necesse est, subditis providere, & exempla uirtutum cū uerbo prædicationis impendere, aduersarijs obfistere, errantes subditos corrigere. Hęc Alcuinus.

Non ab re erit inter tot antiquorum patrum testimonia etiam Erasmi uerba asserre quæ maxime conferre uidentur, etiam si eius uiri autoritas nō sit nobis argumentum. Hic igitur hunc locum non indiligenter annotauit in consulationem aduersariorum nostrorū i annotationibus super Ioannem ibi: Pasce agnos meos. Cuius

Capit. IIII. De necess. residentia

annotatio sic habet. Qui ex loco gloriantur sibi commissum gregem Domini eos primum oportet meminisse à Petro ter exactum amorem erga Christum, neque quemlibet amorem, sed ardentiorē cæteris: Deinde ter item commissam illi curam gregis, Illud nimirum significatum est, non esse idoneum sacerdotio, nisi qui neglectis omnibus nihil amet, nisi Christum, hoc est, ueritatem, innocentiam, pietatem. Ad hæc nihil huius antiquius esse debere quam incolumitatem gregis sibi crediti. Proinde quaeso, quid frontis est istis quibusdam, qui prophanis, immo sceleratis principum obsequiis, qui pecuniis huc penetrant, qui sacerdotium nihil aliud quam quaestum ac tyrannidem esse putant? Nec meminerunt quam attente quibusque legibus Christus suas oues Petro commiserit, Nec commiserit deuorandas, sed pascendas exemplo pie uitæ: Pascendas euangelicæ doctrinæ pabulo, siue lac desiderabunt, siue solidum cibum: Pascendas etiam opum subsidio, si res ita poposcerit, hæc citatus author quæ nec incongrue, nec falso hoc tempore annotata uidentur.

Nono, est locus non inefficax in actis Apostolicis ubi est oratio Pauli ad Presbyteros Ephesios exhortatoria, qua hortatur, ut officio suo diligenter fungantur. Qui ascendens Hierosolimam, transiens Macedoniam accersit Presbyteros Ephesiorum, quos sic allocutus est.

Contestor uos hodierna die, quod mundus

Episco. et alio. mini. ecclesiæ. 18

sum à sanguine omnium, non enim subterfugium in uos solos incumbet, et si quid negligatur, uobis solis culpa impigi potest, & debet. Secundo, quia spiritus sanctus posuit uos episcopos ad regendam ecclesiam Dei. proinde, si fueritis ignaui neglectores, non in homines, sed in Deum peccabitis: nec hominis, sed spiritus sancti mandatum uiolatis.

Primo quia (inquit Paulus) tota ecclesiæ cura iam in uos solos incumbet, et si quid negligatur, uobis solis culpa impigi potest, & debet.

Secundo, quia spiritus sanctus posuit uos episcopos ad regendam ecclesiam Dei. proinde, si fueritis ignaui neglectores, non in homines, sed in Deum peccabitis: nec hominis, sed spiritus sancti mandatum uiolatis.

Caput. IIII. De necess. residentia

3. Ratio.

Tertio, quia Iesus Christus qui est Dominus Deus noster, acquisiuit ecclesiam, cuius ipsi episcopi, speculatores, curatores, doctores sunt, non uili, sed incomparabili pretio, uidelicet, non auro, argento, non denique ullis terrenis diuitiis, sed suo ipsius sanguine.

4. Ratio.

Quarto, sumit rationem à periculo, dicens: Ego scio, quod intrabunt post discessum meum lupi rapaces in uos non parcentes gregi &c. quod uos oportet esse magis attentos, et uigilantes super gregem Dominicum, quia bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.

5. Ratio.

Quinto, sumit rationem ab exemplo, dicens: Memores estote, quod per triennium nocte & die &c. Monet Paulus presbyteros, ut sui exempli meminerint, & quemadmodum ipse etiam cum lacrymis toto triennio singulorum salutem curauerit: Ita æquum est, ut illi multo maiori sollicitudine ministerium suum urgeant, quando maiora pericula instant. Hæc Paulus ad Episcopos Ephesios.

Rogo te lector, quis tanta sollicitudine curabit confluere salutem ouium suarum, aut tam diligenter defungetur hoc sacro ministerio absens? Quid putas Romam exiit Paulus, si Episcopus aliquis Ephesus orbe uni = astans respondisset Paulo, ero quidem pastor, & uerso = episcopus, & curabo salutem harum ouium mihi commissarum, sed interim oportet me per aliquot annos manere Rome, & in aula Caesaris uersari, & defungi munere quodam, honesto quidem illo, sed Cæsareo. pascetur uero grex Christi per suppo-

Episco. & alio. mini. ecclesiæ. 19

fitum quendam pastorem. Nectamē ponā ego gregis Christi curam, nam ē Roma per literas curabo multa, & cū uacauerit, interim etiam ipse uisam gregē mihi commissum per dies aliquot. Nonne sic abunde satisfecero demandato mihi munere? Quid inquam putas respondurum Paulum? Credo neminem fugit, quid Paulus fuisset dicturus, ad hæc tam noua & inaudita uerba. hoc ipsum puto, eum & nunc respondere multis apud tribunal Christi iudicis.

CAPUT QUINTVM, QVO TESTIMONIJS Apostolicis ostenditur de iure naturali & diuino esse necessariam residentiam pastorum ecclesiasticorum.

AVLVVS 1. Cor. 9. disputat quā Decimus potestatem habeant ministri ecclesiastici desumendi, siue metēdī carnalia ab ecclesijs fidelium, ubi Paulus 1. duplici ordine argumentorum

probat solum licere illis manducare, & bibere, siue uiuere ex ministerio ecclesiastico.

Primo id astruit argumentis dum taxat humanis, dicens. Quis militat suis stipendijs unquam? Quis plantat uineam, & de fructu eius non comedit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non manducat? Si obserues Apostoli uerba, uidebis, nec quod tamen militantibus, plantantibus, pascētibz gregem Dominicum concedit ius percipiendi fructus temporales. Cum igitur istas actiones induatur.

Caput. V. de necess. residentia

non possint facere nisi praesentes, consequitur ministros teneri ad praesentiam corporalem, quae sola possunt implere ministeria sua.

Deut. 25. Secundo arguit ex lege Moysis. Scriptum est, Non alligabis os boui trituranti. Quae uerba exponens quidam haud obscurus Doctor, sic ait. Annotandus hic locus his, qui tantis clamoribus tantisque tyrannide decimas & plusquam decimas extorquent à pauperrimis quoque laicis, nec intelligunt legem uetare, nequis obliget os boui, sed trituranti, hoc est, docenti, mo-
nenti, exhortanti, sacrificanti, ac ceteris sacerdotilibus officiis fungenti. Quid autem hoc ad istos quosdam, qui non solum in ocio, sed in sardanapalicis delicijs uitam omnem transi-
gunt? Haec ille, audi nunc Paulum. Quae propter nos ministros euangelij scripta sunt, non propter boues, quorum Deus non habet tam peculiarem curam. Si nos uobis spiritualia seminamus, magnū est si carnalia metamus? Qui in sacrario operant, quae de sacrario sunt, edunt. Et qui altario deseruiunt, cum altario percipi-
ant. Ita & Dominus ordinauit ijs, qui euangelium annunciant, de euangelio uiuere. quae uerba explicās Bernardus in declamatione. Ecce nos reliquimus omnia, sic ait. Viuat, inquit, de altario & iuxta Apostolum alimenta, & quibus tegatur habens his contentus sit, uiuat, non superbiat, non luxurietur, denique non

Episco. & alio. mini. ecclesiae.

20

ditetur, nec ex clericatu ditior fiat. Haec Bernardus. Huius uocis emphasim annotauit & Theophilactus, & ante hūc Chrysostomus. Non enim, ait, sacerdotes, sed qui assident altario, ut intelligamus assiduum cultum sacrorum, ac hodie nulli ferè magis absunt ab altario, quam hi qui maxime participes sunt altariorum, nec ulli molestius exigunt à populo decimas, quam hi qui nihil eorum praestant populo, quorum gratia dandae fuerant decimae. nec satis est assidere, sed operandum est, nec satis quiduis operari, sacra oportet operari, & in his assiduum esse, nec dixit ex sacro accipiunt, sed ex sacro ueniunt, ut admoneat uictum deberi non diuitias, sic ferè quidam quem semel superius citauimus, quae ob id adscripsi, quod nimis ad praesens argumentum faciunt, & uere, pieque dicta sunt. Obserua obsecro Christiane lector, quid Apostolus nobis tradat secundum doctrinam, quae edoctus est ab spiritu sancto & secundum ordinationem Christi quam exhibuit, Apostolis seminantibus spiritualia, asserit licitum metere carnalia, & seruientibus sacrario ex illo edere, & annunciantibus euangelium, uiuere ex illo. Haec à Christo ordinata sunt, ergo qui uolet non modo uiuere ex ministerio euangelico, sed abundare, sed luxuriari, & instar principum prophanorum aulam alere, haec non faciet secundum ordinationem Dominicam. Nam,

Caput. V. De necess. residentia

ut Apostolus nobis tradit, Dñs ita ordinauit, ut qui euangelium annunciant, uiuant ex illo. Rursus qui uolunt, nihil spirituale seminantes, metere stipendium carnale, altario non inservientes ex altario edere, nouerint se id non secundum ordinationem dñi facere, nisi dicant, se hoc facere per fictitios quosdam ministros, quos uulgus titulares uocat. Auertat Deus ab ecclesia eiusmodi monstra. Nonne monstrum est pastores fingere ubi nulli sunt oues pascende? cauentur quod uolunt, satis superque intellexit orbis, quod uolentes ociosi, aut absentes, & in prophanis negociis occupati, ab ecclesia stipendia percipere, & oues Christi deglubere, contendunt munus episcopale prophanam & mundanā quandam dñationem facere, sicut cum maximo ecclesiae malo fecerunt multi, & nunc etiā faciunt, potuit alijs fortasse temporibus, potuit aliquādo firmitate sua negligentiam & episcoporum a suis sedibus absentiam ferre ecclesia Christi, iam non potest, disiecta sunt a capite suo non pauca membra, reges, populi, nationes, morbus in dies crescit, serpit ubique heretica pestis, inest hoc tempore malum haud penitus animis hominum insitum, sed foras emergit, atque erumpit undique ut cohiberi non possit, omnes boni morerent, templa gemunt, tecta ipsa urbium lugent, populus Christianus uniuersus in coelum clamat, & si ista tacuerint, lapides clamabunt.

11. locus
scripturae.

Vndecimo: Rursus produco Paulū in prima

Episco. & alio. mini. ecclesiae.

21

ad Thessalonicen. cap. 5. ubi sic alloquitur: Plebem fidem: Rogamus autem uos fratres, ut no-ueritis eos qui laborant inter uos, & praesunt uobis in Domino, & monent uos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. O uerba aurea, & uere à diuino spiritu prolata ob perfidiam huius temporis. Rogat Paulus, ut rationem habeamus praetorum nostrorum, & honore summo illos afficiamus. Sed audi prius quibus rationibus roget honorandos a nobis ecclesiae Praefules. Prima ratio, quia laborant, inquit, inter uos, quo liquet ociosos nullū promereri stipendium a subditis, iuxta illud, qui non laborat, non manducet. Itē neque absentes etiam si laborent, quoniam foris non inter nos laborant, & ibi honorandi ubi laborant. Secunda ratio, & praesunt uobis in domino. Quo loco audi Theophilactum. Si enim praesides tuos in humanis rebus in pretio habes, quanto potius his qui in diuinis rebus tibi praesunt, gratiam & honorem te debere fateri debes, quod ait in Domino, hoc est, non in mundanis rebus tibi praesidet, sed in his quae ad dominum pertinent. Orat pro te, regenerauit te per baptismum, incitat praeterea, & adhortatur. Medicus tibi est, medijs in noctibus uoces ueniet, Haec Theophi. Vides lector hic clare doceri necessariam praesentiam praetorum. Tertia ratio, & monent uos, alias annotauimus ex Paulo. Quia oportet episcopum doctorem esse

Caput. V. De necess. residentia

Quarta ratio. Abundantius illos habeatis in charitate propter opus illorum. Noua editio habet, ut habeatis illos in humano pretio per charitatem, hoc est, ministrando illis necessaria propter opus illorum. Igitur ubi nullum est eorum opus, non tenemur illis necessaria ministrare. Nam Paulus propter opus ipsorum inquit. Honorate eos, Quare Paulus? An quia nobiles? An uero quia sumptum magnum in curijs principum faciunt? Nihil horum, sed propter opus ipsorum. quod si officium suum non faciunt, nec suis digna nominibus praestant, Non est cur (authore diuo Paulo) habeamus illos abundantius, nec illos agnoscamus episcopos, si non laborant inter nos qui illos nostris sumptibus & oblationibus alimus. Haec locutus est Apostolus ad subditos, Audi qualiter describat esse debere curam praetatorum. Rogamus autem uos fratres corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. Et quid explicatius potuit dicere, ut intelligeremus necessariam praesentiam personalem praetatorum? Nunquid absens monebit aut arguet inordinatos, consolabitur pusillanimes, & meticulosos, subleuabit infirmos, erit patiens erga omnes? Bene uides cadide lector, quae sint haec clara & aperta, ut qui haec non uideat, in media luce cecurriat. Hunc locum admonet quidam annotandum diligenter ab episcopis, qui exigunt a suis summum honorem cum ipsi non curent praestare suum officium, nam Pau-

Episco. & alio. mini. ecclesiae.

22

lus iubet eos haberi in summo honore, sed propter opus, non propter inanem titulum, hoc est, laborantes, praesidentes in domino, non cum fastu dominantes, admonentes, docentes, consolantes, quod primum est episcoporum munus. Confirmatur argumentum huius loci ex uerbis Pauli: Mementote praepositorum uestrorum, qui uobis locuti sunt uerbum Dei. Mementisse iubet nos praetorum nostrorum, Sed non propter nudos titulos, sed propter uerbum Dei, quod ab illis audimus.

Ad Hebr.
brae. 13.

Duodecimo in demonstrationem praefatae ueritatis profero Paulum. 1. Timot. 3. & Titum capite primo quibus locis docet Apostolus Timotheum, & Titum quibus conditionibus eligendus sit episcopus ad regendam ecclesiam, dicens: Siquis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, ubi iam uides episcopi munus quodam opus uocari. Ex quo consequitur ipsum episcopum operarium quendam uocandum. Deinde subiungit. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, uigilantem, sobrium, prudentem, hospitalem, doctorem, ut potens sit & exhortari in sana doctrina, & eos, qui contradicunt arguere &c. Haec & plura Paulus describens quales secundum iura diuina eligendi sunt episcopi. Dic mihi obsecro quomodo potest esse aut cognosci talis episcopus, si absens & incognitus est suae ecclesiae, ut nunc sunt multi, quorum nomina tantum audierunt in diebus suis, faciem uero aut mores

12. Loc.
Scripturae.
Pauli. 1.
Timot. 3.
et Tit. c. 1.
Cōsulat le-
ctor Gre-
gorii 1. pri-
ma parte
curae pasto-
ralis ca. 8.
& Chrysi-
de sacro do-
cto li. 3. cir-
ca mediū.

Caput. III. De necess. residentia

uiderunt nunc? Si absens, aut ignotus, quomodo uigilās? Si absens aut ociosus, quomodo doctor? Si iugiter uagatur in aulis principum, quomodo hospitalis? De quo Hierony. i. expositio-
ne huius loci. Oportet epi domū hospitium esse cōmune fideiū. Crede mihi, aut errauit Paulus, cum hęc docebat requirēda in epō, aut isti nostrę tempestatis prelati fallūtur, si absentes, & alijs uilioribus implicati putāt satisfacturos se Christo, aut ecclesie sue. Sed quid ueremur dicere, quod uerum est, huiuscemodi episcopos esse illos de quibus August. in lib. de pastoribus ca. i. inquit, Sūt in ecclesia pastores, qui pastōrum nomine gaudere uolunt, pastore aut officii implere nolunt, in quos alios hęc melius cōpetere possunt? Quo loco audi Theoph. super uerba Pauli ad Timot.
Siquis presulatum expetit, non prohibeo, opus enim & laborem desiderat, ne igitur dominatū & authoritatē solam exspectat. Ep̄atus. n. dicitur παρὰ τοῦ ἐπισκοπῆν πάντας. i. ex eo qd oēs uisitet, cōsideret & obseruet. Et in uerba Pauli ad Tīm̄ inquit, Si suos cōsolari et adhortari nō potest pseudo episcopus est. Nam alias uirtutes in alijs sub episcopo constitutis inueniat quisq̄, nimirū hospitalē esse, sobriū, idq̄ genus alia: quod maxime uero episcopum ueluti caracteribus quibusdam & signis exprimat, docendi munus est.

17. **Locus** Decimotertio, demonstratur prefata ueritas scripturę. ex uerbis Pauli ad Timot. quo loco sic spūs do-
2. **Timo. 5** mini per organū illud electionis sue in uno epi-

Episco. & alio. mini. ecclesię. 27

scopo alloquit uniuersos. Testificor corā Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est uiuos et mortuos, & per aduentum ipsius, & regnū eius, p̄dica uerbū, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam nō sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & a ueritate quidem auditum auertent, ad fabulās autē conuertētur. Tu uero uigila, in omnibus labora. Opus fac euangelistę, ministerium tuum imple. Hęc Paulus. Quis nō uidet hoc loco aperte demandatā esse & pręsentia & sollicitudinē omnibus episcopis? Audi secundo uocem spūs. Prędica uerbum, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa. Nunquid & ista sient per mercenarium, quē tibi subrogasti? Tu uero uigila, in omnibus labora. Necesse est labores non in omnibus, sed in paucis, si absens es a grege tuo. Ministerium tuū imple. Qui potes implere tam remotus a grege, quē uerbo & exemplo pascere in tua ordinatione iurasti? Utinā oēs epi sic cogitarent hanc obtestationem cuiq̄ singulatim esse proditam, sicut est reuera. Quid autē exigit spiritus cū tam religiosa obtestatione, Prędica uerbum? Quid Paulo respondēbunt pastores, ubi uerum erit ad iudiciū cuius ipsos hic commonefacit?

Quartodecimo, est & alius locus meo iudi- 14. **Locus** cio, euidenter demonstrans pręmissā ueritatē scripturę. i epistola canonica Petri, qui sic habet. Seniores 1. Petri. 5.

Caput. V. De necess. residentia

ergo, qui in uobis sunt, obsecro consenior &c. Pascite qui in uobis est gregē Dei: prouidētes, nō coacte, sed spontanee secundū Deū: nec turpis lucri gratia, sed uoluntarie, nec ut dominātes in cleris, sed forma facti gregis ex animo, & cū appa-
ruerit princeps pastore, percipietis immarcescibilem gloriæ coronā. Hæc Petrus Apostolus. Preceptū hoc Apostolorū principe dignū in oībus oīum epōrū aulis uel aureis literis erat inscribendū. Pascite (inquit) gregē, nō opprimate, nō ex-
pilate, idq; nō coacte uelut ex officio, sed ex synce-
ro affectu, tanq; patres, nec turpis lucri grā, quasi
præsentiens ecclesiæ pestē ex hac radice oriturā,
deniq; nō dominantes more principū, sed exē-
plo & doctrina pascite, benefactis uincite, nunc
epōrū bona pars nihil audit ab assentatoribus
doctis. nisi dñia, ditiones, gladios, p̄tates, atq; hīc
fastus nōnullorū plusq; mūdānus. Multa sūt hoc
loco à pastoribus ecclesiasticis consideranda in
usum ministerij sui, sed tria, quę in rē nostrā agūt,
ego oculis lectoris subiiciam. Obserua obsecro
christiane lector hæc quę spūs sanctus p̄ os Petri
Aplī iubeat epīs, ut recte obeant sua munera.

Primum pascite gregem uobis commissum.
Quidam sic uertunt Græca, Pascite quantum in
uobis est, gregem Christi.

Secundū & id faciatis uolūtariē, nō uelut dñiū
exercētes in greges, q̄ uobis uelut forte gubernan-
di obtigerūt, hos. n. uocat editio uulgata clerōs.

Tertium, & sic, ut sitis exēplaria gregis ex ani-

mo, qd' nostra æditio dixit: facti forma gregis,
Nunc cuiusuis lectoris iudicio relinquo causam
nostram, si possunt hæc tria obseruari per absen-
tem pastorem, uel ociosum, ingenue fateor non
teneri episcopum ad residentiam in ecclesia sua.
Si potest quis pascere gregem Christi, & esse ex-
emplar, siue forma uiuendi suis ouibus absens,
& aliud agens, tutissimus degat, ubi uelit. Si ue-
ro non potest, uel relinquat munus, uel subeat
onus manendi, & pascendi suas oues, à quibus
ipse pascitur. His testimonijs hæc controuersia
probata est sufficiēter ita ut nō reformidet æqui-
iudicis iudicium, immo ut ipsas penē conscien-
tias aduersariorum appellare audeat.

CAPVT VI. DE PASTORVM SPI-
ritualium nominibus, Nam hæc uidentur partem esse
diuinę scripturę, quę ut à spiritu sapientię indita
semper cōsonant rebus ipsis, ac proinde testi-
monijs scripturarum illa subieciuntur.

O STREMO excutiamus si li-
bet, quibus noibus episcopi ap-
pellantur in sacris scripturis, uel
hinc enim astruemus quod tan-
topere quærimus. Et mihi qui-
dem uidentur suū nomen ignorare, qui putant
sibi ociosis uagari licere, uel potius negotio lon-
ge ab officio alieno implicatis. In alijs quidem
disciplinis leue esset argumentum à nomine sum-
ptum, quæ uel casu aliquo, uel humana ratione

Capit. VI. De necess. residentia

imponi solent, & licet aliquando uera, interdū tamen uana, sæpe etiam mentita usurpamus nomina. In hac uero disciplina cuius auctor & magister est spiritus sanctus, firmissimum est à noie acceptum argumentum, quæ quidem accommodare solet rebus ipsis, secundum ipsarum rerum naturas, ut quod ipse uelit in re, hoc nomen ipsum designet. Episcopus is dicitur qui speculat, & attentè rimatur, quid geratur. Nam ubi habemus. 1. Petri. c. 5. Prouidentes: Græce est ἐπιτοροῦντες, i. intendentes, aut episcopum agentes, quod tamen adeo uulgare est, ut nemo nō intelligat. Si episcopos tm excipias, hinc Ezechiel Vigiles & speculatores appellat episcopos. Quis igitur unq; speculator conductus relicta prouincia, in qua munus illud habet, aliena pererrat? hoc igitur est, quod olim dixit Hieronymus Heliodoro: Non omnes episcopi, episcopi sunt, hoc est multi sic uocantur, sed pauci respondent suo nomini.

Luc. c. 9. Dicuntur Angeli, cum apud Lucam & Mar-
Esai. c. 33. cum, tum apud Esai, & Malachi, Cur ita? quia
Malac. c. 2. mittuntur ut nuncij prædicaturi uerbum Dei:
Angeli. Quomodo prædicabunt (dicit, D. Paulus) nisi mittantur? Quisq; ne est adeo perfritæ frontis, qui si nuncius mittantur Toletum: Tarracoenem proficiscatur, ut ibi fungatur legatione? hoc non facturus erat ab homine missus, & qui à deo nūcius mittitur ut Toleti quæ fert in mandatis parlā faciat, Romam petet ubi quid Deo præstet obsequij,

Episco. & alio. mini. ecclesie.

25

obsequij, libet magis silere quā dicere.

Montes etiam appellantur, cum alibi sæpe, tm à David Psal. 71. Quo uerbo potuit uox diuina significantius firmitatem & præsentiam episcopi ostendere? Suscipiāt (inquit) Montes pacem populo, & colles iustitiam. Montes Apostolos & eorum successores uocat, quia populo subdito Messæ annunciant pacem per Christum & ueram iustitiam. his montibus David precatur, ut suscipiant pacē à domino, sed non sibi solis, uerum populo, ut populus sub eis pace fruatur, & collibus, ut suscipiāt iustitiam, ut iustitia dirigantur, quæ pax & iustitia uenit oibus regnis quæ Christū susceperūt, sicut scriptū est. Quā speciosi pedes euangelizantiū bona, euāgelizantiū pacē. Sicut enim terreni montes primi excipiunt influentias coelorum, & ex illis ad ualles deriuantur, sic sacerdotes primi accepturi sunt celestia dona. Item per montes immobilitas designatur, & montes eminent cæteris terræ partibus, sic & sacerdotes perpetuo eminere debent reliquis fidelibus. Ad hæc uero opus erat episcopis & ministris, qui spiritu Christi feruentes bellum indicerent aduersarijs potestantibus, & sic pacem annuntiarent populo Dei, at nunc malo nostro uidemus impletum illud eiusdē Davidis. Transferentur montes in cor maris. Per mare enim in scripturis sacris hic mundus solet designari. Videmus nonnullos montes ad cor maris, hoc est ad aulas principum secularium & alias curias

D

Capit. VI. De necess. residentia

Matth. 17 mīgrasse. Vnde cum dominus in argumentum fidei & uice miraculi dixerit. Si habueritis fidem sicut granū sinapis, diceris mōti huic trāsi hic, il luc, & transibit. Ita puto nunc nō minoris miraculi & fidei argumentum foret, si quis hos mysti cos montes a corde maris ad aridam reuocaret.

Boues Vocantur Boues ex interpretatione Pauli, **1. Cor. 9.** qui exponens illud Moysi. Non alligabis os bo ui trituranti. Propter nos (ait) scriptam legem nō propter boues, ut non negemus mercedem epī scopo. Boum nomine episcoporum & docto rum labor designatur. Vnde Salomon. Vnde non sunt boues praeſepe uacuum est, sic etiam actum est de ecclesia, ubi episcoporum & docto rum labor cessauerit, sicut iam in bona ecclesiae parte cessauit, postquam creuerunt opes in ecclesia, interijt doctrina, quia quāto crescunt opes crescunt curae, & augetur familia, hinc Episcopi desierunt esse doctores in ecclesia, & haec uiden tes principes (Deo sic permitte) coeperunt pin guiores praelaturas, & episcopatus conferre ijs per quos regna, & diuiones suas gubernāt, sic & opes & personae ecclesiasticae ab ecclesijs in au las principum maxima ex parte translatae sunt. Dic mihi Christiane lector, an potuerit nobis proponi ullum animal tardius, & minus habi le ad peregrinandum? Quis nescit boues in eo dem quo nascuntur loco, & opus facere, & ani mam agere? Non uocauit Episcopos equos,

Episco. & alio ministro ecclesiae **26**
aut canes quod illi in bello nati, hi adulatores & uoraces, & peregrinandi auidi uideantur, quamuis, & equi triturationi, & canes ouium custodiae non inepti sint, sed uocauit boues, quasi dicat immobiles, & perpetuos operarios.

Insigniuntur etiam milicum nomine, ita **2. Ad Ti-**
Paulus Timotheum episcopum, bonum mili- **mot. 2.**
tem uult esse, & se bonum certamen certasse: **eiusdē. 4.**
exultat. Quis igitur adeo uecors est, ut militem sibi conducatur in familiae, & patriae tutelam, & securitatem & illum patiatu r uagari longe a sta- **Miles.**
tionibus ut conductor sit praeda hostibus, dum miles in alieno uersatur? Verum & si episco-
pus militis nomine satis admonebatur ne a lo-
co discederet, tamen quia non omnino gra-
ue uidebatur, Si unus aut alter miles discede- **Duces**
deret, uocantur etiam Duces qui nec transuera-
sum quidem digitum possunt a castris abesse. **Patres.**

Dicuntur patres, & Spirituales patres no-
mine peruulgari, sed quis erit tam crudelis pa-
ter, ut filios quos alere tenetur, deserat fame perituros, dum ipse ut paulo licentius agat no-
uas permutat regiones? & ut intelligamus q̄
exposcat Paulus hanc praesentiam non uere-
tur subire imaginem mulieris pregnantis: quae
tantum abest, ut filios quos in utero fert relin-
quere ualeat, q̄ leges humane partum uiscerum,
matris partē diffinierint. Audi qd scribat ad Ga- **Cap. 4.**
larthas, Filioli mei, quos iterum parturio. Euge

Capit. VI. De necess. residentia

optime episcopo Paule, & uere pater, an hos
tu unquā deseres, an hos aborsu abñcies quos
iterum te parturire fateris?

Arietes

Psal. 28.

Psal. 64.

Nominantur arietes à Dauid. Afferte Do-
mino filios arietum, & hoc ipsum uoluit signi-
ficare cum dixit, induti sunt arietes ouium. An-
quisq; gregem reliquit sine ariete, qui praeiret.
Modo deplorabimus cum Hieremia gregem
dominicum, & dicemus facti sunt Principes
eius, uelut arietes non inuenientes pascua, &
abierunt absque fortitudine ante faciem subse-
quentis.

Custodes.

Dicuntur etiam custodes ciuitatis Hierusa-
lem, uigiles, sponsi ecclesiae, gubernatores regni
Christiani, uicarij Christi, quae omnia nomi-
na nihil aliud clamare uidentur quam prae-
sentiam episcoporum in custodia, & uigilia ob
gregem commissum, an episcopi qui subditos
nunquam uiderunt, nec cibo illos spiritali alue-
runt, digni sunt aut honore, aut mercede ullat.
Immo uero non aperte digni sunt, qui utroq;
priuarentur ut pditores muneris traditi? Tu'ne
cum tot nominibus exciteris ut operam tuam
praestes praesens praesentibus, audes dubitare,
An ad hoc iure diuino tenearis? Tu'ne absens,
& ignotus ecclesiae tuae audes usurpare prae-
dictos titulos? Diceris, Pastor. Cum nihil minus
agas quam pascere? Tu'ne audes plebem domi-
ni deuorare ut panem, cum tenearis illi panem
spiritualem frangere, & temporalem, nec fa-

Episco. & alio. mini. ecclesiae.

27

Qua fronte exposcis mercedem, nec uis tibi
os alligari, cum operas nullas exhibeas, nec
triturationem ullam facias?

Vocantur etiam pontifices de cuius nomi-
nis ratione audi Bernardum in epistola qua-
dragesimasecunda ad Senonensem. Archiepisco-
pū. O quam pulchra est (ut Sapiens clamat) casta
generatio cum charitate, cum illa, inquam, cha-
ritate quam describit Apostolus de corde pu-
ro, & conscientia bona, & fide non ficta. Porro
puritas cordis in duobus consistit, in queren-
da gloria dei, & utilitate proximi, ut in omni-
bus uidelicet actis suis uel dictis nihil suum que-
rat episcopus, sed tantum aut Dei honorem, aut
salutem proximorum, aut utrunq;. Hoc enim
agens implebit non solum pontificis officium,
sed & etymologiam nominis pontem utiq; se
ipsum faciens inter Deum, & proximum. Per-
tingit pons iste usq; ad Deum ea fiducia qua nō
suam sed illius gloriam quarit. Pertingit usq;
ad proximum illa pietate, qua & ipsi non sibi
prodesse desiderat. offert deo bonus mediator
preces & uota populorū reportans illis à Deo
benedictionem, & gratiam. Supplicat Maesta-
ti pro excessibus delinquentium, uindictat in pec-
cantes iniuriam dei, ingratis improperat benefi-
cia pietatis, contemnentibus potentiae seuerita-
tem insinuat. Vtrisque tamen nihilominus pla-
care studet indignantis furorem, nunc quidem
hominum obtendens infirmitatem, nunc diui-

Caput. V. De necess. residentia

næ magnitudinem pietatis. Deniq; siue excedat Deo, siue sobrius sit nobis, aut Deo semper, quantum in ipso est, placere gestit, aut præstare nobis, non quod sibi omnino utile est querens, sed quod multis. Fidelis pontifex qui bona quælibet per manus transeuntia, siue diuina beneficia ad homines, siue hominum uota ad deum, columbino intuens oculo, nihil sibi retentat ex omnibus. Nec populi requirit datum sed lucrum, nec dei gloriam usurpat sibi. Accipit talentum non ligat in sudario, sed partitur numularijs à quibus & usuras recipit non sibi sed domino. Non habet foueam ut uulpes, non tanquam uolucris nidum, non oculos quo modo Iudas, non deniq; (sicut nec maria) locum in diuersorio. Imitatur profecto illum qui non habebat ubi reclinaret caput, factus in præsentiarum tanquã uas perditum, quãdoq; proculdubio futurum uas in honorem, & non in contumeliam. Deniq; perdidit animam suam in hoc mûdo, ut in uitam æternam custodiat eam. hoc tanto puritatis internæ gloriari non potest ueraciter, nisi extrinsecus gloriolas perfecte respuerit. Nec enim pure ualet, Dei uel proximi quærere lucra, qui propria non contempserit.

Scribæ

Math. 25.

1. Cor. 4. Item dicuntur scribæ docti non ad mundum eiuslẽ. 3. sed ad regnum cœlorum. scriba doctus in regno 2. Cori. 5. cœlorũ profert de thesauro suo noua, & uetera. Ephẽ. 6. Item ministri Christi: dispensatores ministe-

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

28

riorum Dei, adiutores Christi, columnæ ecclesiæ, legati Christi. Item dicuntur lapides sanctuarij de quo Grego. libro pastoralis cure parte. 2. c. 7. sic ait. hoc cum magno dolore charitatis Hieremias propheta cõspiciens quasi sub destructione templi deplorat dicens. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in medio omnium, platearũ. Quid per sanctuarij lapides, nisi sacrorum ordinum personæ figurantur? Quid platearum nomine, nisi præsentis uitæ latitudo designatur? Sanctuarij lapides in platea disperguntur, cum causarum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum ecclesiæ interius mysterijs quasi in secretis sanctuarij uacare debuerunt, ad hoc quippe sanctuarij lapides stabant, ut intra sancta sanctorum in uestimento summi sacerdotis apparerent. Hæc Gregorius. Si ergo uelis præclaros hos titulos cum re ipsa possidere, necesse est, ut labores in domo domini, uigiles super gregem dominicum, & facias uigilias noctis, sicut de pastoribus Bethlemiticis dixit Lucas euangelista. erant uigilantes & custodientes uigilias noctis super gregem suũ. In quæ uerba Theophilactus sic dicit, Pastores illi figura sunt spiritualium pastorum. oportet igitur episcopos custodire gregẽ suũ, & docere populũ, & sic audire diuinas uisiones & auditus, officium itaq; spiritualium pastorum fuerit, quærere panẽ cœlestẽ, quem cũ uiderint, debent illum & alij

Treno. 1.

Cap. 2.

D +

Capit. VI. de necess. residentia

prædicare, sicut, & pastores, qui uiderunt infan-
tem, locuti sunt, de eo, & alijs. Idem Grego.
In Homil. Mystice autem quod uigilantibus
pastoribus angelus apparet eosq; claritas Dei
circumsulsi, hoc est quod illi præ cæteris uidere
sublimia merentur, qui fidelibus gregibus præ-
esse solite sciunt, dumq; ipsi pie super gregem
uigilant, diuina super eos latius gratia coru-
sca. Idem Beda in homilia. Liceat mihi chris-
tiane lector huic parti præsentis controuersie
eis uerbis finem imponere, quibus ueri episco-
pi descriptionem Hieronymus ad Oceanum ab-
soluit. Obsecro nequis me in sugillatione istius
temporis sacerdotum, scribere quæ scribo exis-
timet, sed in ecclesie utilitatem, & euangeli-
cæ doctrinæ propugnationem. ut enim orato-
res, & philosophi describentes qualem uelint
esse perfectum oratorem & philosophum non
faciunt iniuriam Demostheni & Platoni, sed res
ipsas absq; personis diffiniunt, sic in descriptione
episcopi, & in eorum expositione quæ scribo
quali speculum sacerdotij proponitur. Iam in
potestate & conscientia singulorum est, quales
se ibi aspiciant ut uel dolere ad deformitatem uel
gaudere ad pulchritudinem possint.

Episco. & alio. mini. ecclesie.

29

CAPVT .VII. LEGIBVS CONCILIO-
rum generalium & prouincialium comprobatur pa-
storum ecclesie necessaria residentia personalis.

LEGIS TI pater in Christo ob-
seruantissime, quid spūs Christi
in sanctis uoluminibus tradide-
rit nobis de presenti controuer-
sia, lege nunc, quid sancti patres
ecclesie in sacrosanctis concilijs
obseruauerint. illud tamen mihi præfandum est,
non tm̄ uoluisse me adducere quæ ad residentiam
pertinet uerbis apertis, sed etiam quæ ad difficul-
tatem muneris episcopalis agunt, ut facile quis
cōtemplare possit uix hominem solertissimum
etiam si uel pedem nunq̄ dimoueat, posse satisfac-
cere suo muneri, & primo pfero Sardicense con-
cilium generale & ab uniuersali ecclesia receptū
& probatum, cuius canon. 4. sic habet. Episco-
pus in aliena prouincia non moretur ultra tres
dominicas, quia per id tempus ibidem non re-
cipi inhumanum est, & si diutius resideat, pern-
ciosum est, hoc ergo ne fiat prouidendum est.
Olius episcopus dixit. Memini autem superiore
concilio fratres nostros constituisse, ut si quis lai-
cus in ea, in qua commoratur ciuitate tres domi-
nicos dies, idest per tres septimanas non cele-
brasset conuentum, communionem priuaretur. Si
hæc ergo circa laicos constituta sunt, multo
magis episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tā
grauis necessitas, quæ detineat, ut amplius à sur-

Secundum
genus ar-
gumentorū
à traditione
conciliorū
& Pontifi-
cium.

Sardicē.
Concilium

Nota.

Capit. VII. de necess. residentia

Ca. 8.

præsripto tempore absens sit ab ecclesia sua. uniuersi dixerunt placere sibi. simile quiddam statuerunt in canone. 18. In canone. 8. eiusdem concilij fardicēsis habetur ut epī etiam pro tuendis pauperibus, uiduis, aut pupillis, quibus alia quæ illatæ fuerint iniuriæ, nullo modo ad comitatum, idest ad curiam ueniant, eo q̄ ex nimia frequentia accessus ad principum curias, obq̄ importunitates, et iniustas petitiōes gratiam, & fiduciam coram principibus amiserint. Eo maxime, q̄ sub prætextu suas defendendi ecclesias, aliosq̄ protegendi iniuriam patientes, dignitates, secularesq̄ postulent administrationes. Quā prauitatem (dicunt patres) olim non solum murmurationes, sed scandala excitasse dignoscitur.

Ca. 10.

Hoc idem habetur in can. 10. Eiusdem concilij ubi dicunt patres q̄ accessus episcoporum ad principum curias, sine inuidia hominū, sineq̄ reprehensione esse nō potest. Et si ppter prædictas, honestasq̄ causas talis profectus non nihil habere rationis posset. Quod maxime testaretur si ob defendendos iniuria, & incommodis affectos susceperint peregrinationis incommoda.

Ca. 9.

Quo circa in eodē concilio canone. 9. statutū ad obuiandum talium ep̄orum improbitati (sic habet textus) ut si quæ iustæ emerlerint causæ ut pro pauperibus, uiduis, pupillis tuendis, suum ipse diaconū ad curiam mittat episcopus, eo q̄ persona ministri inuidiosa non est, & quæ impetraverit celerius poterit referre. Qui tamen dia-

Episco. & alio. mini. ecclesie.

30

conus cū literis demissorijs, & comēdatiōis sui Metropolitæ curiam adire debet. Si tamen ep̄s (a quo diaconus ad curiam destinatus est) nōnullos apud Imperatorē habeat amicos, quos scit benignam intercessiōē sibi absenti posse præstare. Tunc si iusta esset postulatio, absq̄ Metropolitæ uenia suum poterat episcopus mittere ad Curiam Diaconum.

Quæ omnia ut firma permanerēt in sequenti canone. 11. hæc diffiniuntur.

Ea quæ salubriter præmonita sunt, conuenientia & æstimatione omnium, & deo placitura, et hominibus tenere hanc firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus, uoluerit ambitioni magis placere q̄ Deo, is debet scire causis redditus, honorem, dignitatemq̄ se amissurum. Quod ita demum compleri poterit, si unusquisq̄ nostrum, qui in canali constitutus est, cum progredientem episcopum uiderit, inquirat transitū eius, causas uideat, quō tendat, agnoscat. Et si quidem eum inuenerit ire ad comitatum, requirat & illud: quod superius com-

Capit. 6.

Acta huius concilij sunt recepta ab in literis eius scribatur, nec in comunione ecclesia, et recipiatur. Vniuersi dixerunt hoc honestum confirmata

Antiochie
Concilium
D. 92. Si-
quis epi-
scopus
per.

Caput .VII. De neceff. residentia

esse & placere sibi hanc constitutionem. Quid obsecro dixissent isti patres, si uidissent, ut nunc cū tanto ecclesiæ malo uidemus, perpetuauer-
fantes episcopos in curia uel Cæsaris, uel pōtissi-
cis & nec in ecclesia sua, nec in aliena ullum eccle-
siasticum exercentes ministerium?

Deinde confirmat hanc ueritatem can. 17. In
concilio Antiocheno sic habens. Siquis episco-
pus per manus impositionem episcopatum ac-
ceperit, & prælle populo constitutus ministeriū
subire neglexerit, nec acquieuerit ire ad ecclesiā
sibi commissam, hunc oportet communione
priuari &c.

Quid putas dicturos patres eiusdem concilij
Antiocheni quando ædiderunt legem in hæc
uerba? Siquis episcopus, aut presbyter aut qui-
libet regulæ ecclesiasticæ subiectus præter con-
cilium & literas episcoporum prouinciæ, & præ-
cipue metropolitani adierit imperatorē repro-
bati, et abijci oportere, nō solum à cōmunionē,
uerum ab honore, cuius particeps uidetur exte-
rere, quia uenerandi principis auribus molestiā
tentauit inferre contra leges ecclesiæ. Si igitur
adire principem necessaria causa deposcit, hoc
agatur cum tractatu, & consilio metropolitani,
& cæterorum episcoporum, qui in eadem pro-
uincia commorantur, qui etiam proficiscentem
suis prosequant epistolis. Hæc synodus. Quid,
inq̃ centes dixissent, rogati, si deserta ecclesia lice-
ret Episcopo in aula Cæsaris perpetuo manere,

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

31

occupatus in rebus, & negocijs nec per somniū
ad ecclesiā pertinentibus, sed ciuilibus, & quæ
minime decet Dei sacerdotes tractare? Quid illi
patres dixissent facile quiuis diuinabit.

Tertio idē tractauerunt patres sextæ Synodi
generalis qui talem ediderunt canonē. Episcopi
omnibus diebus præcipue Dominicis docere
populum debent.

6. Syno-
dus.
Canon. 19

Item canon. 18. eiusdem sextæ Synodi sic ha-
bet, Clericus qui propter barbaricā incurSIONē
uel aliquo alio modo reliquit suam ecclesiā
cessante hac circumstantia propter quam secessit,
redeat statim ad Ecclesiā.

Sed & multo expressius probatur sententia
nostra ex canone. 80. predictæ sextæ Synodi
generalis ubi sic habetur. Siquis episcopus, uel
eorum qui in clero censentur uel laicus nullam
grauiore[m] habeat necessitatem, uel negotium
difficile, ut à suā ecclesia absit frequentius, sed in
ciuitate agens, tribus diebus dominicis unā
non conueniat, si clericus est, deponat: si laicus,
à communione separetur. Obserua lector q̃ se-
uere cauetur absentia episcoporum ab ecclesijs suis
uel per tres tantum dominicas, at nunc misere
oues, per hebdomadas, nō dierum, sed annorū
computant absentiam suorum pastorum.

Synodus

Quarto est considerandus canon. 7. concilij
gñalis chalcodonensis. Qui in hunc modū hēt, nensis

Eos, qui semel in clero taxati fuerint siue in
monasterio deputati, decreuimus nec ad militiā
Eos qui.

Capit. VII. De necess. residentia

nec ad honores seculares uenire. Qui contra fecerint anathematizent. Mens Synodi meo quidem iudicio fuit, cauere, ut ministri, ecclesiastici nō se implicarent negocijs secularibus, sicut prohibuerat Paulus Apostolus. Quoniam non est possibile, ut quis utrumque munus rite possit obire, ecclesiasticum & seculare, spirituale & mūdanum. Quocirca non est audienda glossa in uolumine decretorum. 20. quæstione tertia. Eos qui semel, quæ dicit honores seculares esse, in quibus exercetur iudicium sanguinis: astruens alijs posse honeste, & licite implicari clericos, & episcopos. Perspicuum est cauisse Synodum transitum ad honores seculares, quoniam necesse erat eos manere in ecclesijs suis, & ibidem propria munera exercere.

Synodus
Romana.

Item quinto, est canon. 17. concilij Romani celebrati tempore Syluestri pape præsentis Constantino Imperatore habens in hunc modum. Nemo enim clericus, uel diaconus. aut presbyter propter causam suam quamlibet, intret in curiam, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio simulachrorum est. Quoniam si quis clericus in curiam introierit anathema suscipiat.

Rogo te christiane lector an nō tibi uidentur sancti illi uiri diuinasse oēm pestem status ecclesiastici emanaturam à curijs principū seculariū & ab urbe Roma? Qui tanta sollicitudine curarunt, ut episcopi in suis essent ecclesijs, & longe abessent curijs principum secularium.

Episco. & alio. mini. ecclesie.

32

Item sexto, in synodo illa celebrata sub Carolo magno tempore Zachariæ Pape, cuius mandato congregata fuit Synodus, in canone. 2. habetur quod presbyteri in quadagesima rationem, & ordinem ministerij sui, puta de baptismo, de fide catholica, de precibus, & ordine missarum, episcopo reddant, & ostendant, & ipsi etiam episcopo testis assint castitatis, & uitæ, & fidei, & doctrinæ illius, hæc synodus. Quæ quidem impossibile est adimpleri, si episcopus ipse, uel parochus ab episcopatu uel parochia absentes sint. Sed dices, minime. Immo ratione ministerij sui mercenario presbyter, mercenarius episcopo quadagesimæ tempore reddere poterit. Quod sanè expresse contra canonis mentem est. Sed tamen hoc concesso, ultimum stare non potest. Nam si episcopus in curia Romana cæsarea uel degat, quomodo obsecro parochus, qui in diocesi manet, uel è diuerso, testis castitatis, uitæ, fidei, & doctrinæ sui episcopi esse poterit? nō ergo putet aliquis, quod sit possibile impleri officium pastorale sine præsentia corporali pastoris.

Item septimo etiam septima synodus generalis in canone. 15. hæc diffiniuit.

Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus ecclesijs nō collocetur: hoc enim est negotiationis & turpis lucri propriū, & ab ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Dñi uoce audiui mus nō posse quenq; duobus dominis seruire aut unum amplecti, & alterum negliget. Vnus 1. Cor. 7.

Synodus
sub Carolo
magno.

Septima
syn. gene
ralis.
21. q. 1. Cle
ricus

Capit. VII. De necess. residentia

quisq; ergo (ut uox est apostolica) in eo, in quo uocatus est, debet manere, & in una ecclesia assidere. Quæ enim pp turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negotijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem uitæ usum sunt diuersa studia. Ex his ergo si quis uelit ea, quæ sunt corpori ad usum necessaria, comparet, Dixit Apostolus. Vtui meo, & his qui mecum sunt subministrauerunt manus meæ. Quid responsuros putamus sanctos illos patres istis qui queruntur non posse se simplicibus beneficijs uiuere, sed centuplices querunt? nimirum illud Bernardi: non futuros illos simplices in supplicijs, sed tamen si residentia non est necessaria, non uideo cur non unus centum habere possit ecclesias quas nuncq; est aditurus.

Octaua synodo generalis.

Can. 17.

Item octauo, in octaua synodo generali quæ sequuntur definierunt patres. In can. 17. Sic habetur. Quoniã sunt quidam episcoporum qui ne secundum uocationem Apostolici præfatis occurrant, se mundi principibus impeditos causantur: Placuit talem excusationem omni modo esse inualidam. Impiũ est, ut summos præfatos ad synodos pro ecclesiasticis negotijs celebrandas impediunt seculares principes, licet tale impedimentum, & fictam prohibitionem, Episcoporum suggestionem diuersis modis fieri didicerimus. hæc synodus. An non tibi uidentur loqui de synodo Tridentina tam infrequenti, in tanta copia episcoporum quos pauperes alunt suis sudoribus, & nunc in rerum maxima turba

tione

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

31

tionem quando mundus præcipuo iure, eorũ indiget opera, ut si non in integrũ, saltem in aliquã partem res perditæ restituatur, omnes dormiunt, oēs surdi sunt, sed de hac re alius dabitur opportunior locus.

Item canon. 19. eiusdem synodi sic habet. Desiniuit sancta hæc, & uniuersalis synodus nullum archiepiscoporum, aut Metropolitanorum relinquere propriã ecclesiã, & sub occasione quasi uisitationis ad alias accedere, & cõsumere redditus, qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem, & alimenta pauperum. qui contrafecerit deponatur, & sequestrer, ut sacrilegus.

Ultimo est canon. 24. In eodem concilio qui sic habet. Diuina scriptura dicente: Male dictus homo qui facit opus Dei negligenter: quidam Metropolitanorum extrema negligentia, & desidã delapsi, præceptionibus suis subiectos ad se adducunt Episcopos, & committunt eis ecclesiæ propriæ diuina officia & litanias. & cuncta omnino sacra, quæ ad se pertinent mysteria, ut per illos celebrent omnia, quæ per se metipsos alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui episcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo clericos sibi subiectos exhibeant. Vacant iidem præter ecclesiasticas leges secularibus curis, atq; dispositionibus demittentes perseverare in orationibus, & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantis, quod nusquam apud aliquos penitus inuenitur. cum

B

Caput. VII. de necess. residentia

sit canonicis nimirum, contrarium omnino preceptis. Hæc autem omnia magnis, & multis ac uehementissimis damnationibus dignos huiusmodi statuunt. Probantur enim tales per hæc, quæ faciunt etiam Sathanica iactantia, & superbia languere. Quisquis ergo Metropolitanus post hanc sanctæ & uniuersalis Synodi defensionem eadem audacia, uel superbia, & contemptu abusus non per se cum timore, & alacritate, sed conscientia bona, debita ministeria in propria ciuitate, sed per suffraganeos episcopos suos effugeret auterit, pœnas exoluat coram propria Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur hæc synodus. Sed ego sum egregie ineptus qui cum sacra scriptura hoc unum præcipiat, concilia nihil aliud sanciant, sacri doctores ad hoc unum exhortentur, uelim nunc omnia in unum cogere, quasi nunc potius sint episcopi Christo obsecuturi, Vtque tamen hoc cesserit, iuuabit me nullum non mouisse lapidem, ut ob oculos hoc libello illis posuisse ad quid teneantur, ne cauere possint, nihil de residentia præcipi. Sed ad alia transeamus.

Synodus
carthagi-
nensis.

11. q. 3.
Credo.

Audi nunc pater obseruatissime quid in Africa obseruauerint, & legibus sanciuerint ecclesiæ Carthaginens. ut in omnibus orbis partibus incognitam, & ignoratam intelligas nouam hanc opinionem. canon. 6. con. Carthaginensis primi. Nicasius episcopus Culusitanus dixit, credo placere suggestionem meam sane

Episco. & alio. mini. ecclesie. 83
titati uestræ, & displicere uobis, ut qui seruiunt Deo, & annexi sunt clero, nunc accedant ad actus seu administrationem, uel procuracionem domorum. Gratus episcopus dixit. Et apostolorum statuta sunt quæ dicunt. Nemo militans deo ingerit se negotijs secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt, hoc obsequemur. nunc uero contrarium putant nostri episcopi præceptum à sacra scriptura, ita omnes aliena curant & sua negligunt.

Item in eodem concilio cano. 8. Caue-

2. Timo. 2

Canon. 8.

tur ne implicati negotijs secularibus ordinentur clerici.
Item canon primus concilij Carthaginensis quarti sic habet. Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si uita castus, si sobrius, si semper suis negotijs cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus, & ante omnia si fidei documenta uerbis simplicibus asserat, id est, patrem, & filium, & spiritum Sanctum, &c. Querendum etiam ab eo, si noui & ueteris testamenti, id est legis & prophetarum, & apostolorum unum eundemque credat authorē, & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitriū factus sit malus.

Can. pri-
mus. con.
cart. 4

E. 2

Capit. VII. De neceff. residentia

hactenus fynodus. an hæc omnia nunc postu-
lentur à futuro episcopo his nostris perditis re-
poribus, & an illis hæc requirerent, ut post oia
retur in curijs, & aulis principum christianus le-
ctor poterit expendere.

Ca. 14. Item in eodem concilio. can. 14. Sic habetur.
Cant. 4. Episcopus nō lōge ab ecclesia hospitii habeat.

D. 41. Epi Item canon. 15. eiusdem concilij hæc conti-
net, ut episcopus uilem supellecilem, & mens-
scopus ui- sam ac uictu pauperem habeat: & dignitatis suæ
leu. auctoritatem fide, & uitæ meritis querat.

D. 88. Epi Item in canone. 17. eiusdem concilij hæc habent
scopus uerba. Episcopus gubernationem uiduaz, pu-
pillorum, ac peregrinorū nō p seipsum, sed p ara-
chipresbyterum aut archidiaconum agat. Si hæc
tam sancta iubetur per aliū negotiari ne episco-
pus ab ecclesia discedat, quid censet illos factur-
os si audirent quæ nunc allegantur, ut Romæ
episcopi perpetuo uersentur: ne uilescat scilicet
curia pontificis, ne desint cardinalibus antea-
bulones? o tempora, o mores.

Can. 18. Item canon sequens in eodem concilio sic ha-
bet. Eps tutionem testamētorum nō suscipiat.

14. q. 1. Item canon. 19. eiusdem concilij. Episcopus
Episcopus nō prouocatus pro rebus transitorijs, nō litiget.
Item canon uigesimus ibidem, Episcopus nullā
rei familiaris curam ad se reuocet, sed ut lectioni
& orationi, & uerbi dei prædicationi tantūmo-
do uacet. hæc canō. Quid nūc iubet q episcopos
abesse uolunt à suis ecclesijs, ut hæc omnia som-

Episco. & alio. mini. ecclesiæ. 35
nium arbitrentur, & querant mundi negotia, &
alia quæ pudet dicere?

Item canon. 31. eiusdem concilij carthagineñ. canon. 31.
episcopus rebus ecclesiæ tanquam cōmendatis,
non tanquam proprijs utatur.

Item canon. 33. eiusdem concilij. Episcopi uel canon. 33.
presbyteri si causa uisendæ ecclesiæ alterius epi-
scopi ad ecclesiā uenerint, & in gradu suo susci-
pantur, & tam ad uerbū faciendum, q̄ ad obla-
tionem consecrandam inuittentur.

Item canon. 5. In concilio carthagineñ. 5. sic 7. q. 1.
habet. Nulli episcopo sit facultas, relicta princi- Placuit.
pali cathedra ad aliquā ecclesiā in diocesi cōstitu-
tam se conferre uel in re propria diutius quā
oportet, cōstitutū, curam, uel frequētationē pro-
pria cathedre negligere. penes te sit lector in hac
causa iudicium, si ad aliam ecclesiā, deserta pro-
pria non licet accedere, licebit per regiones sepa-
ratas, & principum aulas uersari?

Veniamus nunc ad ecclesias Hispaniarū quæ Synodus
olim Toleti ad extirpandā hæresim arrianam Toletana.
& statuendam christianæ legis obseruantia non
infrequenter cogebantur.

Et primo hanc nostram sententiā summope- Conci. To
re iuuant patres secundi concilij Toletani. qui le. cap. 2.
in canone secundo post alia docent, quomodo
necesse sit episcopum prædicare, & ab alijs curis
cessare, ne quos sub regiminis cura tuetur, fame
uerbi Dei perire sinat.

Deinde est in concilio Toletano. 4. canon. 24. canon. 24.

Capit. VI. De necess. residentia

In hac forma uerborum.

D. 38. Ignorantia

1. Tim. 4.

Can. 31.

Can. 32

1. Tim. 6

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei euitanda est, qui officium docendi, in populo dei susceperunt, sacerdotes, n. legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus dicens ad Timo. attende lectioni & exhortationi. Sciant ergo sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur. Omne opus eorum in praedicatione diuina & doctrina consistat atque aedificent cunctos tam fidei scientia quam operum disciplina. Haec omnia sanctissime quidem constituta eadem facilitate qua laudantur continentur: & ad solos mercenarios deriuantur.

Item canon. 31. eiusdem concilij.

Episcopi (quibus haec cura a deo imposta est) dum conspiciunt iudices, ac potentes, pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si contempserint emendari, coram insolentia regis auribus intiment, ut quos sacerdotalis admonitio non fleuit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Siquis episcoporum id neglexerit, concilio erit reus.

Item canon. 32. eiusdem concilij. Auaritia radix est cunctorum malorum cuius suis etiam sacerdotum mentes obtinet, ideo constitutum est a praesenti concilio suas episcopos dioeceses ita regere ut nihil ex earum iure praesumant auferre. Sed iuxta priorum auctoritatem concilio tam de oblationibus quam de decimis, tri-

Episco. & alio ministro ecclesiae

36

butis, ac frugibus tertiam consequantur: ut concessa a fidelibus in Christi & martyrum honorem, ipsorum episcoporum parochijs, intacta maneant. Item canon. 35. in eodem concilio. Episcopos per cunctas dioeceses parochiasque sua per singulos annos ire oportet ut exquirant quo unaqueque basilica in reparatioe sui indigeat. Quod si ipse aut languore, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiverit, presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarum & reparationes, & ministrantium uitam inquirat. haec synodus, quam auidе accepturi sunt huius canonis occasione, qui sibi uiuere capiunt ex alienis sudoribus. Sed non est cur si bi blandiantur, hic iubentur peregrinari, sed intra episcopatum, & in hac re admittitur procurator, dum tamen ipse impeditus sit, non absentia in curijs, & aulis, sed morbo.

Postremo, munus episcoporum quale sit docent patres in concilio Toletano, 11. congregati, qui in canone secundo in hunc modum illud describunt. Quatuor qui praecelsi culminis obtinet locum, tantum necesse est praecedat ceteros gratia meritorum ut i eo, quod praefidet singulis, singulariter ornata eminentia sanctitatis, habes semper & in ore gladium ueritatis & in ope efficaciam luminis, ut iuxta Paulum potes sit exhortari in doctrina sana & contradicentes reuincere.

Nos proinde nostri ordinis gradum, uel suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus ut quod officium praedicationis suscepimus, nullis

E 4

Canon. 2.
11. Synodi

Tit. 1.

Caput .VII. De necess. residentia

curis à diuina lectione priuemur. Nam quorumdam mentes pontificum ita corporis ocio à lectionis gratia secluduntur, ut quid doctrinæ grægis subditis exhibeat, non inueniat præco mutus. Insiſtendum ergo erit maioribus, ut quos sub regiminis cura tuerentur, fame uerbi dei perire nō finant. hæc synodus. Vide quam solícite commendetur prædicatio uerbi & quàm censeatur necessaria, quæ si iuxta doctrinā Pauli reponēda est loco alimentorū corporalium, cui dubium futurum est, residendum esse in suis ecclesijs?

Synodus elibertina. Item est canon. 19. Synodi Elibertinæ qui & nram confirmat sententiā habēs in hunc modū.

Episcopi, presbyteri, & diaconi de locis suis negotiandi causa nō discedāt: nec circumeuntes provincias, quæstuosas nundinas sectentur, sanè ad uictum sibi conquirendū aut filium, aut libertum aut mercenariū, aut amicum, aut quemlibet mittant. Vides præcipi omnia potius expedienda quàm abesse à proprijs ecclesijs. Quod si priuatis clericis ita est interdictum, quid censendum de episcopis?

Synodus agathensis Item est canon. 39. concilij Agathensis habēs in hunc modum.

7. q. 1. Siquis.

Siquis diaconus uel presbyter p tres hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, triennio à cōmunionē suspendatur: Siquis autem in clero constitutus ab ecclesia sua diebus solennibus defuerit, id est natiuitate Domini, epiphania, pascha uel pentecoste, dum potius singularibus lucris stur-

Episco. & alio. mini. ecclesie. 37
det, quàm seruitio dei parere, conuenit ut eidem damnationi succumbat.

Item canon. 38. eiusdem synodi.

Ciues qui superiorum solennitatum, id est pasche, ac natalis Domini, uel pentecostes festiuitatibus cū Episcopis interesse neglexerint, cum in ciuitatibus cōmunionis, uel benedictionis accipiendę causa positos se nosse debeant, triennio cōmunionē priuemur ecclesiæ.

Item canon. 7. synodi tarraconen. sic habet.

Episcopi annuatim diecesim uisitent, & basilicas destitutas restituant &c.

Item in synodo Aurelatensi in canone sexto hoc statuitur à patribus.

Ep̃s pauperibus, & infirmis qui debilitate faciente, nō possunt suis manibus laborare, uictū et uestitū in quātū possibilitas habuerit, largiat.

Item in eadem synodo canon. 13. sic habet.

Episcopus si infirmitate nō fuerit impeditus, ecclesiæ, cui proximus fuerit, die dominico deesse non debet.

Item canon. 10. concilij Maguntiaci uitam sacerdotum in hunc modum describit.

Placuit sancto concilio, ut qui dicūt seculum reliquisse, & qui adhuc seculum sectantur ita discernantur, sicut in regula clericorum dictum est, his igitur lege patrum cauetur, ut uulgari uita seclusi à mundi uoluptatibus se abstineant, nō spectaculis, non pompis intersint, conuiuia in honesta, turpia fugiant: Hiero. ad Nepotianum

Canō. 38. eiusdem synodi.

Synodus tarraconen. 10. q. 1. decreuit.

Synodus aurelatensis.

D. 82. Ep̃i scopus. canon. 13.

Synodus maguntiacensis.

Capit. VII. De neceſſ. reſidentia

dicit. Omnium chriſtianorū domus quaſi proprias amare debemus, ut conſolatores nos in meroribus ſiſ potius q̄ cōuiuas in proſperis nouerint, & Iſidorus, clerici tamen cōuiuiua priuata, non tantū pudica ſed & ſobria colant, turpium lucroꝝ occupationes non appetant: amorem pecunię quaſi matrem cunctorum criminū fugiant: ſecularia officia negotiaq; abijciant, honorum gradus per ambitionem non ſubeant. Non iugis oculis, non inſraeni lingua aut petulantū tumidoq; geſtu incedant, ſed pudorem, ac uerecundiam mentis ſimplici habitu, & inceillo oſtendant, obſcœnitatem etiam uerborum ſicut & operum penitus execrentur, uiduorum ac uirginum uiſitationes frequentiſſimas fugiant, contubernia ſcœminarum, nullatenus appetant. Caſtimoniam quoq; inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant. Senioribus quoq; debitam prębeant obedientiam. Nec ullo iactantię ſtudio ſe attollant. Poſtremo, in doctrinā, & lectionibus, pſalmis & hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere, ſcilicet ut dum ſcientię operam dant, doctrinę gratiam populis adminiſtrent.

Item canon. 25. eiſdem ſynodi.

De officio prædicationis ſi forte episcopus non fuerit in domo ſua, aut infirmus eſt, aut alibi Dei in qua cauſa exigente, non ualuerit, nunquam tamen deſit diebus dominicis, aut feſtiuitatibus

canon. 25.
Diebus feſtis nunq̄ deſit prædicatione
bi Dei in eccleſia.

Episco. & alio. mini. eccleſiæ.

38

qui uerbum Dei prædicet, & iuxta quod intelligere uulgus poteſt.

Item in concilio Rhemenſi ſub Leone. 3. conſynodogregato in canone. 14. quod ſequitur ſtatuitur. rhemenſis.

Episcopi diligentius operam dent, lectioneq; diuinę incumbant, ideſt canonicis libris & opusculis patrum, & uerbum dei oibus prædicent.

Item in eodem in cano. 15. ſequenti ſic habet. canon. 11. Episcopi, ſermones, & homilias ſanctorū patrū prout omnes intelligere poſſint, ſecundū proprietatem linguę prædicare ſtudeant.

Eſt & alius canon eiſdem ſynodi. 17. episcopi & abbates ante ſe ioca turpia facere non permittant. Sed pauperes, & indigentes ſecum ad menſam habeant & lectio diuina ibi perſonet. Et ſumant cibum cū benediſtione, & laude Domini ſecundum Apoſtolum, ſiue manducent ſiue bibant, omnia in laudem dei faciant. 1. Cor. 10.

Item in ſynodo Triburienſi. canon. 27. ſic habet. Semel in clero deputati, nec ad militiam nec ad aliquam ueniant dignitatem mundanā ut in ſynodo chalcedonenſi ſtatutum eſt, ne tales ſint ſicut Sanctus Iſidorus dixit eſſe ſimiles hippocentauris qui nec equi, nec homines, ſed quaſi bruta animalia libertate ac deſiderio ſuo ſeruntur.

Item ſunt & canones apoſtolorū qui nō uulgariter conſtituant & hanc noſtram ſententiā, primo eſt canon ſeptimus ſic habens.

Ep̄s aut præſbyter, aut diaconus nequaquam

Canones apoſtolici.

Caput. VII. de necess. residentia

seculares curas adsumant: si autem ei ciantur.

Canon. 57. Item & canon. 57. sic habet.

Episcopus aut presbyter qui negligentius de ca derit aut populum agit, nec in pietate eos erudit, a communione segregator. Si uero in ea lo cordia perseverauerit, deponitor.

Canon. 80. Item est etiam can. Apost. 80. In hunc modum habens. Dicimus quod non oportet episcopum aut presbyterum publicis administrationibus se immittere, sed uacare, & commodum se exhibere usibus ecclesiasticis. Animus igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire iuxta preceptum dominici.

Math. 6. Quibus obsecro legibus, aut decretis manifestius agere potuissent Apostoli contra Pastores a suis gregibus absentes, & sui ministerij neglectores?

Vniuersos canones ueterum synodorum quos hanc ueritatem uel asserunt, uel adiuuant in presentia recensere foret penes infinitum: Ideo consilio, ne lector amplius grauaremus, abstenuimus ab aliarum synodorum enumeratione, satis superque ex superscriptis explicatam habet lector synodorum sententiam, si uelit illam tenere. Veniamus nunc ad ea quae iidem patres in proprijs scriptis non sine afflatu spiritus sancti nobis de presenti controuersia tradiderunt.

Episco. & alio. mini. ecclesie.

39

CAPVT. VIII. SUMMORVM PONTIFICVM doctrina & decretis, episcoporum residentia necessaria conuincitur.

VDI nunc quid ecclesie catholice pontifices qui citatis concilijs authoritatem & robur dede runt, decreuerint circa hanc ueritatem quam explicamus & demonstramus.

Gregorius cognomero magnus, sanctus & Gregorius Papa in libro Pasto, quanta eruditione, & pietate contendit predictam ueritatem demonstrare, quod & fecisse cum omnium legentium admiratione, nemo non nouit, hic parte 2. ca. 3. post alia multa, quae de officio epicali docet sic habet.

Sit rector operatione praecipuus, ut uitae uia subditis uiuendo denuntiet, & grex qui pastoris uoce moresque sequitur, per exempla melius quam per uerba gradiatur, qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare, illa uox namque libentius auditorum corda penetrat quam dicentis uita commendat, quia dum quod loquendo im perat, ostendendo adiuuat, ut fiat. Hinc enim per prophetam dicitur, super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion.

Idem cap. sequenti exponens praedicta uerba Esaię sic habet.

Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit, ut ante aduentum iudi-

Caput. VIII. De neceff. residentia

Omnis pa- tis qui terribiliter fequitur, ipfe fcilicet clamando
for eccle- gradiatur. Sacerdos ergo fi prædicationis eſt ne-
ſticius, ſcius, quam clamoris uocem daturus eſt præco-
ex officio mutus? Hinc eſt enim q̃ ſuper paſtores primo
eſt uerbi in lingua: ſpecie Spūs ſcūs inſedit, quia nimirū
dei prædi- quos repleuerit, de ſe protinus loquētes facit.
cator

Idē ubi ſupra. c. 10. docet, quāto ſtudio paſtor
inuigilare debet ſuper populū ſuū, quāta attēti-
ne ſubditorū ingenia obſeruare debeat, ut inter-
dū eorundē uicia prudenter diſſimulāda ſint &
caute indicanda, interdū aperte cognita, ma-
re toleranda, interdū ſalubriter & occulte per-
ſcrutanda, interdū leniter arguēda, interdū uehe-
menter increpāda. Quæ oīa latiffime explicat
idē authōr. 3. parte eiufdem libri, ut ex illis qui li-
bet conſiderare & colligere ualeat difficultatem
muneris episcopalis & dicere cum ueritate ipſa

Luc. 7. Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens
quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam
ut det illis in tempore tritici menſuram?

Idē li. 5. epiftoła. 37. ad Antheniū ſubdiaconū
7. q. 1. Per- Peruenit ad nos Pigmeniū Amalphicang
uenit uitatis ep̃m in eccleſia ſua reſidere nō eſſe cōtē-
ſed ſoris per diuerſa loca uagari: qđ uidētes ali-
In Mon. necipſi in caſtro ſe retinent, ſed ipſius exen-
recludēdus plū ſequentes ſoris magis eligunt habitare. Idē
epiſcopus eo hac tibi authoritate præcipimus, ut ſupradic-
ſi admoni- to ep̃o interminari non deſinas, quatenus hō-
tus reſide- de cætero facere nō præſumat, ſed in eccleſia ſua
re negligat ſacerdotali more reſideat, quem ſi forte nō eme-

Epico. & alio. mini. eccleſie. 40
dari poſt tuam interminationem cognoueris, in
monaſterio cum deputare, & nobis curabis mo-
dis omnibus indicare, ut quid facere debeas, no-
ſtra iterum præceptione cognofcas.

Item lib. 4. epiftoła. 15. ſummopere cōmendat, ut D. 63. q4
epiſcopi exhibeant in opere, quod designant in
noīe, quia nomen paſtoris nō ad quietem ſed ad
laborem ſuſceperunt, &c. Quæ certū eſt eos ab-
ſentes præſtare non poſſe.

Item libro. 8. epiftoła. 11.

Perlatū ad nos eſt. R. f. noſtrū Baſiliū ep̃m ut D. 88. Per
lut unū de laicis in cauſis ſecularibus occupari, & latum.
ptoria inutiliter obſeruare. Quæ res, qm̃ & ipm̃ Quam nō
uile reddit, & reuerētiā ſacerdotale annihilat, ita deceat epi-
tim ut Reuerētia tua hoc præceptū ſuſceperit, eū ſcopum in
ita ad reuertēdū diſtriſta executiōe cōpellat, qua cauſis ſecu-
tenus ei illicite inſiſtēte, quinque diebus ſub quali- laribus oc-
bet excuſatione imorari nō liceat, ne ſi quolibet cupari.
modo eū ibidē morā habere permiferis, cū ipſo
apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Itē lib. 2. epif. 31. in qua Gregorius cumānam 16. q. 1.
et Muſitanam eccleſias præcipit eſſe unitas, ppter Et tēporis
uicinitatem locorū, & populos parū frequētes, Quo caſſe
ut nō cōueniat ſingulos, ſicut olim, habere ſacer Quæ caſſe
dotes p̃prios. Poſt alia præcipit nouo ep̃o: Vbi interdum
uero cōmodius, atq; utiliſ eſſe proſpexeris, ibi expediat
habitato, ita ſanē ut alteram eccleſiā cui corpora duas eccle-
liter præſens non es ſolicita prouidentiq; cura ſias eē ſub
diſponas &c. Quibus uerbis ſupponebat ueluti uno epi-
certū, q̃ ep̃s corporaliter in ſua eccleſia ſuturus ſcopo.

Caput. VIII. De necess. residentia

erat, & in lucrandis, & curandis animabus, perpetuo laboraturus, cum statim subdat, Frater noster tua tanto in adhortatione populi lucrâdisq; animabus sollicitiori cura semper inuigilet, quanto se unitarum ecclesiarum gubernationis onera suscepisse cognoscit. Hec Gregorius ille uere magnus, ecclesiæ latinæ & doctor & pastor, qui recessui uti ex his intelligat lector, q̄ ignoratum erat ante hanc ætatem, Episcopum siue Pastorem alium ecclesiasticum absentem à grege suo, posse proprio officio satisfacere, quod nec nunc arbitror ab aliquo esse intellectum. Sed qui absunt uolentes & scientes rei impossibilitatem, malum magis abesse & in delicijs agere, q̄ presentes fastidii muneris pastoralis deuorare.

Ex Epistola Euaristi Papæ.

Episcopum uero oportet opportune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamq; prudenter regere & amare, ut à uitijs se abstineat, & salutem consequi possit æternam.

Non incongrue ponemus inter decreta patrum & Gregorij. xi. factum, & Valentiniiani Christiani Imperatoris iudicium. Hic (ut fertur in historia tripartita) instante electione Episcopi Mediolanensis sic plebem & clerum est allocutus. Nostis aperte, eruditi utiq; diuinis eloquijs qualem oporteat esse Pontificem, & q̄ non deceat eum uerbo solum, sed etiam uita gubernare subiectos, & totius semetipsum imitorem uitæ utis ostendere, testemq; doctrinæ conuersationem

nem

Episco. & alio. mini. ecclesiæ. 41

nem bonam habere. Talem itaq; in pontificali constituite sede, cui et nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita summittamus, & eius monita, dum tanquam homines deliquimus, necessario ueluti curantissima medicamenta suscipiamus. Hæc Cæsar.

Ille uero Romam ex Gallia transtulit pontificiam sedem motus ex uerbis cuiusdam Episcopi, qui interrogatus à Pontifice (dum simul in ambulant) cur non rediret ad ecclesiam suam, q̄ malum erat illam sine pastore nudam relinqueret. Cur, inquit, tu summe Pontifex cæteris exemplum daturus tuum episcopatum non repetis? Quæ uerba adeo eum commouerunt, ut eis auditis continuo decreuerit ex Auinione Romam migrare, quod & fecit. Hæc duo in medium adduxi, ut uideat Christianus lector, q̄ semper ab exordio ecclesiæ fuerit communis animi concilio inter fideles cuiusuis ordinis, Pastores ecclesiasticos maxime omnium episcopos presentes esse debere in suis ecclesijs.

Deinde etiam confirmatur hæc ueritas nonnullis regulis quas iuris appellant canonistæ & iurisperiti.

Primo dicit lex. C. de cadu. tollen. non est ferendus, qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat.

Hinc regula iuris. Qui sentit onus, sentire debet & commodum, & contra, qui non sentit onus, non sentiat & commodum.

F

Grego. ii. papa.

Regul. ris.

Hist. Tripart. lib. 3. cap. 8.

Valentinianus Imperator.

Caput .VIII. De necess. residentia

Est & alia desumpta ex Gregorio in registro.
Non potest esse pastoris excusatio, si lupus
oues comedit, et pastor nescit. Quæ regulæ satis
aperte ostendunt, q̃p uniuerſa iura ciuilia & cano-
nica damnāt absentes Pastores & præſentes ocio-
ſos, qui cum reportēt suorum officiorum com-
moda, nec uelint nec possint absentes sentire co-
rundem officiorum onera.

Argumen-
tum ab usu
ecclesiæ
Romanæ.

Præterea alia etiā uia probat hęc nra sententiā.
Nam hoc uisa est tenere ab initio ecclesia Ro-
mana, quæ caput est reliquarū ecclesiarū & leges
tulit Christi fidelibus. Ea autē uisa est ab initio &
nunc etiam utitur, ut siquando cōtingat assumi
aliquem ep̃m ad officiū Cardinalatus, absolua-
tur à uinculo quo tenebatur ecclesiæ suæ. Ratio
est, quoniam Cardinalis ex officio tenet manere
Romæ: Si uero ep̃s ex officio non teneretur
manere in ecclesia sua, non erat absoluendus, sed
cum uinculo ecclesiæ suæ erat assumendus, ad
officiū Cardinalis, quod tamen non fit, ne ad
duo incompatibilia assumatur simul eadem per-
sona, ut patet ex ceremoniali Roma. Sect. 8. c. 1.
Vbi forma creandi Cardinalem sic habet. N.
episcopum Firmanum absoluiſimus ab uinculo
quo tenebatur ecclesiæ suæ firmanensi, & ipsum
assumimus in sanctæ Romanæ ecclesiæ presby-
terum Cardinālē. Ergo signū est certum quod
episcopus tenetur manere in ecclesia sua.

Confirmatur ex usu eiusdem ecclesiæ, qm̃ as-
sumpto aliquo ecclesiæ ministro ad Cardinalatū

Episcopo. & alio. mini. ecclesiæ.

42

consentur uacare oia beneficia quæ habebat ante
assumptionē, quare Pontifex solet cū illis dispen-
ſare in retentione beneficiorū: ut patet ex eodem
cerimo. Sect. 8. c. 9. ubi sic habetur, & qm̃ in as-
sumptione ad Cardinalatū consentur oia bñficia
promoti uacare, consueuit Pontifex per literas
apostolicas ad partem dispēſare cum promotō,
ut oia beneficia quæ obtinebat retineat, & decer-
nere illa non uacare, si secundum iurā esset com-
possibilis Cardinalatus cum alio ministerio ec-
clesiastico, non opus haberet dispensatione.

Secundo confirmat, qm̃ si contingat q̃p Car-
dinalis aliquis eligat ep̃s scdm̃ iura cano. nō erat
confirmāda eius electio, sed infirmāda & extin-
guēda, siquidē manere debeat Romę ex munere
Cardinalatus, nā si relicta Roma suæ uelit p̃ſens
adesse ecclesiæ, nō est cur dubitemus quin possit
ep̃s creari qui est cardinalis: utrunq̃ patet ex. c.
bonæ. de postu. prælat. quo. c. postu. est ad curā
pastoralem cardinalis quidam & extinguit̃ eius
postulatio q̃a erat ipeditus officio cardinalatus,
& ex. c. ecclesia uīa in. 2. de elect. qm̃ manēs Ro-
mæ ut Card. manere debet, impedit̃ ab admini-
stratione suę ecclesię. Ergo tenet̃ illi p̃ns inferuire
Alioquin iniuste extinguitur electio Card. cū sit
canonica, & de uiro idoneo, nec ipedito incōpa-
tibiliter, si ep̃s nō teneretur p̃petuo manere i sua
ecclesia &c. Hinc credo dixisse p̃ſes illos delega-
tos à Paulo. 3. Pont. Max. ut tractarent de refor-
matione ecclesiæ uniuerſalis, abusum hūc inua-

Caput .VIII. De necess. residentia

fuisse in curia, ut Reuerendissimis Cardinalibus episcopatus conferantur, seu commendentur, nec unus tantum sed plures. Quem abusum uerissime dixerunt esse magni momenti in ecclesia dei, quia officium Cardinalatus, & officium Episcopi sunt incompatibilia, quod uere & sancte dixerunt.

Damasus
papa.

Hanc eandem sententiam probat multo fortius & doctius Damasus papa in Epistol. 4. qua damnat corepiscopos in ecclesia, deinde & episcopos, qui propter suam quietem corepis suas plebes committere non formidabant. Quos hisce rationibus damnat.

Adnotent
episcopi q
per uita-
rios suas
ecclesias
gubernat.

Primo quia curam sibi à deo commissam negligant, cum dominus dicat. Bonus pastor animam suam ponit &c.

Secundo quia episcopi talia præsumentes, uidentur similes meretricibus, quæ statim ut pariunt, infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explere ualeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos alijs educandos tradunt, ut suas libidines expleant, id est, ut pro suo libitu secularibus curis inhiant, & quod unicuique uisum fuerit, agant pro talibus animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, ecclesiæ destruuntur, sacerdotes uitiantur. & reliqua mala proueniunt, non taliter dominus docuit, nec apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curam suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios man-

Gene. c. 31

Episco. & alio. mini. ecclesie.

43

pulos domino repræsentent &c.

Tertio arguit ex facto Iacob Patriarchæ, qui postquam pro uxoribus diu seruierat, dixit Laban socero suo uiginti annis sui tecti, oues tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi, diu noctuq; æstu urgebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis &c. Si ergo sic laborat et uigilat, qui pascit oues Laban, quanto labori quantisq; uigilijs debet intendere qui pascit oues dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui dedit pro ouibus suis animam suam. Hæc Damasus papa. Quis episcopus absens à suis ouibus ualebit similia dicere pateri celesti, à quo accepit oues pascendos? Nullus ut opinor. Audi quid in hæc uerba scribat Chrysost. in Gene. hom. 57. Vidisti pastoris uigilantiam? Vidisti intentum studium? Qualem habebunt excusationem hi, quibus rationales greges crediti sunt, & magnam præ se ferunt negligentiam, & quotidie iuxta Prophetam pecudes alias mactant, alias à bestiis captas conatunt, alias uero ab alijs raptas reducere non curant? Vide enim (inquit) die urebar æstu, & nocte gelu, & discedebat somnus ab oculis meis. Quis hæc nunc potest dicere, qd propter eos, quos pascit, tot ferat labores & pericula? Et hoc quidem nunc nullus dicere audeat, Paulo autem soli licebat hoc fidetè dicere, atque his maiorat quis infirmatur, & ego non infirmor. Quis scandalizatur, & ego non uror? o pastoris dilectione

Chrysost.

F 3

Caput. VIII. De necess. residentia

indulgentissimam. Alienæ ruinæ meos dolores augent. Aliena scandala fornacem doloris mei succendunt. Hunc omnes imitentur, quibus rationales oues concreditæ sunt, & ne deteriores fiant, hic qui tantæ in brutis pecudibus custodiendis uigilantiæ fuit, idq; tot annorum numero, & illic quidem si in curia quædam occidens, nullum damnum, hic aut si ouis rationalis perierit, uel à bestia fuerit capta, graue damnum, maximum detrimētum, ineffabilis pœna. Nam si domini noster sanguinem suum effundere pro illa non declinauit, qua uenia dignus fuerit, qui se honoratam à domino despicere uoluerit, & nō omnia quæ potest in curanda ouicula adimplerit?

Gregorius Item Gregorius super Ezechiel. hom. xi. super illud. Sanguinem eius de manu speculatoris requiram &c. Pensandum est quantum sibi con nexa sunt peccata subditorum atq; præpositorum, quia ubi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is, qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Et si quando uos fratres ad iniquitatē desistitis, etiam ex nostro reatu, hoc est, q; ob sistentes atq; reclamantes in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, si à prauo opere cessastis, uobis & nobis parcimus, quando hoc quod displicet, non tacemus. O quam liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædictator egregius, qui dicebat: Mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi quomodo

Episco. & alio ministro ecclesie 44
nus annunciarer omne consiliū dei uobis &c.
Si enim non annunciasset, mundus à sanguine non esset, sed quibus omne consilium Dei annunciare studuit, ab eorum sanguine mundus non fuit. In qua uoce nos conuenimur, nos constrin gimur, nos rei esse ostēdimur, q; sacerdotes uocamur, qui super ea mala quæ ppria habemus, alie nas quoq; mortes addimus, q; tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi tacentes uide mus. Cum uero dicitur, sanguinē eius de manu tua requiram: si hoc in loco sanguinis nomine mors corporalis designatur, ualde nobis de nostro silentio augetur metus, quia si in subiectis suis, is qui prælatus ad speculandum est, & de monte corporis quandoque morituri tam grauer reus tenetur, quo reatu de morte animæ, subiecti constringitur, quæ potuisset semper uiuere, si uerba correctiōis audisset: Sanguis ergo morientis, de manu speculatoris requiritur, quia peccatum subditi culpa esse præpositi si tacuerit, reputatur. Est ergo quod faciat, ut etiā moriente subdito se liberū reddat, surgat, inuigilet, malis actibus contradicat. Tunc enim subiectus moritur sine te, quando in causa mortis cō tradictorem pertulerit te. Nam morti cui non contradicis, adiungeris. Hæc Grego. papa.

Hæc adeo plana sunt, si Gregorio & sancto Pontefi. summo, & ecclesie doctori, adhibere quis uelit fidem ut tergiuersationi nequaquam sit locus.

Caput. VIII. De necess. residentia
CAPVT .VIII. SANCTORVM PA-
trum doctrina residentia episcoporum demon-
stratur necessaria.

Tertium ge-
nus argu-
mentum, a
doctrina
patrum et
doctorum
ecclesie.

Hierony-
mus.

ANC sententiam tradiderunt nos
his oēs patres ecclesie primo Cle-
mens Papa epistola. 3. in princi-
pio. Oportet fratres omnes do-
ctores, qui ad salutē aīarum insti-
tuti sunt, et ad lucrandas animas
episcopi sunt consecrati, pro cunctis solitudi-
nem gerere: & errantes ad uiam ueritatis, & ad
portam salutis reducere.

Itē Hie. Tom. 2. i epistola ad Oceanū, ubi ex-
plicans uerba Pauli ad Tit. Oportet ep̄m sine cri-
mine esse &c. describit qualem oportet eē ep̄m.
In euangelio, & futuri pastoris longa orōne uitā
deliniat quā separatus pastor ab ouibus uiuere,
nulla ratione potest, ad quē librū remitto lecto-
rem, ut ex illo p̄bet uel improbet sniam nr̄am.

Item ad Paulinū, Officiū pastore est esse dis-
pensatores: Græce oconomos mysteriorū Dei
& doctrinæ mysticæ, iuxta illud. Sic nos existi-
1. Cor. 4. met homo ut ministros Ch̄i & dispensatores
mysteriorum Dei.

Quis nō uidet hęc requirere presentem ep̄m
Idem sunt quæ per absentem exerceri minime possunt: In
apud Pau commentarijs Ephē. 4. in hęc uerba dedit alios
liam ep̄s Apostolos, alios prophetas, alios pastores &
pus et do- doctores. Hiero. sic habet. nō dixit Apostolus
ctor. Paulus alios pastores, et alios doctores, sicut dis-

Episco. & alio. mini. ecclesie. 45

xerat, alios Apostolos, alios pphetas, sed alios
pastores & doctores, indicans non esse diuersos
pastores, & doctores, sed quod idē est in ecclesia
pastor, qui & doctor. Cū ergo absens non pos-
sit esse doctor, ergo nec pastor.

Hoc idem sentit Augustinus in epistola. 58. Augusti-
respondens Paulino quærenti quæ esset differen-
tia inter pastores & doctores, eo quod præpo-
sitis ecclesie utrunq; nomen adscriberetur. Cui
Augustinus ubi supra. q. 4. sic respondet: Pasto-
res autem & doctores, quos maxime ut discer-
nerem uoluisti, eosdem puto esse sicut & tibi ui-
sum est, ut nō alios pastores, alios doctores, in-
telligamus. Ideo cū prædixit pastores, subiunxit
doctores, ut intelligant pastores, ad officium
suum pertinere doctrinam.

Sed & Nicolaus papa primus cuius decreta Nicolaus
extant in. 2. Tomo conciliorum, de pastoribus papa.
qui & doctores esse deberent, sic dicit.

Episcopis dispensatio celestis seminis iniuncta D. 43.
est. Væ si nō sparserint. Væ si tacuerint, sicut uas cap. 3.
electionis formidat, & clamat. Si euāgelizauero
non est mihi gloria, necessitas. n. mihi incumbit.
Væ. n. mihi est, si non euāgelizauero. Si. n. uo-
lens hoc ago, mercedem habeo, si autē inuitus,
dispensatio mihi credita est.

Quo circa idē Nicolaus post pauca subiūxit.
Episcopos uero, qui dominici gregis susci-
piunt curam, atq; solitudinem, ab administra-
tione eorum discedere non oportet, ut accepti

Capit. IX. de necess. residentia

valenti pulchritudo non deleatur, sed certamen eorū salubriter augeatur, & triplicatur fructus. Hæc ille.

Enimuero, qui à gregibus suis discedunt pastores qui uelut canes latratibus abigere ab ouibus lupos nō curant, se ipsos & oues perdunt. Si euangelizauero (dicebat Paulus) mercedē habeo, mercedē quidē nō tñ æternā, sed & tēporālē. Quis militat (eodē cap. dicebat Apostolus) suis stipendijs unq̃? Quis plantat uineam, & de fructu eius nō edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? ergo qui non plantat uineam, immo qui ut aper de sylua eam exterminat, quo iure eius fructu uescetur? Qui gregem non modo non pascit, sed maciat & perdit, quo modo de gregis lacte manducabit? Qui non laborat (inquit Apostolus) non manducet. Hoc idem in lib. de pastoribus cap. 10. asserit Augustinus ubi aperte indicat, q̃ episcopi, qui non laborant in prædicatione uerbi, non percipiebant episcopi fructus ex ouibus, ibi loquens de malis pastoribus, qui prædicantes legem operantur contrarantes in illam, dicit. Non uos (loquens ad populum) ipsi prædicatio pastores mali pascunt, sed Deus, quia uelint nonne uerbi, sint, pastores, ut perueniant ad lac & lanam, uerba Dei dicturi sunt. Hæc Augustinus. Quibus piebāt fru uerbis indicat q̃ percepturi lac & lanam ex ouibus, debent necessario uerbum Dei prædicare. Sed et, Væ ouibus si pastorem nō habeant, qui pascuis uberrimis diuini uerbi eas pascat. Qui

Episco. & alio. mini. ecclesie. 46

cum errantes uiderit, reducat, & ad salutis uiam ducat oues, qui ita inuigilent custodiantq̃ uigilias noctis super gregem suum, ita assiduus latratibus circueant gregem, ut non modo non maciet, sed nec grassari audeat lupo. At si pascua non habeant oues, unde illis lac ut nutrire possint pastorem? Si proprijs ob pastoris culpā expoliantur pelliculis, unde illis lana ut calefaciant episcopum? Si deniq̃ pastoris somnolētia grex luporum est esca, unde ouibus foetus ut ipsum cibare possint? Mercedem deniq̃ suam, suasq̃ oues mali pastores perdunt. Vnde Augustinus in lib. de pastoribus, ca. 8. ubi optime distinguit bonum à malo pastore, post alia subiungit. Audi quid sentit de ista negligentia malorum uel fallorum pastorum. Et dispersæ sunt oues meæ quod non sit pastor, & factæ sunt in deuorationem omnibus bestijs agri, surantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes cum oues non hærent pastori. Hæc ille. Sed quomodo possunt hære illis, si per aulas Cæsarum uagantur? Si fugiunt ab ipsis pastores, quid non insequentur gregem leones? Quid non inuadent ipsum rapaces lupi cæteraq̃ bestie agri ut morsu amarissimo deuoret eum? Si pace composita pastores oues deserunt, tempore persecutionis, quonam comparebunt? Cum & tanto astringantur uinculo, ut persecutionis etiā tempore ipsis discedere ab ouibus minime liceat, Sed uelut ille bonus pastor (si opus est)

Augusti.
nus.

Caput. VII. de necess. residentia

Nicolaus
papa

7. q. 8. Si
scitaris

animas suas pro ouibus suis ponant? Qua dert
Nicolaus ille Pontifex ubi supra cuidam episcopo
po sciscitanti, temporéne persecutionis suas pos
set deserere oues, respondet sic.

Sciscitaris, utrū cū a Normanis, ab episcopo
depellaris, debeas de cætero in monasterio con
uersari. In quo scias charissime frater, quod sicut
perniciosum est proreptam in tranquillitate ma
uim deserere, quanto magis in fluctibus? Vbi
non dicimus quod persecutorum nō fugiamus
insidias (maxime paganorum) cum ad tempus
sæuiunt, & ob multitudinem delictorum no
strorum nocendi facultatem diuinitus assequunt
tur, præsertim cum eis prodire ultro non debet
imus, & multos pphetas & Apostolos, ipsū
quoq; dominum huiusmodi fugisse insecuto
res luce clarius confet, Sed quod præcipue nos,
qui tanquam arietes ducatum gregibus præbe
mus, immo qui & horū pastores sumus (Deo
autore) cum eis in periculis pro uiribus persis
tere pro cætero contueniat. Et cum tranquilli
tas reddita diuina fuerit pietate, sopitaq; furētū
infestatio, mox gregem perquirere & in unum
colligere & eius animos coelesti patriæ ac securi
tate prædicata, erigere debemus. Hæc Nico
laus papa.

Augusti
nus

Item Augustinus epistola. 180. ad Honoratū
explicans, quando & quomodo fugiendum in
persecutione, & quibus, & quando non liceat
episcopis fugere imminente periculo persecu

Episco. & alio. mini. ecclesie. 47

tionis, docet illic inter alia, q; quando est barba
ricus & hostilis incurfus, licet quidem fugere, Quibus
& quando
sed his quos ecclesiastici officij non tenent uincu
liceat fuge
la. Hæc Augustinus. re imminē
tem perse
cutionem.

Item in eadem epistola idem Augustinus sic
dicit. Recolimus uerba dicentis. Cum persequē
tur uos in ciuitate ista, fugite in aliam &c. Tunc
de locis in quibus sumus premente persecutio
ne fugere Christi ministris licet, quando ubi aut
plebs Christi non fuerit, aut potest impleri per
alios necessarium ministerium, quibus non est
eadem causa fugiendi, sicut in sporta submissus
fugit Paulus cum a persecutore proprie ipse
quæreretur. Alijs utiq; necessitatem similem
non habentibus, a quibus illic, absit ut deserere
tur ministerium ecclesiæ, sicut fugit Athanasius
Alexandrinus episcopus, cum eum specialiter
apprehendere Cōstantius cuperet imperator, ne
qua; a ceteris ministris deserta plebe catholica,
quæ in Alexandria cōmanebat: Quicūq; igitur
sic fugit, ut ecclesiæ necessarium ministerium il
lo fugiente non desit, quod dominus præcepit,
siue permittit. Qui autem sic fugit ut gregi Chri
sti ea, quibus specialiter uiuit, alimēta subtrahan
tur, mercenarius ille est, qui uidet lupum uenien
tem & fugit, quoniam nō est ei cura de ouibus.
Hæc Augustinus.

Huic sententiæ subscribit, S. Thomas. 22. q.
185. Arti. 5. ubi allegat decretum Nicolai papæ,
& quæ dicebamus ex Augustino.

Caput. IX. De necess. residentia

Bernardus

Item Bernardus de persecutione sustinenda. cap. 31. declarans illud domini. Mercenarius uide-
det lupum uenientem, & fugit &c. sic dicit. Vti-
nam hodie quicumq; pastores non sunt, merce-
narios gregi uellent se exhibere, non lupos, uti-
nam ipsi non lederent. Vtinam non fugerent ne-
mine persequente, utinam non exponerent gre-
gem donec lupo ueniens uideretur. Nimirum
sustinendi fuerant, si inuenirentur praesertim tem-
pore pacis recipientes mercedem suam, ut pro
mercede sua saltem in custodia gregis laborares,
dummodo non ipsi turbarent gregem & gratis
auerterent a pascuis iustitiae & ueritatis. Nam
persecutio quidem indubitanter mercenarios a
pastoribus segregat & discernit. Quando enim
transitoria damna non timeat, qui temporalia
lucra sectatur? Quando terrenam sustineat perse-
cutionem propter iustitiam, qui terrenam mer-
cedem plusquam iustitiam quaerit?

Ambrosius.

Audi et alii testē nō minoris fidei. Ambrosius
in lib. de digni. sacrodo. ca. 3. post alia sic habet.

Hæc uero cuncta fratres ideo nos premisit
cognoscere debetis, ut ostēderemus nihil esse in
hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil subli-
mius episcopis reperiri, & cum dignitatem epi-
scopatus, episcoporum oculis demonstramus,
& digne noscimus quid sumus, & quid sumus,
professione, actione potius, q̃ nomine demon-
stremus, ut nomē congruat actioni, actio respō-
deat nomini, ne sit nomen inane, & crimen in-

Episco. & alio. mini. ecclesiae.

48

mane, & post pauca. Sic episcopum nō aliud nisi
episcopalis opera designat, ut ex bono opere
magis q̃ professione noscatur episcopus.

Idem cap. 6. ubi supra de officio episcopi.

Oculorum etiam in corpore officium, id est *Episcopi*
in ecclesia, uoluntarius accepisti, ut reliquum per *sunt uice*
te corpus ducatū lucis haberet. Episcopus enim *oculorum*
a cunctis indubitāter uocaris, praesertim cū ipso *in ecclesia.*
nomine censeris, Si tamen actio concordet no-
mini, & nomē se societ actioni. Nam quid aliud
interpretatur episcopus, nisi superinspector, ma-
xime cum solio in ecclesia editiore resideat, &
ita cunctos respiciat, ut & cunctorum oculi in
ipsum respiciant?

Idem libro. 2. de Abraham. cap. 6.

Pastores sunt magistri gregum, uel diligētes,
& sobrii non sinentes agrorum culta obteri pe-
dis uestigio, atq; a duris sentibus, uel negligē-
tes & remissi, qui non reuocent pecus suum,
quo herbosa, & non fructuosa pascatur, sed li-
bere uagari per uarios agri fructus sinant.

Hæc Ambrosius.

Eiusdem ueritatis catholicae & alter testis ac-
cedat omni exceptione maior. Bernardus in li-
bro de consi. ad Euge. Et in dedama. de uerbis
Petri. Ecce nos reliquimus oīa, &c. Summo pe-
re urget hoc argumentum de ministerio & resi-
dentia pastore ecclesiae. in declamatiōe sic habet.

Iam qui p̃ Christū sibi i sortē ministerij huius
introisse uidetur, de cetero quemadmodum ei

Bernardus

Caput .VII. De necess. residentia

seruiat, quemadmodum ministret, quemadmodum
pascat, tripliciter, exemplo cōuersationis,
uerbo prædicationis, fructu orationis, gregem
domini, sollicita secum examinatione discutiat.
Adnotent hic pasto indignus enim lacte & lana cōuincitur, si nō pa-
res qui ex scat oues, si nō uigilat in custodia gregis, iudiciū
tra suas ec sibi māducat & uestit. Væ, uæ, tibi clericus: Mors
cleras uas in olla, mors in olla, mors in ollis carniū, mors
gantur in hmōi delitijs est, non modo quia secus introi-
tū delectationis posita esse cognoscitur, sed ob
id maxime, quia populi constat esse peccata, qui
comedis. Sumptus ecclesiasticos gratis habere
te reputas? Cantando (ut aiunt) tibi prouenire
uidentur, Sed bonum erat etiam fodere, aut mā-
ducare. Peccata enim populi comedis, ac si pro-
pria tibi minus sufficere uiderent. Sollicitus esto,
tanq; redditurus rationem pro eis, gemitus sum-
dere, dignos agere pœnitentię fructus, alioquin
tibi noueris ea imputanda, quæ modo inter de-
litias comedis, & partipendis, & dissimulas, tan-
quā nihil attinentia tibi. o iudiciorum Dei aby-
sus multa. o terribilis Deus in consilijs super fi-
lijs hoium, frustra tūc incipient miseri dicere mō-
tibus, cadite super nos, & collibus operite nos.
Venient, uenient ante tribunal Christi, audietur
populorū querela grauis, accusatio dura, quorū
rum uixere stipendijs, nec diluere peccata, a quib-
us facti sunt duces cæci, fraudulenti mediatores.
Quid tibi insipiens delitiæ sapiunt? Quia diuitie
illæ cæcos delectant oculos, quibus mercaris tā

grauē

Episco. & alio. mini. ecclesiæ. 49

grauē indicium, tam duræ temetipsum obligas
rationi? Vniuersa siquidem usq; ad quadratē
nouissimum exigeris.

Idem sermo. 3. de Aduentu Domini.

Lōgetamē grauiori & periculosiori debito *Bernardus*
tenentur adstricti, siqui pro multis animabus *du.*
redditori sunt rationem. Quid ego infelix? quō
me uertā si tantū thesaurū, si pretiosum depositū
istud, quod sibi Christus, sanguine proprio pre-
tiosius iudicauit, contigerit negligentius custodi-
re? Si stillantem i cruce dñi sanguinē collegissem, *Verba hec*
esset repositus penes me in uase uitreo, quod & *auris lite*
portari sæpius oporteret, quid animi habiturus *ris erat an*
essem in discrimine tanto? Et certe id seruandum *notanda et*
accepi, pro quo mercator nō insipiens (ipsa utiq; *pectoris*
sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & habeo *bus pasto-*
thesaurum istud i uasis fictilibus, & quibus mul-
to plura q̃ uitreis imminere pericula uideantur.
Accedit sanē ad solitudinis cumulum & pon-
dus timoris, q̃ cum et meā, & proximi consciē-
tiam seruare necesse sit, neutra mihi satis est nota.

Vtraq; abyssus est imperscrutabilis. Vtraq; mihi
nox est, & nihilominus exigitur a me utriusq;
custodia, & clamatur. Custos qui de nocte. Cu-
stos qui de nocte. Nō est mihi dicere cū Caim.
Nunq̃d custos fratris mei sum ego. Sed est fateri
humiliter cū Propheta. Quia nisi dñs custodiret

Idem in Psal. Qui habitat. Sermo. 6.

Ipsa quoq; ecclesiasticæ dignitatis officia in

*Officia ec-
clesiastica
in quæstio-
transiunt.*

G

Caput .IX. De necess. residentia

turpem quæstum & tenebrarū negotium transiere, nec in his salus aīarum, sed luxus queritur diuitiarū. Propter hoc tendunt, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro ep̄atibus, et Archiep̄iscopatibus, Abbatibz alijsq; dignitatibus impudenter hodie decertatur, ut ecclesiarum redditus in superfluitatibz & uanitatibz usus dissipentur.

Idem Sermo. 77. Super Canti.

Bernardus.

Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsus hinc inde assidere cernis, & qui (ut uulgo aiunt) eam quasi ad dextrare uidentur. Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quarant ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornatī circumamicti uarietatibus, tanq̄ sponsa pcedens de thalamo suo. Nōne si quæpiam talium repente eminus procedentē aspexeris, sp̄sam potius putabis, q̄ sponsæ custodem. Vnde uero hāc illis exuberare existimas rerum affluentiam, uestium splendorem, mensarū luxuriam, congeriem uasorum argenteorū & auro-rum, nisi de bonis sp̄sæ? Inde est q̄ illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miserāda, inculta, hispida, exangui: Propter hoc nō est, hoc tpe ornare sp̄sam, sed spoliare: nō est custodire, sed perdere: nō est defendere, sed exponere: nō est instituere, sed prostituere: nō est pascere grege, sed mactare et deuorare. Dicente de illis dño.

Attendant
q̄ dītescūt
ex facul-
tatibus ec-
clesiasticis

Ep̄isco. & alio. mini. ecclesie. 50

Qui deuorat plebem meam ut cibum panis, & Psal. 52. quia comederunt iacob, & locum eius desolauerunt. Et in alio Propheta. Peccata populi mei comedent, quasi dicat. Peccatorum pretia exigūt, & peccantibus debitam solitudinē nō impendunt. Quem dabis mihi de numero præposito-rum, qui non plus inuigilet subditorū euacuandis marsupijs, quā uitijs extirpandis? Vbi qui orando flebat iram, qui prædicet annum placabilem dño? Leuiora loquimur, grauiora, grauius manet iudicium. Sine causa tamē uel his, uel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & si literis forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere, aut si forte legerūt, mihi indignabuntur, q̄ uis rectius si hoc facerent. Propterea relinquamus istos nō inuētores sponsæ: sed uēditores, & inquiramus potius illos, a quibus sp̄sa se inuentam loquitur. Et quidem illoz isti fortiti sunt ministerij locum, sed nō zelum. Successores omnes cupiūt esse, imitatores pauci. O uinam tam uigiles reperirentur ad curam, q̄ alacres currunt ad cathedram. Vigilarent utiq; solite seruantes ab illis sibi creditam. Immo uero euigilaret pro semetipsis, nec finerent de se dici. Amici mei et proximi mei aduersum me appro-pinquauerunt & steterunt. Iusta omnino querimonia, nec ad ullam iustius q̄ ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris uigilibus q̄ nō seruant nos, nisi & perdāt. Alto quippe demersū obliuionis somno ad nullū dñicę cōminationis

Psal. 37.

Caput. IX. De necess. residentia

tonitruū expurgiscunt, ut uel suū ipsorū periculū expauescāt. Inde est q̄ nō parcant suis, qui nō parcent sibi, perimētes pariter & pereuntes &c.

Et post pauca subiungit,

Et qui dimittit oues in pascua absq; custode, pastor est non ouium, sed luporum, &c.

Et quid clarius, ut cōnīcere q̄s possit, q̄ quis nō proprias custodit oues eas i luporū pastū leruēt & in cibos cunctis bestiis agri parent gregē. Non pascua gregi, sed ut grex in pascua sit lupi pastoris facit absentia. Si mercenarij alleges custodiam, nō est, quōd effugere possis Bernardi, imo & Christi sententiam. Nōne Christū audiisti dicentem q̄ lupi incursum, mercenarius effugiat, & dimittat oues, eo q̄ mercenarius sit, & nō pertineat ad eum de ouibus, & sic lupus rapit & dispergit gregem? Igitur si non ipse custodias, si non defendas, si nō pascas gregem, pro lupis oues custodis, luporū deniq; pastor & procurator es. Si enim patris non adsumeres nomen, sufficisset forsan Deus, qui nō modo ut pater cōgregaret filios, sed ut mater ad ubera portaret, lactaret, foueret, atq; filios nutriret, suiq; potius obliuisceretur q̄ filiorum. Non defuisset ouibus pro quibus bonus ille pastor mortuus est, pastor inquam, si pastoris dignitatem, & si non curam sortitus fuisses, qui suis oībus relictis, etiam pro una tantum errabunda oue desertum ascenderet, & inuentam gaudens humeris superponeret proprijs & prae gaudio uicinos ut secum

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

51

congratularentur conuocaret. Si doctoris, custodiscq; personam nō induceres tuum profecto locum alius ascenderet qui uiam salutis uerbo, & exemplo populum suum doceret, qui custodis ita officium expleret, ut muros ciuitatis, ouileq; sui gregis ascendens diebus ac noctibus à clamoribus non cessaret, ut lupos à gregibus arceret, qui & lectum strati sui nō ascenderet, & oculis suis suisq; palpebris negaret somnum quoad usq; requiem gregi suo inueniret. Modo cū iam p̄ris, pastoris, doctoris atq; custodis obtinueris locū, cū non pascas, non custodias, quæ maxima indiget custodia, oues, quæ, ut pascua sibi spiritalia, & æterna, custodia atq; pastoris præsidio comparare possent, magalia huius uitæ habitant, quas cum (ut deuoret) tanq; leo rugiens, hostis antiquus sæpiss ime, immo incessanter circūeat: Non ne custos es luporū infernalium, qui ut ipsi nemine cōtradicēte audius, & facilius deuorent, & in oues grassentur, nomen custodis sumpsi quo te superstitē, qui custodire gregē posset, tuis nō præficiatur ouibus? Deniq; dum cathedra fruēris pastoralī, fores custodis, ne qui custodiat gregem domini introire possit.

Athanasius in epistola ad Hebræos ca. ult.

Intelligent, qui aliorum sunt duces, & ceteris Athanasius præsumt, quia quemadmodum necesse est, ut populus obsequentem se præbeat, & præsidibus ipsis morigerum, ita & sacerdotem oportet, ut aliorum animas curet, uel noctes ducat insom-

Caput .I.X. de necess. residentia

nes, ut populi saluti inuigilet, ut qui rationem sit pro populi facinoribus redditurus.

Origenes super lib. Iosue Homi. 7.

*Cōtra mu-
tos pasto-
res.* Pastor es, uides ouiculas dñi, ignaras periculi ferri ad præcipitia, & per prærupta pendere, & non occurras? Non reuocas? Non saltem uoces cohibes, & correptionis clamore deterres? Sic memor es Domini sacramenti, ut cum ille de relictis nonaginta nouem in cœlestibus propter unā ouiculam, quæ errauerat, ad terrenas descenderit, & inuētā uectauerit humeris suis ad cœlū? Nos in nullo prorsus in curandis ouiculis magistri pastoris sequamur exemplum.

Idem super Gene. Homi. 16.

Vis scire quid intersit inter sacerdotes Del, & sacerdotes Pharaonis? Pharaō sacerdotibus suis terras concedit: Dominus autem sacerdotibus suis partem, non concedit in terra, sed dicit eis. Ego sum pars uestra. Obseruate ergo qui hæc legitis omnes Domini sacerdotes, & uidete, quæ sit differentia sacerdotum, ne forte qui partem habet in terra, & terrenis cultibus ac studiis uacant, non tam domini, quam Pharaonis sacerdotes esse uideātur. Ille est enim qui uult sacerdotes suos habere possessiones terrarum, & exercere agri, non animæ culturam, ruri, nō legi operam dare. Christus autem Dñs noster quid sacerdotibus suis præcepit, audiamus: Qui nō abrenunciauerit (inquit) omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Episco. & alio. mini. ecclesiæ. 52

Beatus Cyprianus martyr non fuit alienus ab hac ceterorum patrum sententia in suis epistolis. In epistola tertia, in primo libro post alia sic habet.

Singulis pastoribus portio gregis est assignata quam regat unusquisque & gubernet rationē sui actus Domino redditurus.

Item Chrysost. & hanc urget ueritatem in libris de sacerdotio, & super Math. c. 26, ubi post alia multa subiungit.

Modo autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti episcopi sunt, immo uero istos etiam cura & sollicitudine secularium rerum superant.

Item Gregorius Nazianzenus cognomento *Lege Gre* Theologus latissime disputat de munere episcoporum in *gorum in* pali in libro suo apologetico, in quo congersit *otone. 4.* tot & tanta ueluti necessaria, ut quis possit rite *quam ha-* satisfacere muneri sacerdotali, ut uix possit ho- *buit præ-* mo aliquis etiam præsens illa præstare, tū abest *sentepatre* ut absens & alijs occupatus possit. Idem in *et Basilio* sermone de semet ipso de agro reuerso cū per dies *magno cū* aliquot abfuisset ab ecclesia sua, ut quieti & cons- *in episco-* templationi uacaret: Audi quibus uerbis cura- *pam Asia* uit gregi satisfacere. *morū suis* *setelectus.*

Regressus sum uobis, nō quidem abstractus, sed retractus affectu spiritus nos agente ad uos. Ego ergo cum præsens essem minus ex affectu sentiebam laboris: Cū uero iussus sum abstrahi ac separari tūc sensi amorē, uelut dulcem quena

Caput. I X. De necess. residentia

dam tyrannum & nihil noui est, si enim grauer
fert & dolet plurimū armentarius cū à grege ui
tulus abscessit, uel pastor cū ouis deest, uel auis
si sortus auferatur ex nido, quem parumper reli
querat, quanto amplius putatis inesse sollicito pa
stori erga rationabilem gregem? maxime pro
quo etiam periculi aliquid pertulit, ex quo pro
culdubio plus aliquid ad stimulum amoris acce
dit. Quoniam conturbare gregem aeris turbo
modicus facit, hoc accidit quoque per morbi ali
cuius languorem, facit hoc & bestia subito atque
ex improviso gregibus superueniens. Hæc ego
timidus pastor, qui pro multa circumspectione
& cautela uelut segnis & desidiosus incusor. sed
nō opto ex illis pastoribus inueniri, qui lac qui
dem comedunt, & lanis operiuntur, & quod
crassum est iugulant, & labore conficiunt, uel in
pretium uertunt & dicunt. Benedictus dñs, qui
ditati sumus, qui semetipsos pascunt magis quam
oues. Sed ex illis opto inueniri pastoribus, qui
dicunt. Quis infirmatur, & ego non infirmor?
quis scandalizatur, & nō ego uor? per solitudi
nē scilicet qui dicunt. Nō quero quæ uestra sunt,
sed uos, & ex illis qui adurebantur æstu solis per
diem, & gelu frigoris noctu. Patriarchę pastoris
opus illud est, cuius oues signatæ oēs, & quæ di
dicerint in canalibus potatæ ex intuitione & cō
cupiscentia concipere uirgarū. Hæc Gregorius
Nazian. ex quibus facile est intelligere propriā
in hac causa sententiam,

Episco. & alio. mini. ecclesie.

51

Non erat silentio prætereundus D. Cyrillus
Alexan. Episcopus, ecclesiæ ueteris sydu fulgē
tissimum, qui nō indiligenter hanc nostrā anno
tauit sententiam. Pri. in Leuit. 6. lib. sic habet.

Siquis uult pontifex nō tam uocabulo esse quam
merito, imitetur Mo sen, imitetur Aaron. Quid
enim dicitur de eis? Quia non discedūt de taber
naculo Dñi. Erat ergo Moses in tabernaculo do
mini. Quod autē opus eius erat? Ut à Deo aliqd
disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo
sunt pontificis opera, ut à Deo discat legendo
scripturas & sepius ruminando, aut populum
doceat, sed illa doceat quæ ipse à Deo didicerit,
non ex proprio corde uel ex humano sensu, sed
quæ spiritus docet. Est & aliud opus quod facit
Moses. ad bellū nō uadit, non pugnat contra ini
micos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, ui
cit populus eius. Si relaxauerit, & dimiserit ma
nus, populus eius uincitur & fugatur. Oret er
go & sacerdos ecclesiæ indefinēter, ut uincat po
pulus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Ama
lechitas, qui sunt dæmones impugnantes eos, qui
uolunt pie uiuere in Christo.

Idem in Ioan. lib. 7. cap. 1.

Secundum legitimi pastoris signū est, quod
oues uocem eius audiunt recipiendo sanam ab
eo doctrinam fidei, & præceptis ad uitam recte
instruendam datis prompte obediendo. Ibi
dem. c. 2. in hæc uerba. Proprias oues uocat no
minatim & educit eas &c. Possunt & huius ca

Exod. 33.

Officia
episcopo
runt.

Exod. 17.

Capit. IX. De necess. residentia

pitius uerba euangelica ad pastorem ecclesiasticum
non inconcinne adaptari nempe bonus pastor &
diuina electione, & canonica institutione ad gre-
gem Domini pascendum delectus proprias oues
uocat nominatim, quoniam sollicitam praestat curam
ad eas cognoscendas, non foris solum, sed intus
& in cute, ut ex hac peruigili sollicitudine eas pa-
permodum noscat ex nomine, & propria appel-
latione nuncupet, admonitus ad hanc habendam
uigilanter omnium notionem a sapiente, Dili-
genter, inquit, cognosce uultum pecoris tui, gre-
gesque tuos considera. Educit autem eas idem pa-
stor, quando ex quiete & ocio ad ambulandum
in uia mandatorum Dei, & boni operis exerci-
tio ipsas euocat, admonitorioque sermone inci-
tat illud beati Pauli uerbum illarum auribus in-
clamans. Surge qui dormis, & exurge a mor-
tuis, & illuminabit te Christus. Et illud eiusdem
uerbum: Propter quod remissas manus, & soluta ge-
nua erigite, gressus rectos facite pedibus uestris,
ut non claudicans quis erret, magis aut sanctur.
Deinceps ante oues suas uadit ipse pastor quan-
do ipsis proponit bonae uitae exemplum, quod imi-
tentur, & per bonorum operum gressus iter illis
ostendit, quo debeant incedere, quemadmodum
beatus Paulus admonuit Timotheum ita scribens.
Nemo adolescentiam tuam contemnat, sed exemplo
esto fidelium in uerbo, in conuersatione, in charita-
te, in fide, in castitate. Ad Titum etiam scribens idem
his uerbis ipsum, ut ante oues suas iret est exhor-

Prone. 27

Ephe. 5.

Hebr. 12.

1. Tim. 4.

Episco. & alio. mini. ecclesiae.

54

tatus. In omnibus temetipsum praebere exemplum Tit. 2.
bonorum operum, in doctrina, in integritate.
Illum quoque pastorem sequuntur oues, quoniam imi-
tantur bona opera, quae in eo mirifice elucet,
& obiecta sunt oculis subditorum quo incitent.
ad ipsorum consecrationem. Haec Cyrillus.

Vides candide lector communem sententiam pa-
strum ecclesiae, uides in ueteri ecclesia inauditas has
uoces, episcopum abesse ab ecclesia sua, pastorem ab ou-
ibus suis, episcopum simul agere & magistratum, per mer-
cenarios pasci oues Christi, usque adeo firma &
indubitata erat ueritas ista. Nempe necessariam esse
residentiam episcoporum in ecclesiis suis, ut uehementer
formidarent iram Dei patris & legitimi episcopi (si
quando gratia contemplationis aut ut parum quieti
uocarent) contingebat illos a plebibus suis abesse,
Audi quid scribant huius ueritatis fidsissimi re-
fines Augusti. & Bernar. quorum sic in cantica
sermo. 53. ita scribit. Etenim is qui alijs praest Bernardus
in solitudine uix unquam uel raro secure uas-
cat sibi, dum semper timet sui penuriam face-
re subditis, & non placere deo, quod com-
muni utilitati propriam praefert quietem, &
contemplationis dulcedinem. Ille uero cui se Augustinus
mel aut iterum accidit abesse a suo grege, in
hunc modum curauit plebi suae satisfacere. In
primis peto charitatem uestram, & per Iesum
obsecro, ne uos mea contrister absentia cor-
poralis, nam spiritu & cordis affectu puto uos
non dubitare, nullo modo me a uobis posse

Caput. VIII. De necess. residentia

discedere quamuis me amplius contristet q̄ for
te uos ipsos, q̄ infirmitas mea sufficere non po
test omnibus curis quas de me exigūt membra
Christi quibus me & timor eius & charitas ser
uire cōpellit. Illud enim nouerit dilectio uestra,
nuncq̄ me absentem fuisse, licentiosa libertate, sed
necessaria seruitute, quæ sæpe sanctos fratres &
collegas meos etiam labores marinos & trans
marinos cōpulis sustinere à quibus me semper
non indeuotio mentis, sed minus idonea uale
tudo corporis excusauit. Hæc Augustinus ad
clerum & uniuersam plebem Hyponensem, in
epistola. 138.

Igitur cum tãtam habeamus testium nubem
impositã ueritatis præpositę, quis audet uel du
bitare hanc sententiam? Dicit aliquis, nō dicunt
patres in hac forma uerborū, q̄ tenet episcopus
continuo residere, in sua diocesi. Si formã uer
borum requiris, forsan nō conuincam te patri
sententia: Si autem rem ipsam (quod æquum est)
requiras, nullū exemplum nec uerbum sententię
tuę inuenies in patribus ueteris ecclesię, sed oēs
citra exceptionem aliquam auersantur ueluti fa
thanam hanc sententiam tuam & falsam & perni
ciosam ecclesię catholicę. Si roges, cur nec Dñs,
nō tã aper nec Apostoli in scripturis sacris, nec patres i suis
te egerint cōmentarijs sub hac forma tulerint legem cōtra
contra ab= absentes episcopos: Respōdeo q̄ Solon respon
sentia epi= dit rogatus cur non tulisset legem contra parr
scoporū, tridas: Ferunt dixisse quia nunquam putaram

Episco. & alio. mini. ecclesię. 55

futurum aliquem, qui patrem propriū esset inte
rempturus. Tantundem arbitror nunc respon
suros & Apostolos & patres ecclesię.

Deinde quomodo patres damnassent i hisce
uerbis sententiam hanc, quibus nuncq̄ uenit in
mentem, q̄ episcopus absens ab ecclesia sua alijs
implicatus posset defungi munere suo episcopa
li? Dubitarunt quidem illi uehementer, an præ
sentes possent suo officio satisfacere. Ideo Chry
sosto. accersitus ad id munus sibi timens occu
tauit se. Basilius ille cognomento magnus ma
gno dolore uexabatur, q̄ coactus sit subire tam
arduum provinciam. Greg. Nazian. utriq̄ fide
lissimus sodalis uocatus & electus aufugit adeo
ut post coactus sit redire & purgare se coram ec
clesia de fuga, & alter Gregorius cognomento
magnus cum ad Pontificatū uocaretur, aufugit
& abscondit se, donec inditio collumnę fuit in
uentus. Sāctus Thomas Aquinas nuncq̄ uoluit
importunitati pontificum acquiescere et alij quā
plurimi, dicit enim Hieronymus ad Heliodorū.
Nō est facile stare loco Pauli, tenere gradū Petri.
De illis autem qui temere & extra tempus, uel
ambiunt, uel facile oblata admittunt eiusmodi
ecclesiastica munera, audi qd Bernardus scribat.

Meditatibus quidem honores blandiuntur, Epistola.
sed onera p̄santibus tædio sunt atq̄ formidini. 4. 2. ad Se
Non autem omnes capiunt hoc uerbum, multi nonnen.
enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad Archiepia
honores, si esse sentiret & onera, grauari p̄fecto scopum.

Caput. IX. De neceſſ. reſidentia

metuerēt, nec cū tāto labore & periculo quarūlibet affectarent inſulas dignitatum. Nunc uero quia ſola attenditur gloria & non pœna, purum eſſe clericū erubescitur in eccleſia, ſeq; uiles æſtillant & inglorios, qui quocunq; eminentiori in loco nō fuerint ſublimati, ſcholares pueri & im- puberes adoleſcentuli ob ſanguinis dignitatem promouentur ad eccleſiaſticas dignitates, & de ſub ſerula transferuntur ad principandum præſbyteris, lætiores interim q̃ uirgas euaserint, q̃ q̃ meruerint principatū, nec tā illis blandiſ ade- ptum, q̃ adēptū magiſteriū. & hoc quidē in in- ſtitutio, p̃cellū uero t̃pis paulatim inſoleſcētes docti ſunt in breui uēdicare altaria, ſubditoꝝ maſſupia uacuare, magiſtris nimirū i hac diſciplina utētes idoneis, ambitione & auaritia. Verū quātauis in- duſtria tua tibi lucra conquirere cautulus uidear- is, quātalibet uigilātia rē poſſis ſeruare tuā, q̃ro- cunq; ſtudio regū tibi ac principū grām captare cures, dicimus tñ. Vē terre cuius rex eſt puer, & cuius p̃cipes mane comedūt. Hæc Bernardus.

Quid putas dicturos hos patres, ſiquis rogat ſet, an abſens & exercēs magiſtratū ciuilē & pro- phanū poſſet muneri ep̃ali ſatiſfacere? Haud dubium quin reſpōderent nobiſcū. alioquin falſo- querebantur de difficultate muneris & perperā reſcuſſent pro Chriſto ſummere hæc miniſte- ria paſcendi oues ſuas, pro quibus ille morti ſe dederat (præſertim cū iſtud ſit indicium ſingular- re dilectionis Chriſti, ſi pro amore ſuo quis p̃-

Ep̃ſco. & alio. mini. eccleſiæ.

56

ſcat, & regat gregem ſuū, iuxta illud quod dixit Petro. Si amas me, paſce oues meas) Si tā facile eſt huic muneri ſatiſfacere, ut nō modo præſens, ſed & abſens poſſis plene illud adminiſtrare ſed uereor ne iſti, quibus ſic pruriunt aures ut li- benter audiāt nouas iſtas & pernicioſas opinio- nes, ſint illi de quibus Chryſo. uel quicūq; fuerit eius operis author, Homil. i. operis imperfecti ueluti uaticinans dixit. Sicut Roboam abiiciens ſeniorū cōſilia, & coætaneorum ſuorū cōſilia ſe- quēs, occaſionē præbuit diſidio populi Iſraeliti- ci, ut decem tribus ſecederent, & duæ tantū ma- nerent cū domo Dauid. Sic & circa finem ep̃i re- linquētes cōſilia ſeniorū Apoſtolorū & Prophe- tarum ſecūdū q̃ cōſiliati fuerant ep̃os cōuerſari debere, uel ep̃ſcopatū ſuū tractare, & ſecuti ſunt cōſilia coætaneorū ſuorū, & iuuenū cōſiliantiū, ep̃m oportere diuitem fieri, & inhospitalem, & timorem Dei nō habere, & talia quædā alloqui quæ moueant plauſum. Dederūt occaſionē dia- bolo præciſionum faciendarū, nō attendentes, q̃ præcipit Petrus. Nō ut dominātes in cleriſ, ſed ſorma facti gregis ex aīo. Itē Paulus, Nouita- tes uocū deuota, generant. n. lites, & ſermo illorū ſicut cancer ſerpit. Item. Formā habe ſanorū uer- borū quæ à me audiſti. Hæc Chryſoſto. uel qui cunq; fuerit eius operis author.

Iſtas & ſimiles opiniones uocaſſent patres ue- teris eccleſiæ, nouitates uocū, uerba non ſana, & ideo à uiro ſideli cauēda. Hos igit̃ duces & ante

2. Tim. 2.

Caput .X. de necess. residentia

signanos sequimur, immo Catholicae ecclesiae per uniuersum orbem ab ipsis apostolorum temporibus ad praesens usque communem sententiam sequimur, nam ex omnibus omnino seculis ex omnibus orbis terrae cardinibus testes inducitae fidei protulimus, semper ab initio ita tenuisse fidem Catholicorum omnium, quos autius sequi sit, quam hos nouorum dogmatum inuectores, ipsi uiderint, qui hos magis sequi dognum duxerint, nobis certum est cum illis & uiuere & sentire.

CAPVT .X. COMPENDIO RECE

setur & explicatur sententia Cardinalis Caietani circa hoc argumentum, cum firmioribus eiusdem rationibus.

Cardinalis
Caietanus

ARDINALIS Caietanus in commentarijs sancti Thomae. 2. q. 185, art. 5. contendit multis argumentis demonstrare quod obligatio episcopi ad continuam residentiam est ex praeepto iuris diuini. Argumenta eius magis firma & efficacia sunt ista.

Primum
argumentum.

Primum episcopus de iure diuino tenetur ad curandas animas subditorum suorum, sed ad eam curam animarum exercendam est necessaria continua residentia personalis episcoporum, ergo eodem iure tenetur ad hanc, quo ad illud. Quoniam qua lege praecipitur aliquis finis, praecipuntur omnia necessaria ad comparandum illum finem.

Huius

Episco. & alio. mini. ecclesie. 57

Huius argumentationis secunda praemissa probatur, quoniam curam animarum exercere debet pastor spiritualis, custodiendo gregem Domini, cum, praedicando, pascendo illum uerbo legis, & exemplo uitae, uisitando & sacramenta diuina suis ouibus administrando, ut patet per Ezechie. cap. 34. & per Paul. 1. ad Timo. 3. & ad Tit. 1. Sed ad custodiendum gregem domini ad pascendum eum uerbo legis, exemplo uitae & administratione sacramentorum, & ad continendum illum in obseruantia legis annua uisitatione, est simpliciter necessaria residentia personalis, sine qua nulla ratione per absentem impleri possunt, & ad quae nullo modo, antequam occurrerent, potuit preparari, ergo necesse est, ut sit personaliter praesens, si nolit deesse officio suo, & ex consequenti ex iure diuino obligatur ad perpetuam personalem residentiam.

Secundo Episcopus & quicunque alius ecclesiae suae pastor ex iure diuino debet esse non Dominus gregis sibi commissi, sed uerus pastor, ergo eodem iure tenetur agere pastorem, non Dominum, ac proinde per se pascere & attendere curae ouium suarum. Assumptum illud probatur. Primo ex uerbis Christi ad Petrum. Pascere oues meas. Secundo uerbis Pauli. Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores. Tercio uerbis Petri. Pascite qui in uobis est gregem Dei non dominantes in cleris &c. Vbi uides in uniuersis citatis testimonijs commendari & mandari mi-

H

Caput .X. de necess. residentia

nisterium Pastorale, negari uero imperiū & do-
miniumulare.

Tertiu ar Tertio, arguitur ex forma consecrationis pæ-
gauenū. storalis, in qua ordinando epō dicitur. Vade, &
prædica euangelium populo tibi commissio, ob-
serua uerba illa, uade, & prædica, non dixit mi-
te qui pascant, & qui prædicent, sed ipse uade, &
prædica populo tibi commissio. Vnde restitui-
me cum alijs multis annotauit Paulus scribēs ad
Titum & ad Timotheum oportet episcopum
doctorem esse, heu q̄ præposterum est, nomen,
honorem & diuitias. episcopi tenere in propria
persona, officium autem episcopi in aliena, cum
priora omnia sint illi concessa tantum propter
officium pastorale, iuxta illud. Datur beneficiū
propter officium, illa uero libēter retineat, istud
uero solum abijciat. Hæc Cardinal. Caietanus.
Quæ possent & hac ratione confirmari. Si hæc
uera non sunt, quid sibi uolūt uerba domini ad
Ezechielem prophetam, Fili hominis speculato-
rē dedi te domui israel, et audies de ore meo uer-
bum, & annuncabis eis ex me, si dicente me ad
impium morte morieris, non annunciaueris ei,
ipse in impietate sua morietur, sanguinem autē
eius de manu tua requiram. Qui potest specula-
ri uitam ouium suarum si præsens non est, sed
in aulis principum degat? Quomodo auditum
uerbū ab ore domini annuntiabit domui israel?
Quomodo gladium uenientem prædictu-
rus est impijs, si præsens non sit? Sed quid agof

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

58

quid frustra laboro? Nā absens ab ecclesiā, libe-
ratus est ab hac cura. Paulus enim dicit. Non da-
tur manifestatio spiritus, nisi ad utilitatem, cum
igitur absens, ecclesiæ utilis non sit, non loquē-
tū dñs, nec audiet uerbū ab ore eius, quod annū-
ciat. Vis intelligere q̄ a pastore negligēte curam
sui gregis, fugiat spiritus sanctus? Audi quod fe-
cit dñs cum Mose. Moses clamauit corā dño, *Nume. u.*
dicens. Cur imposuisti pondus uniuersi populi
huius super me? nunquid ego concepi oēm hanc
multitudinem, uel genui eam, ut dicas mihi por-
ta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix in-
fantulum? non possum solus sustinere oēm hunc
populū quia grauis est mihi. Hæc Moses, tantū
quia uoluit fugere curā populi quem regendū à
dño susceperat, dixit illi dñs. Auferam de spiritu
tuo tradāq. 70. senioribus ut sustentent tecum
onus populi, Descenditq. dominus & locutus
est ad Mosem, auferens de spiritu qui erat in eo,
& dans 70. uiris. Si ergo in Mose diminutus est
spiritus domini, tantum quia tentauit relinque-
re curam gregis sibi commissi, Ab eo qui om-
nino deserit gregem domini, cum tamen mer-
cedem non derelinquat pastoris, nōne to-
tus auferetur spiritus domini? auferetur utique,
& dabitur alteri qui faciat fructus illius, & hic
seruus mittetur in tenebras exteriores. Vi-
sum est seorsim annotare sententiam Cardina-
lis Caietani tum quia primus hac tempestate
asseruit hanc ueritatem, quam penē extinxerat

Caput . XI. De neceſſ. reſidentia

multorum prælatorum contraria conſuetudo. Tum quia nonnulli nunc contendunt infirmare illius argumenta, & palam audent dicere eis argumentis nõ fuiſſe aſtruendas cõcluſiones quas nos in. 2. ca. huius controuerſiæ poſuimus, quas tamen ego arbitror certiſſimas, & uniuerſos le- ctiores idiplum iudicatu- ros & ad eas probandas ſolas rationes cõſi. Cale. ſufficere, quãuis ob per- fidiam huius temporis, & ut magis ſepulcrum hanc ueritatẽ ab inferis in lucem reuocaremus, nos locupletius illas, pbauerimus, donet Chri- ſtus ut uniuerſi eas itelligamus, & credamus.

CAPVT. XI. RATIONIBVS HVMA- nis manifeſtantur uera que per fidem ſcriptura- rum & patrum eccleſiæ doctrinam docui- mus de reſidentia episcoporum.

Quantum
genus ar-
gumento =
rum ab hu-
mana ra-
tione.

ROFECTO ſi uellemus ratio- ni obtemperare, nec extingueremus igniculum illum nobis à ſu- periori lumine (quod illuminat omnem hominem) donatum, non erat cur in re clariffima digladiaremur. Dic mihi o paſtor eccleſiaſtiche, quo iure petis ſtipen- dium? qua ratione uictum & neceſſaria? Nimi- rum reſpondebis iure diuino. Præceptum erat Matth. & enim ut filiis Leui decimæ darentur in quorum Luc. 10. loco ſacerdotes ſucceſſimus, & Chriſtus merce- 1. Cor. 9. de dignos ſacerdotes pronunciat, & Paulus ex- plo uobis præcipit, ne nobis os alligetur, &

Episco. & alio. mini. eccleſiæ. 59

hoc incoſeſſio eſt apud omnes, recte quidem re- ſpon- des. Sed quero ego uiciſſim, an gratis uobis deberi iſta dicant ſacræ ſcripturæ, & ob donatio- nem puram an potius ſit aliquis cõtractus ultro citroq; obligatorius (ut uulgo dici ſolet) Nun- quid cum iubentur præſtari decimæ filiis Leui, nullæ operæ ab illis exiguntur? Immo uero pro Niam. 18. miniſterio quod faciebant dño in tabernaculo, cum ait Chriſtus uos dignos mercede, nõne appellauit uos operarios etiam ſi mercedis no- men ſatis hoc declarabat? cum Paulus uetat ne uobis os alligetur exemplo houis, non adiecit triturantis? ergo cur uis contractum ex altera parte claudicare? cur ſi iure diuino tibi decimas debeo, nõ tu eodem iure teneberis inferuire ta- bernaculo? Cur non triturabis? cur non opera- beris eodem iure? quæ iniquitas eſt, ut populum religionẽ alliges ob tuum ſtipendium, & tu reli- gione ſis ſolutus, ſi nõlis militare? At dices mi- litare uolo, ſed per uicarium, obſequiũ præſtabo in templo, ſed per ſuppoſitiuũ. Volo triturare, ſed per conductitiũ. O ingentem cõfidentiã, exdamandũ enim erat tragice. An nõ eſt electa induſtria tuæ perſonæ? An nos tantũ ſtipendiũ daremus tuo uicario, q̃ tibi? ſi ille quem nobis præſcis dignus eſt episcopatu, cur tu illum ſua mercede integra ſpolias, & ſalariũ neſcio quod præſtas, ut tu reſiduum deuores ocioſus? Si in- dignus es, cur nos fraudas tua præſentia, cum nihilominus integram ſoluamus mercedẽ? Dic

Caput .X I. De necess. residentia

mihī, si Tridentini medicum sibi cōduxissent, ut
ī aegritudinibus illis subueniret, idq; magna mer-
cede, nūquid paterentur illum Mediolani agere,
& Tridenti nescio quem alium relinquere? non
clamarent oēs alium querendum esse medicum,
& absenti nihil soluendū? Tu cum medicū agas
animarū, salarium iure diuino corrades, & iure
humano dices te teneri ad nō residēdū? Dic mihī
quis erit tam uecors pater familias, qui gregem
suarū ouium patiat̃ur ā proprio pastore deserī,
& ā cōducitio pasci, quē ille accersit data aliqua
portione iustae mercedis quam ā patre familias
accipit, ut reliquū mercedis deuoret, ubi relīc-
to grege libeat occupari, ne dicā delitīari? An quod
homines nō omnino frugi suis in rebus nō pa-
terēt̃ur, seret pater cōlestis, qui se bonū pastorē,
& bonū patrē familias uocat & est? An tu si mi-
nistros habes q tibi inseruiāt, quorū hic pecunijs
præest, ille uillis, hic alius mensæ, ferres ut hi oēs
per uicarios tibi ministrarent? quod tu in equis
curādis, aut in condiendis cibis nō ferres, postu-
las ut deus & homines ferant in re tanti momen-
tis an existimas satisfactum esse tuo uētri si alius
pro te comedat, si alius pro te bibat, si alius pro
te dormiat? nō opinor. qua fronte igitur audes
permittere, ut alius pro te laboret, ut alius pro
te concionetur? quod sanē non minus, immo
etiam multo magis necessarium est ad legitimā
eius officij administrationem quod tibi usurpas
quam est uel ipse panis ad uitam hominū tuen-

Episco. & alio. mini. ecclesie. 60

dam & conseruandam. sed scias quandoqui-
dem uis nunc, ut alius pro te doceat, ut alius
pro te laboret, futurū quoq; omnino ut deus
pro te hæreditatem regni cōlestis consequatur,
quateris sanē tu foras, nam qui laboris parti-
cipem non est, neq; glorię se unquam fore parti-
cipem speret. Dic mihī obsecro. Num deterio-
ris cōditionis est resp. Christiana, q; sint aliæ hu-
manæ & prophanæ resp. publicæ? istis nondū in-
tellectum est, ut permittatur rectoribus earum
non residere, inauditum est, quod absentes per-
cipiant salaria ab illis designata, & in illa Chris-
tiana, spiritali ā cœlo delapsa & omnium or-
dinatissima resp. publica debent esse istæ tam co-
gnita & probata? Si hæc non permittunt pro-
phana hominum tribunalia (& id iure optimo)
putas ne concessura diuinæ?

Deinde considerasse oportuit, quot absur-
da proposita opinio in ecclesiam Dei inuexit.
Primo cum persuasum est, quod episcopo ab-
senti licet detondere oues, & earum lana & lacte
potiri propter præsentem & residentem Vica-
rium, hinc continuo emanauit, quod unus
plures simul occuparet ecclesias cum æque fa-
cile iudicauit plures præsentēs & residentes ha-
bere uicarios atq; unum. Cum tamen nihil ab-
furdus, neq; magis perniciosum in ecclesia fue-
rit (ab assumpto Christo) excogitatū, & nūc uix
est alius abusus, qui magis uexet ecclesiā Christi

Quæstio
lanata sūt
ex contraria
opinio
ne.

Caput. XI. De necess. residentia

quàm iste de pluritudine ecclesiarum. Secundo hinc uenerunt in ecclesia dispensationes illę siue potestates percipiendi fructus in absentia, quo malo quantum pariantur animę fidelium & miseranda plebs, quam uidit & deplorauit Christus ueluti oues non habentes pastorem, nemo est qui non intelligat. Tertio hinc etiam cognouit ecclesia episcopos titulares, quos necesse ẽ institui ad ministeria episcopalia peragenda uice absentium episcoporum, quibus monstretur quantum uexetur ecclesia Christi, uidemus & dolemus uniuersi. Isti mercenarij & factitij episcopi sunt qui inuenerunt in ecclesiam infinitam multitudinẽ abusu suum, quo circa uehementer cupit ecclesia catholica eos aboleri, sicut iam olim fecit Damasus papa, & post illum tota uetus ecclesia in corepiscopis. Quarto & aliud absurdũ deriuatum est ex opinione contraria, nempe ut episcopi non pauci simul ecclesiasticam & ciuilem administrationem obirent, cum tamen omnes ueteres canones tam seueriter uetent, nequis functioni ecclesiasticę deputatus (minime autem omnium episcopis) curam ullam rerum secularium suscipiant. Item noua hæc opinio peperit prophana tionem istam diuinorum sacramentorum, quam passim uidemus fieri in ecclesia per conductos ministros, ut iam nihil penẽ in ecclesia administraretur sine pretio, & quasi extinctam uideamus iam legem illam quam ministris euangelicis præscripsit Christus. Gratis accepistis, gratis date.

Syno. Carthaginens.
Syno. Triburienfis.

Episco. & alio. mini. ecclesie. 61

& in administratione aliorum sacramentorum passim uidemus abusus, & prophanationem præsertim eorum quę per solos episcopos possunt administrari, ut sunt ordo & confirmatio, quorum abusu causa est episcoporum a suis sedibus absentia: nam si episcopi residentes per se administrarent sacramentum ordinis, promouerent necessarios, exploratos & idoneos ministros, & non grauaretur ecclesia tam promiscua turba sacerdotũ. Deinde si non absentes a suo grege pastores ecclesiastici, uitarentur & alij abusus circa sacramentum confirmationis non infrequenter accidentes, primum quando cõtingit eos inuisere dioceces suas (cum raro id fiat) ungunt sacro chrismate quotquot illis offeruntur etiam infantulos uix ab uberibus matrum ablactatos, quos oportebat prius edoceri in fide & religione quam professi sunt in baptismo, & illam explicare coram proprio pastore confiteri. Secundo euenit nõ raro repetere hoc sacramentum & eosdem infantes bis aut ter ungi, quod tamen cauere tur præsentia & cura pastorum ecclesiasticorum. Hæc omnia mala & absurda nata sunt, & multo plura monstra paritura est persuasio hæc delicta absentia pastorum. Cum tamen secundum Deum nihil minus licere possit. Et, ut semel cõcludam, puto & omnia mala & peccata populi Christiani profluere ex ocio & absentia pastorum ecclesiasticorum, Ezech. quod & dominus aperte per Ezechielem Pro. cap. 34.

Capit. XI. De necess. residentia

Cap. 10.

Grego.
papa.

phetam significauit dicens. Dispersæ sunt oues
meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in
deuorationem omnium bestiarum agri, errauerunt
greges mei in cunctis montibus &c. Et
quid est non esse pastorem, nisi abesse illos ab
ouili Christi, neq; esse in ecclesia qui pastorum
officio fungantur? Hoc ipsum & per Hieremiam
clamabat e coelo princeps pastorum. Quia stulte
eegerunt pastores & dominum non quaesierunt,
propterea non intellexerunt, & omnis grex
eorum dispersus est. Quæ omnia mala beatus
Gregorius recte interpretatus est pastori nescien-
ti aut negligenti, ascribenda, dicens. Non admit-
titur pastoris excusatio, si lupus oues comedit,
& pastor nesciat. Quæ sententia pro regula iur-
is ecclesiastici nunc habetur. Itaq; ni suffocare-
mus rationem nobis inditam, dum affectibus
obsequi discipimus, nemo est tam cæcus, quin
uideat, qui de residentia dubitant in sole meridia-
no lucem quaerere.

CAPVT .XII. EXAMINATUR, AN
sint aliqua, quæ possint excusare episcopum à perpetua
residentia & soluuntur rationes aduersariorum.

VB NASCITVR ex priori
& altera controuersia, quæ sint,
quæ possint excusare episcopum
ab ordinaria & regulari residen-
tia personali, qm necesse est esse
aliqua quibus legitime interdum excusetur absens

Episco. & alio. mini. ecclesie. 62

episcopus, nisi uelimus centurias episcoporum
damnare, deinde quid respondebimus ad ratio-
nes aduersariorum, quarum prima est.

Est infinita multitudo episcoporum quibus iam pro
lege est non residere, exceptis paucis qui p breue
aliquod tempus interdum residere solent, & id,
data aliqua occasione, regulariter aut satis pu-
tant fecisse, si idoneos Vicarios subrogauerint.

Secundo residentia non est necessaria nisi pro-
pter curandam animarum salutem. Sed ali-
quando episcopus sufficienter & sufficientius ge-
rit curam animarum per alium q; per se, ergo
tunc non tenetur personaliter residere, etiam
si nulla necessitas ecclesie, uel propria cogat
illum abesse ab ecclesia sua. Nullo alio argumen-
to (quod ego sciam) ualent partem oppositam
utcumq; apparentem reddere. Sunt multa nunc
in uita mortalium similia, quæ solus usus uel abu-
sus fecit, ut ab aliquibus uerterentur in dubium,
cum olim nunquam uisa fuerint digna, ut de il-
lis uel ambigeretur.

Ad hanc subnatam controuersiam respondeo
duo. Primū est, nihil est meo iudicio qd' possit
excusare episcopum à regulari presentia sua, &
cura ouium suarum mihi non indiligenter consi-
deranti rem hanc, nunquam potuit occurrere
aliquid quo episcopus aliquis posset iuste excusa-
ri coram Deo ab ordinaria residentia. Dixi,
coram Deo, Quoniā coram hoibus multa sunt
quæ eum reddunt excusatum, quoniam siquid

Nihil est
qd' excuset
perpetuā
absentiam
pastoris à
grege suo.

Capit. XII. de necess. residentia

esset, istud maxime, fungi aliquo ministerio in curia summi Pontificis, exempli uice, esse illi à se cretis, aut ab audiendis causis Cameræ apostolicæ, uel Rotæ (quam uocant.) Sed ut uere & pie annotauit Cardi. Caietanus certum est huiusmodi ministros non excusari, & abusum esse ecclesiæ catholicæ perniciosum, assumi episcopos ad huiusmodi ministeria, & pastores spirituales in similibus occupari, cū possint per nō episcopos æque bene exerceri, de quibus non minus uere quā sancte dixit prædictus Card. episcopi in istis & similibus ministerijs sunt in ecclesia, quod sunt monstra in natura. Quid obsecro magis monstruosum q̃ episcopum & pastorem animarum esse iudicem causarum ciuiliū, uel esse amanuensē uel à secretis pontificis, quæ monstra (proh dolor) uidemus passim, et ecclesias Christi perinde ac si uiduæ essent, proprijs sponis carere, & gregem dominicum sine pastore, quam rem perpendens recte Innocentius. 6. Beneficia ecclesiastica non nisi probatissimis sacerdotibus, tum uita, tum doctrina dare curauit, statimq; coronatus omnes prælatos, & quotquot beneficia habebant ab aula & curia sua abegit, & ad ecclesias suas sub anathematis poena abire coegit. Dicebat enim oues pasceudas à proprio pastore, non à mercenario custodiri debere. Sed quid in re perspicua atq; manifesta moramur si esse Cardinalem in ecclesia Romana, & assistere Romæ pro expediendis

Factū In =
nocētij. 6.
circa præ =
latos eccle =
siasticos

Episco. & alio. mini. ecclesiæ.

63

negotijs uniuersalis ecclesiæ, hoc non excusat episcopum à residētia in ecclesia sua, quanto minus excusabunt alia ministeria tanto inferioris gradus. Assumptum uero probatur ex antiquo iure canonico in cap. bonæ memorię de positu. prælato. & in. c. exegistis de cleri. non residentibus. Item ex Synodo Tridentina sessione. 6. de Synodus Tridentina creto de residentia. In quo diffinitum est nullos episcopos quouis gradu uel dignitate fulgentes excusari à residentia personali in suis ecclesijs, & scio hæc esse mentem Synodi, & sic explicatam per plures patres in publicis cōgregationibus, nullos neq; Patriarchas nec Cardinales excipi ab hoc canone, & nimirum cum idem sit de iure. Siquis tamen obijciat in hac parte multorum contrariam consuetudinem, dicemus cum Cardinale Caietano, q̃ hæc abusio, non consuetudo dicenda est.

Hinc collige unum aliud, quod si hæc ministeria quæ ecclesiastica sunt, & ad bonum uniuersalis ecclesiæ pertinentia, non faciunt excusatum episcopum absentem ab ecclesia sua, multo minus excusabunt officia ciuilia, siue mundana alia munera, quibus funguntur non rari episcopi in curijs & aulis principum, quibus satis erat dixisse Apostolum Paulū. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat, cui se probauit. Si ergo uelint Christo placere, necessum est ut se explicent ab huiusmodi secularibus negotijs.

Synodus
Tridentina

Inexcussa
biles epi =
scopi qui
obeunt of =
ficia pro =
phana.

Caput. IX. De necess. residentia

Que ex- Secundum, dico qd possunt occurrere aliqua, *cusant tem* & interdum etiam occurrunt, que iusto excusant *porale ab* absentiam temporalem epi ab ecclesia sua, tem- *sentia epi* poralem dico exempli gratia, ad annu, ad biennium uel parum amplius uel minus. Primo *scopi ab ec* currit interdum persecutio temporalis, qua iusti- *clesia sua.* te iusto potest abesse. hoc dico si sit persecutio personae, & non ecclesiae uel aliarum ouium suarum, qm tunc tenetur bonus pastor ponere animam suam pro ouibus suis. Item qm praesentia epi non est necessaria ecclesiae, na si sit, negligenda est uita corporalis pro salute ouiu suaru. Extra hos casus imminente periculo persecutionis potest epi abesse ab ecclesia sua durante persecutione, ut Paulus missus est in sporta ut fugeret Damasci persecutionem Iudaeoru. Et Athanasius fugit ab ecclesia sua instante persecutione Constantij imperatoris Arriani, quo tempore exularunt multi sancti episcopi ab ecclesijs suis.

Secundo, iusto etiam excusat episcopum aliqua eius aegritudo corporalis, si episcopus laborat morbo aliquo in ecclesia sua, potest ad tempus abesse causa recuperandae ualitudinis amissae.

Tertio, si contingat celebrari conciliu aliquod generale uel provinciale, potest & debet abesse quandiu durat conciliu, qm proprio fungitur munere, si interfit synodi alicuius celebrationi.

Quarto, si mittat ipse Legatus ad Caesarem uel Pontificem ad tractanda aliqua negotia, uel fidei uel ecclesiae suae, uel alterius, uel ad componenda pace

Episco. & alio. mini. ecclesiae. 64

inter principes aliquos fideles, uel siquid aliud raturum & peregrinu occurrat, quo casu et cum aliquo incommodo ecclesiae suae potest et debet epi uare Rem, Christiana, & ad ips abesse propriae ecclesiae, na sumus inuicem membra, et si patitur unum membru, necesse est compatiantur & reliqua, si gaudet & cogaudeat & mutuas opas nobis tradamus.

Quinto, iusto excusaretur epi expresso aliquo mandato epi Romani accersitus ad tempus aliquod breue, pro ministerio aliquo & bono ecclesiae uniuersalis, uel Reipub. Christianae, sic tamen, ut expedito ministerio redeat ad propriam ecclesiam, hoc casu arbitror excusari, quis si comode posset suppleri per non epi, Pastor animarum non erat separandus a suo grege. Et haec uno quidem iudicio uocauit synodus Tridentina in sessio. 6. & 7. legitima impedimenta & causas iustas et rationabiles quibus excusari potest epi absens ab ecclesia sua, uel siquid simile istis occurrat.

Reliquu est, satisfacere rationibus contrarijs. Ad prima, dico primo, & amplector finiam Caleta. Card. qd illa abusus, non consuetudo dicenda est, secundo tantam multitudinem ministrorum dari si in praedicto abusu perseveret. Certe mihi christiano, uehementer dolendu est, & ueritate dico (cum apostolo Paulo) testimoniu mihi perhibere conscientia mea, qm tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem quorum est adoptio filiorum & gloria & testamentum.

Ad primu argumen.

Capit. XII. De necess. residentia

Ad secundū argumentū Ad secundā, respondetur qđ debita personalia nō possunt iuste per alium suppleri. Talis est cura pastoralis. Deinde posse ecclesiam æque sufficienter gubernari per alium est de per accidens (quod uocāt dialectici.) quę autem per accidens siue contingenter eueniunt, non excusant à uinculo præcepti, qm̄ hæc nō mutant naturas regu-

Tertiū argumentū. Tertio arguitur ab aduersarijs sic, humana institutione factus sum episcopus, & Papa potest cū causa priuare me hoc episcopatu, & transferre de hac ecclesia in aliam, ergo nō teneor ex iure diuino exercere hic officiū sacerdotale, ac proinde, nec residere. Hinc rursus colligūt, ergo poterit & mecū humana autoritas dispēfare in residentia. Hac ratione inducti sunt aliqui, ut negarent residentiam esse de iure diuino. Ingenue fateor, ego obstupui quando primo intellexi hæc tam friuola & puerili ratione adduci aliquos uiros alioqui doctos in tam nouam, falsā & pernitiosā opinionem, eodem argumento probarent, ex iure diuino nos non teneri parere præpositis nostris. Primo quia humana institutione ego præfectus sum huic reipublicę. Deinde humana etiā autoritas potest me remouere à magistratu, & eadē potest me transferre ab hoc magistratu ad alium. Et cum his certum est, & extra controuerſiam, obedientiam ex iure diuino exhibendam esse præpositis, & eodem iure deberi mihi quandiu sum in magistratu, & si contingat me remoueri, deberi successorī meo. Item eo ar-

gumento

Episco. & alio. mini. ecclesie. 65

gumento astrueretur furari tunicam meam non esse contra ius naturę, quia ex iure positiuo hæc tunica est mea, & humana autoritate possum illa priuari, quod illi respondebunt ad hæc argumenta, nos dicemus ad suum argumentum, illi autem uelint nolint dicturi sunt, multa esse in ecclesia similia, quorum institutio generalis facta est ex iure diuino, uel ex iure naturali, earum tamen determinatio particularis fieri debet per iura humana, siue positiua, uerbi gratia, obediendum esse præpositis siue prælatis est præceptum à iure diuino, non esse accipiendas res alienas, est præceptum à iure naturę: Quod autem ego sim prælatus huius reipublicę uel illius: Item quod hæc tunica sit mea uel alterius, hæc faciunt humana iura. Ad hunc modum episcopos exercere per se officia sacerdotalia in suis ecclesijs, ac proinde in eisdem residere est præceptum à iure diuino: quod autem ego sim Episcopus Tridentinus, uel Veronensis hoc faciunt humana iura quandiu fuero Tridentinus, tenebor iure diuino ibi residere, si translatus fuero ad ecclesiam Veronensem, tenebor in ea residere.

Ex prædictis colligetur lector quod si residere in ecclesia à qua accipio commoda temporalia, mandatum est à iure diuino, necesse est eodem iure prohiberi omnia, quę necessario impediūt personalem residentiam. Cuiusmodi sunt occupatio ministrorum spiritualium in officijs se-

Caput .XII. De necess. residentia

cularibus, & pluralitas ecclesiarum, uel præbendarum ecclesiasticarum in diuersis ecclesijs & si quæ sunt huiusmodi, sunt autem & alia multa quæ necessario impediunt personalem residentiam episcoporum et aliorum ministrorum spiritualium in suis ecclesijs.

Finis controuersie De residentia.

66
ILLVSTRI AC REVERENDISSIMO
in Christo Patri ac D. D. Francisco de Navarra
Episcopo ecclesie Pacensis F. Bartholomæus Carranza de Miranda Christi
sui gratiam et perpetuam in
domino felicitatem.

BENE habet, Pater in Christo obseruandissime, quod nihil mali ex concilio hactenus subortum est, nec ex eius discessu. His enim tan calamitosis temporibus bene nobiscum actum putandum est. Si uel res suapte natura optime in uenenum non conuertantur, aut si dum uni malo mederi studemus non multo grauiora excitamus. Ut mali solent medici, qui si reducijs curandis adhibeantur, aut hominem interimunt, aut pro reducia ignem sacrum substituunt. Bene itaq; nobiscum actum est, immo uero præclare. Clamet posthac orbis, efflagitet medicam opem, queratur quantum potest, opprimi indignis modis, nunquam me auctore ad huiusmodi medicos hac tempestate cōsugiet. Fera, dissimulet, ringatur potius quam manum sibi porrigi postulet. Quid ergo, inquires, an tu medicos ægrotis non necessarios putas? an Domini Christos ineptos curandis morbis arbitris? nonne patres illi ueteres huiusmodi dietis uarias hereses, multiplices abusus exterminarunt? nonne sic colenda est uinea Domini? nonne euellenda sunt zizania? Nonne sal putredinem rescindit? Nonne sol tenebras expellit? An tu putas manum Domini abbreviatam? an colorem omnes occidit? an salem euanuisse? an solem obscurat?

tum? Nimis, ut uerū fatear, Pater optime iuges, nec scio
quid tibi tutō possim respondere. Illud tamen certum ha-
beo male ualentes medicis indigere, et bonos esse medicos
Christos Domini, nescio tamen qui fieri uideam, ut nihil
hac uia proficiamus. fortasse non culpa remedij, sed ma-
gis huius tēporis. Et quia potissimum alexipharmacum
Christus Dominus noster præbere & debet & potest,
uisum mihi est adscribere huic opusculo orationem quam
anno circumactō ad patres tui ordinis habui. Qua peto
quam maximis possim uotis an hoc tempore Christus te-
sus dignetur Israeli regnum restituere. Res ipsa clamat
nondum aduenisse tempus illud pijs omnibus exoptatum.
Reliquum est, ut ad hanc postremam anchoram decur-
ramus, & oremus Christum, ut maturet, nec nos sit necesse
punire, ut Cadmea pereamus uictoria. Vale. Ex Triden-
to. 11. Calendas Maij. M. D. XXXXVII.

67
CONCIO R. P. FRATRIS BARTHO-
lomæi Carranzæ de Miranda Hispani ordinis præ-
dicatorij habita ad Synodum Tridentinam
prima Dominica Quadragesimæ:
Anni M. D. XXXXVI.

Domine si in tempore hoc restitues regnum
Israeli? Act. Cap. I.

ERBA hæc Reuerendissimi Pa-
tres, Apostolicæq; sedis uicarij,
Pastores obseruandissimi do-
ctissimiq; uiri, scribit Lucas in
actis Apostolicis, quæ recensui,
ut essent orationis, quam apud uos habiturus
sum, mihi fundamentum. Cum mecum euoluo
præsentem reipublicæ Christianæ statum, et ol-
uo autem sæpissime, & insignem eius immuta-
tionem, in diuersa trahori: Nam, ut uerum fatear,
uix adduci possum, ut credam cum res homi-
num intueor, facili alueo omnia processura. Rur-
sum cum Dei potentiam cum pari benignitate
coniunctam animaduerto, omnia mihi polli-
ceor, ni uererer ne nostri mores adeo distorti
obstarent. Itaq; cum me extricare non possum,
ad Christum Iesum unicum ueritatis oraculum
soleo confugere & ab eo sciscitari, quibus uer-
bis & in præsentia uestra usus sum. Et quamuis
uos omnes intellexisse animaduerto unde hæc
uerba deprompta sint, non tamen grauabor,
dummodo per uos liceat, locum ipsum sacræ

scripturæ indicare.

Ascensurus Christus ad superos, unde uenerat in unum locum coegit discipulos suos. Illi igitur ubi conuenissent, percontabantur illum dicentes: Num in tempore hoc restituis regnum Israeli? Rogabant certe de terreno hoc & temporali regno, nondum immutati ex alto, & communi ludæorum cecitate laborantes, huius mundi gloriam atque uitæ splendorem, putabant esse regnum cælorum, & Christum expectabant illius terrenæ Sion restauratorē futurum: Subegerant enim iam totam Palestinam Romani, & iuxta oracula Prophetarum pro illis in Iudæa alienus ab Israël imperabat Herodes. Venerat iam redemptor orbis, & absoluto opere, quod demandarat illi pater, redibat, Sed cum nondum Israelitico regno restituto abiret, hoc ipsum rogabant Apostoli, quod & alij duo discipuli uenientes Emauntē dixerant. Nos sperabamus quod esset redempturus Israël.

Ingens aperitur campus loquendi in quo modis mihi potius querendus est ne et ipse re tam multiplici obruar, & uos iniusta oratione fatigemini, quam uerendum ne argumento destituar. Temperabo igitur mihi, ac uestri, quam par est, habeo rationem, & illud tantum ob oculos ponā quam grauē iacturā ecclesia fecerit non solum terrarum & nationum, quæ christiano nomine censebantur, uerū etiam priscorum morum, quibus perditis necesse fuit ad hoc de-

uenire calamitatis. Et erit, ut intelligo, bipartita hodierna oratio, una parte de imperio agam, altera uero de spirituali. Vtemur enim hoc loquendi modo, & utrunque imperium uocabo, dum uniuersam Christianitatem quam late olim patebat bonis uiuentem moribus significare uolo. Quo facto intelligetis proculdubio me non sine magna causa subinde fluctuare, dum dubito quo pacto possit ecclesia in integrum restitui, ac non temere Christum interrogare an hoc tempore restituat regnum Israeli, Solus enim uerum respondere potest, & facere. Quod si quilibet in re nihil agere possumus sine ope diuina, optimo quodam iure hodie summus ille artifex, mentium nostrarum illustrator inuocabitur qui & extincta corda nostra accendat, & accensa suo igne inflamet. Veni creator spiritus, mentes tuorum uisita &c. Et sicut ex ordine seraphi

co mandasti unum, qui correpto calculo ex altari emundauit labia Esaie, lega ad me alterum, qui carbone igne tuo accenso adurat præcordia mea, depuret labia mea, & auferatur iniquitas mea, ne cum uenero ante tribunal Christi dicam. Væ mihi, quia tacui, quia uir pollutus labijs ego sum. Spiritus alme non peto Ciceronis uerba, sed ea quæ postulabat Paulus, cum scribebat Ephesius, ut detur mihi sermo in apertione oris mei, ut cum fiducia audeam loqui, quæ ad Dei gloriam, & ædificationem Ecclesiæ oportet me loqui, & profecto si

Distributio orationis.

Inuocatio spiritus sancti.

quando aliàs commodum fuit à Christo optimo maximo hoc quærere, hac die commodissime debet, ut in ipso, quod aiunt, temporis articulo. Refertur enim hodie patres in euangelica lectione, & uelut oculis subiicitur celeberrima illa monomachia, nō alicuius ducis humani, sed Iesu Christi Dei nostri, nec cum uulgari hoste, sed cum exercitissimō, & iuratissimō in perniciem humani generis. nunc etiam pro ecclesia statuatur hoc concilio dūce, nō ab re igitur quæremus an hostes sit superaturus & in regnū restitutus Israelē. Ductus est (inquit Matthæus) Iesus in desertū à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Conteniebat autē Christū tentari, ut disceremus nos in tentationibus uincere, & ut haberemus pontificem per omnia tentatū, qui posset cōpati infirmitatibus nostris. Hoc euangeliiū totius ecclesie corpori accommodādū est, quoniam Christus quidē tentatus est, sed uicit. Ecclesia autē adhuc tentatur, quia uictore Christo, & de morte & fatana actō iam triumpho, mox serpens ille antiquus, adgressus est cū ecclesia facere, quod molitus est cū Imperatore nostro. Ideo semper uel impiorū, aut tyrānorū aperta pugna, uel hereticorū occulta persecutione, ac tandē regnō mūdi tentata est, & nunc etiā tentatur. Quid autē olim egerit cum Christo, tam notum & explicatum est ex historia euangelica, ut superuacaneum uideatur in præsentiā uestra quicquam de eo dicere. Veniam ad ea quæ assumpto Christo ad pa-

trem Satanæ opera passa est tam in temporalibus quam spirituali regno Respublica Christiana de quibus me primum dicturum, sum pollicitus, si hoc tantum admonuero. Per Israelē in diuinis scripturis non infrequenter populum si delem designari. Is autem populus partim temporaliter militat, & regnat in terris, & partim cum suo rege Christo triumphat in cœlis. Potissimum autem gaudet principatu quodam spirituali, & diuino sibi peculiari, nam terrenum, & temporalem principatum habet non tantum Israel, hoc est, fidelis Deo populus, sed etiam Esau & cæteri eius ordinis infideles populi, frui autem cœlesti, & spirituali regno soli Israeli concessum est.

Profecto saluatore, & Imperatore nostro ad superos, Israel, hoc est, populus fidelis, qui tunc ante missum Spiritū Sanctū manebat in terris, angustis admodum terminis claudabatur, quippe qui totus in Hierosolymitano illo coenaculo cōtinebatur, teste Luca, qui ait. Erant omnes unanimiter perseverantes in oratione cum Maria matre Iesu. Erat autem turba hominū simul mulserē centum uiginti. Post decem autem dies hausto Spiritu sancto mox dilatatus ē populus Israel, & extendit tentoria sua per orbem uniuersum, dispersi discipuli, præcipue autē Apostolorum eximij Petrus & Paulus, quorum alteri credita est Iudæa, alteri uero gentium prouincia deman-

*Præ pars
orationis
de regno
temporali
ecclesiæ.*

ras, mariaq; uoluitantes ferè omnes gentes rede-
gerunt sub iugum Christi, ut Paulus de se refert
tum usq; ad Illyricum repleuerim euangelium Chri-
sti. Tandem eius opera, & aliorum Apostolorum
in omnem terram exiuit uox euangelij, & ab
oriente usq; ad occidentem propagata est eccle-
sia, ita ut breui temporis curriculo in toto iam
orbe regnaret Israel. O beata secula, quæ uide-
runt in Israël sua gloria, sed non diu passus est sa-
tan, ut tanta felicitate frueremur. Ab eo die quo
uictus est à Christo, contendit esse uictor nobis-
cum, continuo suscitauit hæreticos, & incircum-
cisas gentes, quæ perpetua pugna, exercent eccle-
siam. At nunc Patres quis poterit sine ma-
gno animi dolore commemorare in quas reda-
cti sumus angustias? Amisimus totam Aegy-
ptum, amisimus Ciliciam, Syriam, utraq; Asiam,
ad quas regiones uas electum diuinus Paulus
portarat nomen Christianum. Satanæ opera
iacet desolata Aphrica, ubi olim splendebant
illa Christianæ religionis fulgentissima syde-
ra, Tertullianus, Cyprianus, Augustinus, &
eius ordinis alij, & bona Europæ pars abiecta,
ac deserta iacet sine Rege, sine lege, sine mori-
bus, sine ullo christianæ religionis consorcio,
ubi tot ciuitates, tot populi, tot Imperatores,
tot Reges, & Principes cultu ueræ fidei, & mor-
um splendore præstantissimi, ubi tot celebra-
rima Christi, & sanctorum eius templa in cru-

delissimam iam Turcarum, & Barbarorum di-
tationem deuenerunt, ita ut per tot annos nihil
audiamus aliud, quàm Israelis, & regni Christia-
ni diminutionem, & excidia. In omnium me-
moriam est Constantinopolis expugnatio in qua
Imperator Orientis obruncatus est, & quod
reliquum nobis erat orientalis roboris, ac splen-
doris amisimus. Vbi sunt Patres Patriarchales
illæ sedes, & ecclesiæ catholicæ artes munitis-
simæ? Antiochena in qua primum Petrus, &
post alios nunquam pro dignitate laudatus di-
uinus Ignatius, qui tot & tantos pro Chri-
stiana fide tulit labores? Alexandrina in qua pri-
mum Marcus, post alios acerrimus ille no-
stræ religionis propugnator Cyrillus tandiu se-
dit? Hierosolymitana in qua Iacobus frater do-
mini, Constantinopolitana in qua tot sanctis-
ac eruditissimi uiri christiane regnarunt? Vbi
sunt Ecclesiæ illæ Corinthiorum, Ephesiorum,
Colossensium, Galatarum ad quas tam sedu-
lo scribebat Paulus? Vbi sunt illa duo splendidis-
sima imperia in quibus tam feliciter regnabat
Israel? Infelix Græcia, quæ olim humanarum
rerum arbitra, atq; omnium doctrinarum in-
uentrix tam misere corruisti usq; adeo ab hinc
ducentis annis pertinaciter castam, & sanctam
Hilarij, Athanasij, Chrysostomi, Cyrilli, Epis-
phanij, Basilij, utriusq; Gregorij, & aliorum
sanctorum patrum doctrinam deferuit, ut ea
deserta collapsa sit religio, qua collabente, ita

tota cum imperio suo misserrime interiit. Hæc omnia loca amitti, ac deuastari, & tandiu in potestate infidelium esse, passi sunt principes Christiani, dum quæ sua sunt quæerunt, non quæ Iesu Christi, dum quisque simultatibus priuatis indulget. Carprim hæc attigi Patres, ut eorum memoriam reficarem quæ uiuentibus maioribus nostris accidere, quæ uero nostra ætate gesta sunt, neminem esse arbitror adeo supinum qui non omnia habeat in numero. Vidimus amissam nostra tempestate celebrem illam insulam Rhodum, Italiæ, & Hispaniæ partes aliquot depopulatas. Vidimus occupatam Vngariam & occisum pium Regem Ludouicū, nobis uidentibus Mahumetus hic Turcarū princeps, & nostræ religionis hostis, Austriæ bonam partem inuasit & diripuit, & continue christianorum cedes & lachrymæ clamant in coelum, & sanguis fratrum nostrorum effusus ad Dominū de terra uociferatur: Vindica Domine, uindica Domine sanguinem nostrum qui effusus est. Quis christianus hæc audiens nō perhorrescat? O fœces christianorum pectora, si cū hæc intelligunt nō commouentur, Domine num in tempore hoc restituis Israeli tot populos & tot regna? Sed cum de terreno ac temporali regno tecum agam, uereor ne mihi dixeris, Regnum meum non est de hoc mundo, Audio, sed uideo nescio quo nexu hæc duo inuicem colligari, & tam amice coniurare, ut uix contingat alterū ab altero separari.

Sed iam ad alteram nostræ orationis partem transeamus.

Ad cognoscendam Patres Israelitici regni destructionem spiritualem necesse est eiusdem constructionem intelligere, in qua Ioannem Apostolum in suis reuelationibus audiamus, qui ait. Et ego Ioannes uidi sanctam ciuitatem Hierusalem, nouam, descendentem de coelo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam uiro suo, & audiui uocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitauit cum eis. Magnum & admirabile est quod hic Ioannes uidit, proinde dum illud uult omnibus esse persuasum, ob maiorem rei fidem seipsum nominat dicens, Ego Ioannes &c. Iam ergo quid uiderit, & quid sibi uelint ab eo uisa diligenter inquiramus. Vidi, inquit, sanctam ciuitatem Hierusalem &c. Quæcūque hic auditis ad impollutam Christi sponsam & ecclesiam Israelis pertinent. Primo autem dicitur sancta, id est, non prophana, nō iam carnalis, sed spiritualis à mundi spiritu seiuincta, et cōsecrata Deo, id enim designat sancta. Secundo dicitur ciuitas Dei, in qua Deus ipse regnat & agnus, ciuitas inquit spiritualis diuinis gubernata legibus, non humanis. Eas enim nō agnoscit mundus quas illi rex eius Christus præscripsit, cum ueluti pro tribunali sederet in monte dicens, Ego autē dico uobis nō resistere malo, sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi & alteram, & ei

Secunda
pars orationis de re-
gno spiri-
tuali eccle-
siae collata
pso.
Cap. 21.

Matth. 5.

qui uult tecum in iudicio contendere & tunica
tuam tollere, dimitte ei & pallium, & uolenti
mutuare à te, ne auertaris, audistis quia dictum
est, diliges amicum tuum & odio habebis inimi-
cum tuum: ego autem dico uobis diligite inimi-
cos uestros, benefacite his qui oderunt uos, ora-
te pro persequentibus & calumniantibus uos,
ut sitis filij patris uestri &c. Has leges ignorat
mundus & damnat, tantum abest ut statuatur, uel
probet, has tamen uenerantur & obseruant qui
uolunt esse incolae huius regni, sunt autem om-
nes fideles Dei & electi quemadmodum Paulus
scribit Ephe. Vos estis ciues sanctorum & do-
mestici Dei. Tertio appellatur ciuitas hæc, Hieru-
salem, nihil simile habens cum illa terrena, præ-
terquam quod eius nomen ipsi competit, & quod
illa corporea in nonnullis typum gessit huius
spiritualis, utpote in eo quod perpetuos hos-
tes habuit, gentium populos, & templum Dei
in ea fuit, sic nimirum & in ecclesia Dei, regnum
Israelis, insurgunt incircumcisæ gentes, & uerum
templum Dei est in ea, in qua sola est fides, & ue-
rus Dei cultus, & ratio etiam nominis huius re-
gno maxime congruit. uox hebræa uisionem
pacis, siue concordie significat, & ubi magis ue-
ra pax & concordia quam inter ueros ecclesiæ
filios & huius regni ciues: iam superest ut quar-
tum declaremus, nempe quid est quod hæc ciui-
tas dicitur noua? Primum obseruate omnia quæ
ad Christum pertinent, noua in scripturis ap-
pellari, uti Esaias de eo prædixit. Vocabitur ti-
bi nomen nouum &c. & Hieremi. Feriam do-
mum Israel fœdus nouum &c. Et Ioan. ex Domi-
no refert. Mandatum nouum do uobis, & ita
de alijs, noua, inquam, dicuntur omnia pro-
pterea quod hæc humana cum his quæ domi-
ni nostri Iesu Christi sunt collata, uelut uetera,
consumpta, debilia & infirma sunt. Deinde illa
noua sunt quia à carnis & sanguinis communio-
ne sunt aliena. Item dicitur ciuitas noua, quod
iuxta aliarum morem haud quaquam sit, illæ
nimirum sunt lapideæ uno loco circumscriptæ,
uno tempore conclusæ, plenæ etiam inter ciues
dissidijs, criminibus, rapacitate, mendacijs, adul-
terijs, carnales per omnia. Ista uero nihil tale ha-
bet, quandoquidem est spiritualis & una nul-
lo tempore conclusa, nullo certo loco, nulla ra-
tione aut gente, nullo denique populo determina-
ta, sed una palmites suos in orbem uniuersum
per tempora quælibet præterita, præsentia &
sutura extendit. Et quæ à formatione Adæ pri-
mi hominis ad finem usque seculi, eadem fuit, &
est, & erit semper, sub uno capite conditore ge-
neris humani, & redemptore filio Dei. Ille dissi-
dijs plenæ, ista spiritus unione plena, charita-
te, pace, ac reliquis coelestibus & spiritualibus
charismatibus. In alijs regnis nulla gloria nisi
iuxta carnem & sanguinem, in regno Israelis
gloria quidem & immensa, sed non uana nec
caduca, sed uera, solida, & firma, in alijs regnis

pellari, uti Esaias de eo prædixit. Vocabitur ti-
bi nomen nouum &c. & Hieremi. Feriam do-
mum Israel fœdus nouum &c. Et Ioan. ex Domi-
no refert. Mandatum nouum do uobis, & ita
de alijs, noua, inquam, dicuntur omnia pro-
pterea quod hæc humana cum his quæ domi-
ni nostri Iesu Christi sunt collata, uelut uetera,
consumpta, debilia & infirma sunt. Deinde illa
noua sunt quia à carnis & sanguinis communio-
ne sunt aliena. Item dicitur ciuitas noua, quod
iuxta aliarum morem haud quaquam sit, illæ
nimirum sunt lapideæ uno loco circumscriptæ,
uno tempore conclusæ, plenæ etiam inter ciues
dissidijs, criminibus, rapacitate, mendacijs, adul-
terijs, carnales per omnia. Ista uero nihil tale ha-
bet, quandoquidem est spiritualis & una nul-
lo tempore conclusa, nullo certo loco, nulla ra-
tione aut gente, nullo denique populo determina-
ta, sed una palmites suos in orbem uniuersum
per tempora quælibet præterita, præsentia &
sutura extendit. Et quæ à formatione Adæ pri-
mi hominis ad finem usque seculi, eadem fuit, &
est, & erit semper, sub uno capite conditore ge-
neris humani, & redemptore filio Dei. Ille dissi-
dijs plenæ, ista spiritus unione plena, charita-
te, pace, ac reliquis coelestibus & spiritualibus
charismatibus. In alijs regnis nulla gloria nisi
iuxta carnem & sanguinem, in regno Israelis
gloria quidem & immensa, sed non uana nec
caduca, sed uera, solida, & firma, in alijs regnis

gloriantur ciues, sed de multitudine diuitiarum,
de uana sanguinis nobilitate: Ciues autem huius re-
gni nihil tale. Ex quorum persona dicit magni-
loquus Paulus: Nos gloriamur in spe glorie fu-
tutorum Dei, non solum autem, sed & gloriamur
in tribulationibus, scientes quod tribulatio patienti-
am operatur &c. Illi nobilitate carnis, ad istos
ciues Ecclesiae dicit Paulus. Videte fratres uoca-
tionem uestram quia non multi sapientes secun-
dum carnem, non multi nobiles, sed quae stulta
sunt mundi elegit Deus &c. Ignobilia et contem-
ptibilia elegit Deus ut non gloriatur omnis caro
in conspectu Dei. Illi in sapientia & scientia, ac
isti, hoc est fideles, nihil minus, Ad quos scribit
Paulus. Fratres scriptum est, perdam sapientiam
sapientium, & prudentiam prudentum reproba-
bo. Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius
mundi? Sunt quidem in hoc regno sapientes, no-
biles, & potentes sed multo aliter, nimirum non
iuxta carnem, sed iuxta legem domini, nobiles
non iuxta sensus uanitatem, sed secundum iudic-
cium Dei. Illi gloriantur in perituris temporalibus
& caducis diuitijs, isti autem gloriantur ma-
gis & gaudent de paupertate. Ad quos scribit Ia-
cobus dicens. Audite fratres mei dilectissimi non
ne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites
in fide & haeredes regni, quod repromisit Deum
diligentibus se? Sunt quidem, & hic diuites sed
alio modo, nempe uerioribus & solidioribus
diuitijs. Quos nos pecuniosos & locupletes ap-
pellamus,

pellamus, illi diuites quidem uocant sed huius seculi,
ut hac nota intelligas spurias has esse diuitias, illas
pprias legitimas & germanas. Olim diu disceptatum
est inter Principes & sapientes huius seculi ubi non sita
esset humana felicitas, quidam dixerunt sita in diuitijs,
alii in uoluptatibus putauerunt esse collocandam,
alii in potestate, alij in honoribus aut humana glo-
ria arbitrati sunt esse ponendam, denique totus mun-
dus consensu clamabat beatos esse diuites, felices
potentes, & qui uitam presentem transigunt in uolupta-
tibus & delictijs. At Christus Rex noster qui nouum
formabat regnum, ut faceret omnia noua ueluti danans
has uoces contra e suggestu clamauit. Beati paupe-
res quoniam ipsorum est regnum coelorum, beati qui lugent,
beati eritis cum uos oderint homines &c. Et deploran-
dos esse iudicauit eos quos mundus beatificat, Vae
uobis diuitibus qui habetis hic consolationem uestram.
Vae uobis qui ridetis, quia lugebitis, Et Iacobus eius
discipulus ad eosdem. Agite nunc diuites plorate ulu-
lantes in miserijs uestris quae adueniant uobis. Me-
rito igitur ciuitas haec noua, & regnum nouum in quo
sunt omnia noua, & cuius rex clamat, ecce uenio, ec-
ce facio omnia noua. Postremo dicitur descendens de
coelo, de coelo descendere dicere, quicquid enim ad
ipsam ecclesiam attinet, descendit de coelo, omnia in hoc
regno sunt coelestia, omnia spiritualia et diuina, omnia
de sursum ad eam ueniunt, unde bene & de sursum
atque etiam sursum esse dicere haec sancta ciuitas. Aposto-
lus Galathis scribens. Illa autem quae sursum est Hierusalem,
libera est, quae est, mater nostra. Et quotquot ad eam

pertinēt sunt ex superis, alij uero ex infernis, illi celestes, isti uero terrestres: descendit ergo olim de celo, sed qua ratione? qua gloria? quo decore? A Deo parata: Maximus est qui parauit & adornauit eam, quantum ergo fuisse putatis illius apparatus? Nō mirum non fuit uulgaris, inanis, aut iuxta hominis sensum, minor est omnis sermo q̄ ut de his prodiginitate quisq̄ loqui ualeat. (Sicut sponsam ornata uiro suo) De quo apparatu in mysterio dixit Psal. Astitit Regina à dextris tuis in uestitu deaurato, circumdata uarietate. Figuratur quoque ille idē apparatus mirifica illa templi Dei & tabernaculi (quod sub lege fuit) exornatione. Sed qua ratione à Deo parata est? Velut sponsa quæ sponso suo traditur, ut in nuptijs fieri solet. Quod Christus sit sp̄sus, & ecclesia sp̄sa manifeste tradit Baptista, Qui habet sponsam sponsus est. Hoc quoq̄ Salomonis Cantica testantur quæ nō dissimili apparatu ipsum sponsum proponūt nobis ornātū, Filia Hierusalem uenite et uidete Regē Salomonis in diademate quo coronauit eū mater sua. Et nequis ambigat an ad ecclesiam Christi hæc pertineant, subiungit Ioannes. Et audiat uocem magnam à throno de ea dicentē, ecce tabernaculum Dei cum hominibus, siue tabernaculum dicas, siue ecclesiam eā appelles nihil interest. O felix & beata Hierusalem beati qui uiderunt hanc nouitatem tuam. Sed soli illi uiderunt & uidebūt qui fuerint spiritu Christi renouati, o quam felix qui uidebit te cum repleberis gloria sponsi tui, & illius impollutis, sanctis diuinisq̄ amplexibus frui incipies.

O quā beatus qui uocabitur ad nuptias tuas, q̄n scilicet traderis uiro tuo, sed cui uiro? nempe agno, Regi summo, Deiq̄ filio, ipsi gloria in secula Amen.

Forſan tacitus cōsiderabit aliquis quorſum hæc dicā, audistis Patres quale Christus statuerit regnum suū, tale cum uenerit requireret à uobis, audistis quibus ciuibus, quibus legibus, quo apparatu constitutum fuerit regnū Israelis. Peregre autē abeunte Rege suo iuxta parabolā Euāgelicā, uos Patres reliquit Vicarios suos, uos Episcopos domus suæ, uos speculatores, uos uigiles, uos doctores, uos custodes huius ciuitatis, uos duces huius militiæ, uos gubernatores huius regni, uos pastores huius gregis, uos patronos huius familiæ, uos sponſos huius ecclesiæ, uestri muneris erat uigilasse super custodia huius ciuitatis, uestri erat iuxta præscriptas à Christo leges regnū hoc gubernasse, uestri erat facere ut iuxta illas irreprehensibiliter uiueret fidelis populus, ad uos pertinebat seruasse sponsam hæc Christi sanctā, impollutam, eisdem ornamentis ornata, quibus Christus illam reliquit. Fingite nunc Patres redire Christum, (redibit autem cito) & requirere sp̄sam suam qualē uobis reliquit, quā obsecro illi restitueris. Num hanc ad hūc angulū orbis contractā? Nū hanc prophana pompa & apparatu seculari superbientem? Num hanc quæ palatiorū magnificentia etiam cum principibus decertat? Nū hanc omnium deliciarum temporalium copia affluentē? Hæccine est ciuitas illa sancta à mūdi spiritu sancta? Hæccine est ciuitas illa Dei, diuinis gubernata legibus? ipsiſſi-

ma. Heu quātū ab illa mutata. Hæccine est ciuitas illa noua? Nūc uniuersa in ea cū ethnicis & barbaricis ciuitatibus. Video cōmunia & antiqua, antiqua in ea regnat auaritia, uetus dominatur ambitio, ad delicias, et diuitias aspirāt & suspirāt in ea ciues uniuersi, Heu, heu Patres, quis hæc cogitare audeat? Hæccine est ciuitas illa quæ descēdit de coelo? Ciuitas illa pfecti decoris & gaudiū uniuersi orbis? Hæccine est illa tota pulchra & decora? Nū, quid est quominus possumus illā dicere totā deformē. De qua Esaias dixit. Omne caput languidū, & omne cor moerens, a plāta pedis, usque ad uerticem non est in ea sanitas. Hæccine ē illa, Noemi, id est, formosa? Audite quid dicat, Ne uocetis me, Noemi, id est, pulchra, sed uocate me Mara, hoc est, amara, quia amaritu dine ualde repleuistis me, egressa sum plena, & uacuā reducitis me. Cur ergo uocatis me, Noemi, quā Dominus humilitauit & afflixit omnipotēs? Vbi sunt ornāmēta tua quibus parabaris spōso tuo tradenda? Vbi sunt monilia tua quibus ornabaris spōsa Christi? Vbi fides illa quæ ēt mortuos suscitabat? Vbi charitas? Vbi cōtēptus ille uitæ & rerū præsentiū? Vbi ardor ille mortis & rerū coelestiū? Vbi sitis illa uidēdi regnū Dei? Vbi amor ille paupertatis? Nunc oēs **Hiere.** (ut olim dixit Hiere.) student auaritiæ: a minimo usque ad maximum, a Propheta usque ad sacerdotem, cuncti facimus dolum. Vbi olim regnabāt castitas, et innocentia nunc regnant ambitio, luxuria, dominandi cupiditas, & uanitas. Heu, heu Patres quis eā sic eis oculis contemplantur? Quis hæc cōsideret sine

6.

lachrymis? O ciues Hierusalem, o ciues huius regie & sanctæ ciuitatis, quis hæc intelligens nō commouetur? Quis si Christianus est, hæc audiens nō perhorrescat? Quis nō miserebitur matris suæ? Et ego cū Hiere. precabor. O Vtinā caput meum aqua, & oculus meus fons lachrymæ, et plorabo interfectos filiis populi mei. Tædet, pigetque Patres, fidem, pietatē religionem, nostris temporibus ita tepuisse, & penē dixerim contabuisse, ut uix earū ulla uestigia sint reliqua, & seruo in maiorum nostrorum aīs insitū tantopere deferuisse, ut cū Hiere. dicere cogamur, Egressus est a filia Siō omnis decor eius, Principes eius facti sunt ut arietes non inueniētes pascua, abierunt absque fortitudine ante faciem subsequēntis, uiderunt eā hostes & deriserunt sabbata eius. Mores uero & instituta maiorum nostrorum, pro legē tenenda, nunc sprete iacent, præuaricatores diuinariū legum, ecclesiasticarum traditionum cōtēptores, impune ceruicibus elatis incedunt, fides in bona nostri orbis parte extincta est, in reliqua admodū exigua parte adeo languet, ut uix uera indicia appareāt, charitas. n. ubique friguit, abusus in dies magis crescent, imo et abusus abusum inuocat, et animus abusibus & sceleribus astrictus nō facile ab eis diuelli potest, huius tātæ imutatiois, huius tā immēsi lapsus a uobis Patres exigitur rō cū sistemini aī malestatē iudicis. Cōsiderate obsecro diuinā illā spōsam filij Dei ad gēna uestra prouolutā, nō ornamentoꝝ suorum splendore fulgentem, sed lugubri indutā ueste, totā squalore confectā, lachrymisque persusam, ad uos pa

Hie. 9.

tres clamare, obinxeq; postulare, ut q nro uicio & neglectu uestro deformata est, iā tādē reformetur. Totus orbis Christianus expectat Patres quid agatis, & fortasse eius generis sunt ecclesiae morbi, quorum curatio longiorem moram non ferat, & tā lenta remedia admoouere sit periculosum. Grauisissima consideratione pensate patres quid agatis, crastina morituri, crastina parituri ante maiestatem Dei, & si fidei ante tribunal illud tremendum Saluatoris nostri Christi, in quo seuerissima horum omnium a uobis exigetur ratio. De manu uestra requirā haec, dicit Dominus per Ezechie, Qui habet aures audire, di audiat. Ponite in cordibus uestris uerba haec, dicam iterum, Sanguinem omnium pereuntium de manu uestra requiram, requiram inq; dicit Dominus. O tremēda uerba haec, fulmina sunt non uerba, & tamē ab ore Domini. Aperuit Dominus os asinae ut moneret Balaam prophetam, potuit Dominus aperire os huius peccatoris ut commoneret uos. Mementote eorum quae dixerim uobis, testis ero eorum quae hodie significauī uobis cū pariter uenerimus ante dominum quando inutilis erit omnis conatus, & sera poenitentia.

Sed quid ago, qd frustra cōsumor cū hoibus laborans cōtra id qd in principio preposuerā? Ad te Saluator, mea se cōuertat oratio. Dñe nū in tpe hoc restituis regnū Israel? Num in hoc tpe sub sanctissimo Paulo. III. instauras Ecclesiam tuā? Nū per presentē senatū reparabis regnū tuū? Audio qd dicas. Nō est tuū nosce tpa uel articulos tēporis, quos par-

ter i suo ipsius cōstituit arbitrio. Ingenue fateor, nō est huius uermiculi, nō ē huius pcōris, secretū regis intelligere. Verū illud nō poteris phibere, qn si nō interrogādo, saltē rogādo interpellē clementiā tuā. Dñe instaura quæso, in diebus nris regnum Israel. Dñe q uoluisti appellari oīum regū innouator, innotāsumus ecclesiā tuā. Restitue spūm illū antiquū quē donasti pñibus nris, Dñe suscita nobis saluatorem aliquē. Ne memineris iniquitatū nrarū antiquarū, cito anticipet nos misericordiē tuę, quia pauperes facti sumus nimis. Adiua nos deus salutaris noster, & pp gloriā noīis tui libera nos, & ppitius esto peccatis nris pp nomen tuū, Dñe qn Israel premebat in Aegypto post quadringētos annos clamauit ad te et suscitasti Moysen qui pascēbat gregē soceri sui, & p eū liberasti de durissima seruitute Pharaōis populum fidēlē. Collecto ad Pñes suos Moysē, suscitasti Ioīe filiū Nū, qui pugnaret p Israele: & nūc dñe ad te clamat fidelis populus, emitte Phinea aliquē q zelo se opponat p domo dñi, & cesset hoc flagellū. Dñe octo annis laborauit Israel seruiens Regi Mesopotamiae, et clamauit ad te, et suscitasti eis saluatorem Othoniel fratrem Caleb minorē, quē repleuisti spū tuo & liberauit Israelē. Dñe dñi Sisara Chananeus p. xx. annos uehemēter uexaret Israelē suscitasti Dñe Deborah & Barach qui restituerunt Israeli suū regnū, & quieuit in pace p multos annos. Et nūc Dñe a ducētis annis & supra premis ecclesia tua, quis nō optime premis, mitte quæso saluatorem aliquē, cesset iā cōtempus iste legū tuarū: Nunqđ nō sunt adhuc cōpletæ

Concio R. F. Barth. Car. ad Syno. Trid.

Oratio
Danie
lis i ba
bylone
quā ca
ptiuus
teneba
tur Is
rael.

iniquitates n̄ræ? Dñe cū humiliatus esset Israel in cō
spectu Madiā & opprimeret ab eo septē annis, clas
mauit ad te, & exaudisti eū qui p Gedeonē liberaſti
eū de manu Madiā & Amalech. Rursus cū uexaret
ab Amon Rege, suscitasti illi Iep̄te, p quē liberaſti Is
raelē ab Amonitis. Rursus p Sanſonē liberaſti eū à
Palæstinis, & p Dauid Regē liberaſti ab oppreſſio
ne Goliath, & p Angelū ab exercitu Aſſyriorū: ſu
gato Sēnacherib Rege, cū in ſūmo discrimine obſi
deret ciuitas Hieruſalē. Et nunc te inuocamus, tuū
imploramus numen, tuā oramus demētīā Chriſte
ſeruator, qui uiciſti ſatanā in deſerto, ſer opem eccle
ſiæ tuæ, oppugnā domus tua, nō expugnetur. Re
ſpice ſenatū hunc tuo noīe cōgregatū. Reſpice hos
patres. Reſpice Principes noſtros, ne ſpectes ad me,
meīq; ſimiles p quos fundunt preces. Nō ſum ego
qui precor, p me infinita piorum multitudo, p me
precat eccleſia tua. Obſecro te dñe Deus magne &
terribilis peccauimus in cœlū, & corā te iniquitatē
fecimus, impie egimus, reſceſimus & declinaui
mus à mādatis tuis, ac iudicijs, tibi dñe iuſtitia, nobis autē
cōfuſio faciei. Inclina Deus meus aurē tuā & audi,
aperi oculos tuos, uide deſolationē noſtrā, & ciuita
tē hanc ſup quā inuocatū eſt nomē tuū, Neq. n. in
iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante
faciem tuā, ſed in miſerationibus tuis multis, exau
di Dñe, placare Dñe, attende & fac, ne moreris pro
pter temetipſum Deus meus. Dixi,

